

Virtain kaupunki

Virtain keskustan ja sen ympäristöalueiden kulttuuri- ja maisemahistoriallinen selvitys

Arkkitehtitoimisto Lehto Peltonen Valkama Oy
30.102009

Sisältö

Virtain keskustan ja sen ympäristöalueiden kulttuuri- ja maisemahistoriallinen selvitys	2
Inventoitavien kohteiden valinta	2
Aiemmat inventoinnit	3
Alueiden ja kohteiden arvotus	4
Arkkitehtoninen (A), historiallinen (H) ja ympäristöllinen merkitys (Y)	5
Suositukset maankäytön ja kaavoituksen perustaksi	6
Inventointialueen yleisluonnehdinta	8
Maisema.....	8
Asutus	9
Kirkonkylä.....	9
Jakokarttojen vinjettikarttojen suurennot	13
Lähteet (johdanto ja liitteet):.....	18

Liite 1: Kohteet

Liite 2: Alueet

Liite 3: Kohteiden arvotuksen mukainen luettelo

Virtain keskustan ja sen ympäristöalueiden kulttuuri- ja maisemahistoriallinen selvitys

Tämä inventointi kohdistuu Virtain kaupungissa, rajatulla alueella ennen vuotta 1980 rakennettuihin rakennuksiin ja rakennettuihin ympäristöihin. Inventoinnissa on määritetty säilymisen kannalta tärkeät rakennuskulttuuriympäristöt sekä arkkitehtonisesti, historiallisesti tai ympäristöarvojen perusteella arvokkaat rakennuskulttuuriobjektit sekä asemakaava-alueella sijaitsevat rakennukset eritellysti kohteiden osana. Inventoinnissa rajattiin kartalle 19 aluetta ja käsiteltiin 550 kohdetta, joista 187 arvotettiin luokkiin 1 ja 2. Valokuvia inventointia varten otettiin n. 3400 kpl.

Inventointiaineisto käsittää tulostetun raportin karttoineen, paikkatietoaineiston, kohteita, rakennuksia kohteiden osana sekä alueita koskevan inventointitietokannan, valokuvat sekä valokuvien nimeen perustuvan paikkatiedon, josta on mahdollista muodostaa linkki itse valokuvaan. Tulostetussa raportissa on esitetty luokkiin 1-2 kuuluva aineisto.

Työn suoritti arkkitehti Karoliina Periäinen arkkitehtitoimisto Lehto Peltonen Valkama Oy:stä. Aloituskokous pidettiin 29. 02. 2009. Työtä ovat valvoneet Hannele Kuitunen Pirkanmaan maakuntamuseosta sekä kaavoitusarkkitehti Arto Nummijärvi Virtain kaupungista

Inventoitavien kohteiden valinta

Pohjoismaisen ministerineuvoston määritelmän mukaan kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan koko fyysisen ympäristön ymmärtämistä historiallisessa, kulttuurisessa asiayhteydessään. Tämä tarkoittaa kaikkea sitä vuorovaikutusta, joka on vallinnut ihmisten toiminnan ja luonnonympäristön, luonnon, välillä. Kyse on erilaisista elinkeinoista, kuten maanviljelyksestä tai teollisuudesta ja niiden vaatimasta luonnonvarojen käytöstä, tai toisaalta asumisesta, siitä miten ihminen asumalla tietystä ympäristössä paitsi muokkaa ympäristöä, muodostaa käsityksensä ympäristöstä. Jälkimmäisessä mielessä kaikki ympäristöt ovat myös kulttuuriympäristöjä. Katselemme luontoa kulttuurimme luomien käsitysten kautta.

Kulttuuriympäristöselvityksissä tutkimus on kohdennettu niihin ympäristöihin, jossa ihmisen toiminnan merkit ovat hallitsevia, erotuksena luontoselvityksissä tehtävälle työlle, joka kohdistuu luonnon toiminnan hallitsemiin alueisiin ja ilmiöihin. Raja näiden välillä on häilyvä ja etenkin maiseman näkökulmasta luonnon ympäristöön kohdistuva ihmisen vaikutus voi olla luonteeltaan myös abstraktia, merkityksiä antavaa. Hyvä esimerkki tästä ovat esihistorialliset kulttipaikat tai modernin ajan kansallismaisemat, kuten Koli tai erämaa maisema Lapissa. Kyse on luonnonpaikoista, joiden kulttuurinen merkitys on yhtä suuri tai suurempi, kuin niihin liittyvät luontoarvot itsessään. Vähemmän juhlallisessa mittakaavassa kyse on maisemaan liitetystä esteettisistä, kulttuurin määrittämistä arvoista ja niiden merkityksestä.

Virtain inventoinnissa rajatut alueet ja valitut kohteet on valittu siten, että ne inventointialueella selkeimmin edustavat sellaisia suomalaisia, pirkanmaalaisia ja Virroille ominaisia kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön arvoja, joiden säilyminen olisi turvattava. Inventointi on luonteeltaan valikoiva, mikä tarkoittaa sitä, että kaikkia ennen vuotta 1980 rakennettuja kohteita ei inventoitu, vaan erilaisiin lähteisiin ja paikanpäällä tapahtuvan havainnoinnin perusteella inventoitavaksi valittiin osa aika- ja aluerajaukseen kuuluvasta rakennuskannasta.

Käytännössä työ tapahtui seuraavasti:

vaihe 1 Konsultti tutustui lähtöaineistoon ja pohjatiedon (esim. historiatieto, löydetty isojakokartat, muut historialliset karttalähteet, aiemmat selvitykset) perusteella kiertää katsomassa inventoinnin aikajaksoon kuuluvia (ennen vuotta 1980 valmistuneet) rakennukset paikalla. Konsultti valitsi kaikki kohteet, joissa on arkkitehtonisia, historiallisia tai ympäristöllisiä arvoja (ks. Luettelointiperusteet) ja valokuvasi kohteet

vaihe 2 Konsultti valitsi arvotettavaksi kohteet vaiheessa 1 valittujen, valokuvattujen kohteiden joukosta

vaihe 3 Konsultti arvotti vaiheessa 2 valitut kohteet sekä kirjoitti kohteita ja alueita koskevat kuvaukset.

Aiemmat inventoinnit

Kulttuuriperinnön vaalimisen tavoitteita on eräiltä keskeisiltä osin kirjattu Suomea velvoittaviin kansainvälisiin sopimuksiin (UNESCO, YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi, Euroopan neuvosto, Euroopan unioni, ICOMOS jne). Kulttuuriperinnön vaalimisen tavoitteita on kirjattu myös lakeihin, valtakunnallisiin ja maakunnallisiin tavoitteisiin. Näistä tärkeimpiä ovat Valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä Maankäyttö- ja rakennuslaki. Alueiden käytöllä tulee edistää kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisten erityispiirteiden säilymistä. Nämä päämäärät sisältyvät myös maakunnallisiin Pirkanmaan kulttuuriympäristö-, ympäristö ja maakuntaohjelmiin. Kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön vaaliminen perustuu kaavoitukseen ja rakentamisen ohjaukseen, jota säätelee maankäyttö- ja rakennuslaki. Sitä täydentävät rakennussuojelulaki ja -asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta. Kirkollisten rakennusten suojelusta säädetään kirkkolaissa. Kiinteät muinaisjäännekohteet on rauhoitettu muinaismuistolaille. Maankäyttö- ja rakennuslaki korostaa monin tavoin kulttuuriperinnön säilyttämistä edellyttäessään

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) piiriin kuuluvat valtakunnallisesti arvokkaat alueet rajauksineen löytyvät julkaisusta "Rakennettu kulttuuriympäristö - Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt" vuodelta 1993 (valtakunnallisesti merkittävien alueiden tarkistustyö on käynnissä inventointia tehtäessä). Nyt käsitellyllä alueella sijaitsevat seuraavat Valtakunnallisesti merkittäväksi luokitellut kulttuurihistorialliset ympäristöt:

- 151 Virtain kirkko ympäristöineen
- 152. Herraskosken kulttuurimaisema

Maakuntatasolla kulttuuriympäristöjä on tarkasteltu seuraavissa julkaisuissa:

- Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet, julkaisu B 174, Tampereen seutukaavaliitto 1990
- Pirkanmaan 3. seutukaava, julkaisu A 22, Pirkanmaan liitto 1997
- Pirkanmaan maisema-alueet ja kulttuuriympäristöt, julkaisu B 97 Pirkanmaan liitto 2006,
- Pirkanmaan 1. maakuntakaava

Pirkanmaan maakuntakaavaan on merkitty seuraavat kohteet ja alueet:

- 247 Jäähdyshojan kulttuurimaisema
- 249 Ilomäen kulttuurimaisema
- 252 Herraskosken kanava
- 256 Härkösenkylän kulttuurimaisema
- 274 Virtain kirkko

Virtain keskusta-alueiden osayleiskaavaan ja osayleiskaavan muutokseen 1997 on merkitty seuraavat kohteet:

1. Vanha lääkärintalo ja laboratorio

2. Vanha sairaala
3. Kirkko ja kirkkovenevaja
4. Virtain Osuuskauppa (E-liike) v. 1940 valmistunut osa
5. Toivola, entinen apteekki, myös kunnantalo ja kirjasto
6. Opistotalo, Virtain ensimmäinen kansakoulu
7. Siunauuskappeli
8. Rajaniemen entinen kappalaisenpappila
9. Jäähdyshoja Ala- ja Ylämylly sekä vanha kivisilta
10. Puukkonien pihapiiri
11. Marttisen entinen pappila, väentupa ja kesäkappeli
12. Laivarannan venekoppelit
13. Rautatieasema vuodelta 1938
14. Hotelliravintola Eetvarti (ns. Tarjannetalo)
15. Entinen KOP:n talo
16. Pirkanmaan Osuuskauppa (S-Market) vanha osa
17. Entien Yhdyspankintalo

Alueiden ja kohteiden arvotus

Rakennus- ja kulttuurihistoriallista inventointien tehtävien joukkoon kuuluu tutkittavien kohteiden arvottaminen. Tämän arvottamisen pohjalta luokkiin 1-2 luokitellut alueet, kohteet ja rakennukset tulee ottaa huomioon. Kaavan laadinnan kohdalla tämä tarkoittaa inventointitiedon hyödyntämistä siten, että Maankäyttö- ja rakennuslain alueiden käyttöä koskevat tavoitteet (kaavojen sisältövaatimukset, rakennetun ympäristön- ja maiseman vaaliminen, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet) toteutuvat (MRL 9§).

Arvotus on suoritettu pääasiallisesti kahdella tasolla. Näitä ovat alueet sekä kohteet eli pihapiirit. Keskustan asemakaava-alueella kohteet on käsitelty myös rakennuskohtaisen tarkastelun näkökulmasta. Tällä alueella jokainen arvotettu kohde on tutkittu rakennuskohtaisesti ja niin kuvauksissa kuin suosituksissakin yksilöity rakennusta koskevat suojelutavoitteet ja niiden perustelut erikseen.

Kohdekohtainen tarkastelu tarkoittaa, että pihapiiri voi olla merkityksellinen kokonaisuutena, vaikka yksittäiset rakennukset eivät yksinään yhtä merkittäviä olisikaan. Toisaalta myös yksi rakennus voi olla alueen rakennusperinnön kannalta erityisen merkittävä, vaikka pihapiirissä muuten ei olisikaan erityisen merkittävää rakennuskantaa. Alueiden kohdalla logiikka on pitkälti samankaltainen. Alue voi olla kokonaisuutena arvokas, vaikka sen yksittäiset kohteet eivät yksinään niin arvokkaita olisikaan.

Alueella tarkoitetaan tässä inventoinnissa alueellisesti rajattavaa laajempaa kokonaisuutta. Kohteella tarkoitetaan pienempää, yhden päänimittäjän varaan rakentuvaa kokonaisuutta, kuten pihapiiriä. Yksittäiset rakennukset on tässä inventoinnissa käsitelty osana kohteen kokonaisuutta, kuitenkin niin, että kohdekorteilla rakennukset on tarvittaessa, silloin kun niihin liittyy erillistä huomiota vaativia arvoja, yksilöity ja kuvattu eritellen. Tämä koskee pienempiä sivurakennuksia sekä sellaisia isompina ja arvoiltaan merkityksellisempiin kohteisiin kuuluvia rakennuksia, joiden arvoa nostaa mukanaolo kohteessa. Tarvittaessa suuria kohdekokonaisuuksia on jaettu osakohteiksi kaikkien rakennusten erillisten arvojen esiin nostamiseksi.

Alueet ja kohteet, sekä rakennukset asemakaava-alueella kohteiden osana on arvotettu luokkiin 1-3/3. Näistä luokkaan 1 kuuluvat ovat kaava-alueen arvokkaimpia kohteita, joiden joukosta saattavat myöhemmin löytyä valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet. Luokkaan 2 kuuluvat kohteet sisältävät samoja arvoja kuin luokkaan 1 kuuluvat, kuitenkin historiallisen, ympäristöllisen tai esteettisen arvonsa suhteen vähäisemmässä määrässä. Luokkaan 3 kuuluvat alueet ja kohteet ovat ylittäneet inventointikynnyksen, mutta niitä ei ole kuitenkaan nähty aiheelliseksi arvottaa. Näiden lisäksi on käytetty alueisiin liittyvää merkintää ”aluekohde”, jolla on ilmaistu sellaiset kohteet, jotka eivät yksittäin ylittäisi arvotuskynnystä, mutta jotka yhdessä muiden alueella sijaitsevien vastaavien tai aluetta muodostavien kohteiden kanssa muodostavat kokonaisuuden ja edustavat aluekuvauskortin ilmentämiä arvoja.

Edellinen tarkoittaa sitä, että luokkiin 1 ja 2 luetut kohteet, alueet ja rakennukset tulee merkitä eri kaavatasoilla suojeltaviksi suojelusuosituksen ohjaamalla tavalla. ”Aluekohde” merkinnällä varustetut kohteet ja rakennukset tulee huomioida alueen osana.

Arkkitehtoninen (A), historiallinen (H) ja ympäristöllinen merkitys (Y)

Seutukaavaliittojen laatimien kulttuurihistoriallisten inventointien vuoden 1979 ensimmäisen valtakunnallisen yhteenvedon yhteydessä julkaistiin kolmijako arkkitehtoninen, historiallinen ja ympäristöllinen merkitys. Tätä jakoa on sovellettu sittemmin inventoinneissa ja kehitetty edelleen. Luokittelua käytettiin myös Pirkanmaan maakuntakaavaan liittyvien kulttuuriympäristöä koskevissa inventoinneissa. Jakoa on noudatettu myös tässä inventoinnissa. Arkkitehtoninen merkitys kertoo rakennusten esteettisestä merkityksestä, historiallinen merkitys historiallisesta ja ympäristöllinen merkitys puolestaan ympäristön esteettisistä ja historiallisista merkityksestä.

Kolmen pääkriteerin avuksi on nostettu joukko lisämääreitä, joilla perustellaan annettua arvoa. Nämä lisämääreet on pyritty nimeämään siten, että ne ovat konkreettisesti kuvaavia ja siten helpottavat tehtyjen valintojen ymmärtämistä. Myöhempiä hakujen onnistumista varten lisämääreiden määrä on kuitenkin rajoitettu. Käytetyt lisämääreet ovat:

Arvot	Selite
Arkkitehtoninen merkitys	
arkkitehtuuri korkeatasoista	rakennustaiteellisesti erittäin laadukas kohde
aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja	rakennustaiteellisesti laadukas kohde, joka kuvastaa aikansa ihanteita tai makua
rakennusaikansa hyvä edustaja	kuvastaa aikansa rakentamista
rakennustyyppinsä hyvä edustaja	Tyypillinen, kuvastaa hyvin rakennustyyppiään
suunnittelija	suunnittelija on ammatillisesti tunnettu ja/tai arvostettu
omaleimainen	kohde tai alue joka sisältää muusta rakentamisesta poikkeavia, ainutlaatuisia piirteitä
rakennusteknisesti merkityksellinen	kohde tai alue sisältää rakennusteknisiä, rakenteisiin liittyviä erityisarvoja
kaavahistoriaan liittyvä merkitys	sellainen alueen suunnitteluun, kaavoitukseen, perustuva kokonaisuus tai kokonaisuuteen kuuluva kohde, joka on tietoisien suunnittelun näkökulmasta merkityksellinen. Keskiaikainen kaupunki on kaupunkimaisemansa puolesta merkityksellinen, mutta paraatibulevardi tai Tapiolan metsäkaupunki sisältää myös erityisiä kaavasunnitteluun liittyviä merkityksiä
Historiallinen merkitys	
paikallishistoriallinen merkitys	alueella tai kohteessa on tapahtunut paikallisesti merkittäviä asioita/harjoitettu paikallisesti merkittävää toimintaa

henkilöhistoriallinen merkitys	alueeseen/paikkaan liittyy henkilö, jolla on historiallista merkitystä
käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys	alueeseen/paikkaan liittyy toimintaa, joka tuottaa historiallisesti merkittäviä merkityksiä/sellaista ympäristöä jolla on historiallista ja/tai esteettistä merkitystä
rakennushistoriallinen	rakennukseen liittyvä merkitys, joka ei ole esteettisiä, vaan historialliseen arvottamisen kannalta merkittäviä. Tällaista on esimerkiksi harvinaisuus.
ikä	kohteen/alueen ikä on sille merkitystä antava tekijä
taloushistoriallinen merkitys	kohde tai alue sisältää taloudelliseen toimintaan liittyviä merkityksiä
sosiaalishistoriallinen merkitys	kohde tai alue sisältää tai ilmentää ihmisten toimintaan ja olemassaoloon vaikuttavia merkityksiä
asutushistoriallinen merkitys	kohde tai alue sisältää asutuksen syntyä, asumiseen tai asumismuotojen kehitykseen liittyviä merkityksiä
Ympäristöllinen merkitys	
ympäristöä rikastuttava	ympäristön arvoa lisäävä
ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä	kohteella tai alueella liittyy laajempaan ympäristökokonaisuuteen tai tuottaa laajemman ympäristöllisen kokonaisuuden
maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys	kohteella tai alueella on (esteettisesti) maiseman arvoja ylläpitävää tai lisäävää vaikutusta
lähiympäristö	alueeseen/kohteeseen liittyvä lähiympäristö, kuten pihamaa tai puutarha sisältää inventointiin kuuluvia esteettisiä/historiallisia arvoja
avoin tila	kulttuuriympäristö, joka on säilyttänyt avoimen luonteensa, esimerkiksi satamapoukamat
maamerkki	kohde, joka on maisemassa näkyvällä paikalla sijaitseva tai muutoin ominaisuuksiltaan hallitseva.

Suosituksset maankäytön ja kaavoituksen perustaksi

MRL:n 9 §:n määrää arvioimaan suunnitelmien vaikutukset maankäytön suunnittelun yhteydessä. Sama laki määrää myös vaalimaan niin rakennustaidetta kuin rakennettua ympäristökäin. Myös luonnonsuojelulaki velvoittaa vaalimaan maiseman arvoja. Uudisrakentaminen tulee sovittaa olemassa olevaan rakennuskantaan ja maisemaan. Mitkään toimenpiteet eivät saa vaarantaa rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne, kauneus- tai muiden arvojen säilymistä, eivätkä haitata kaavoituksen toteuttamista.

Inventointikorttiin on liitetty suositus tulevaa maankäyttöä varten. Kaavamerkintää harkittaessa ne suhteutetaan kohteen arvoon. Inventoitavien alueiden, kohteiden ja rakennusten arvotuksen sijoittuminen luokkiin 1-3 kertoo samalla suojelutoimenpiteiden tarpeesta. Luokkiin 1 ja 2 luetut kohteet ja alueet tulee kaavoituksessa ottaa huomioon. Inventointikorteissa on annettu tätä varten suosituksia. Suositusten peruseriaate löytyy kentästä "Suositus". Kentässä "Arvio" suositusta on tarkennettu ja kohteiden kohdalla kohdennettu asemakaava-alueella yksilöidysti eri rakennuksiin. Suositusten perusteena on alueiden, kohteiden ja rakennusten arvottaminen, sekä niitä koskeva kuvaus.

Myös luokan 3 kohdalla arvon säilyminen tulee turvata. Kaikille Virtojen inventointiin valituille, luokkiin kuuluville alueille, kohteille ja rakennuksille voidaan kuitenkin suositella hoitotoimenpiteenä 'hoidetaan rakennuksen ja pihapiirin kulttuurihistorialliset arvot säilyttäen'.

Kohteiden ja rakennusten kohteiden osana osalta on suosituksissa eroteltu erittäin merkittävät ja/tai hyvin säilyneet kohteet ja rakennukset kohteiden osana (Säilytettävä kohde 1), merkittävät kohteet ja rakennukset kohteiden osana (säilytettävä kohde 2) sekä sellaiset kohteet, joissa useamman rakennuksen kokonaisuus, esimerkiksi pihapiiri muodostaa erittäin merkittävän kokonaisuuden (Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö): Näille on laadittu yleissuosituksset, joiden yksilöinti on luettavissa "arvio" – kentässä.

Säilytettävä kohde 1

Merkintä "Säilytettävä kohde" kertoo, että kyseessä on arvokas kohde. Tämä tarkoittaa, että kohdetta ei saa muuttaa eikä siihen kuuluvia rakennuksia saa purkaa eikä muuttaa siten, että niihin liittyvät arvot vaarantuvat. Niin kaavoituksen yhteydessä kuin muiden itse rakentamiseen liittyvien toimenpiteiden kohdalla (uudisrakentaminen, täydennys- ja korjausrakentaminen) toimenpiteet tulee sovittaa rakennuksen arvoihin siten, että ne säilyvät.

Säilytettävä kohde 2

Merkintä "Säilytettävä kohde 2" kertoo, että kyseessä on arvokas kohde. Tämä tarkoittaa, että kohteen säilyminen tulee turvata, eikä siihen kuuluvia rakennuksia saa purkaa, eikä siinä määrin muuttaa siten että niihin liittyvät arvot vaarantuvat. Niin kaavoituksen yhteydessä kuin muiden itse rakentamiseen liittyvien toimenpiteiden kohdalla (uudisrakentaminen, täydennys- ja korjausrakentaminen) toimenpiteet tulee sovittaa rakennuksen arvoihin siten, että ne säilyvät.

Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Merkintä "Vaalittava pihapiiri" kertoo, että kohteen pihapiiri tai muu lähiympäristö muodostaa eheän kokonaisuuden, joka tulee säilyttää. Tämä tarkoittaa, että niin kaavoituksen yhteydessä kuin muiden itse rakentamiseen liittyvien toimenpiteiden kohdalla (uudisrakentaminen, täydennys- ja korjausrakentaminen) ne tulee sovittaa rakennuksen arvoihin siten, että kokonaisuuden harmonia säilyy. Rakennukseen kohdistuvissa toimenpiteissä tulee huomioida alkuperäisten ominaispiirteiden säilyminen.

Alueiden kohdalla suosituksissa on tehty ero asemakaava-alueelta löytyvien yhtenäisten rakennusten kokonaisuuksien, esimerkkinä Nallelan kerrostaloalue tai Raevuoren rivitaloalue sekä muiden, heterogeenisempia arvoja omaavien alueiden välillä. Näille on laadittu yleissuositukset, joiden yksilöinti on luettavissa "arvio" – kentässä.

Säilytettävä alue, rakennuksiin liittyvät arvot

Merkintä "Säilytettävä alue, rakennuksiin liittyvät arvot" kertoo, että alueen rakennuskanta muodostaa arvokkaan kokonaisuuden. Rakennuksia ei saa purkaa, eikä rakennuksiin kohdistuvilla toimenpiteillä vaarantaa sen keskeisiä arvoja. Niin kaavoituksen yhteydessä kuin muiden itse rakentamiseen liittyvien toimenpiteiden kohdalla (uudisrakentaminen, täydennys- ja korjausrakentaminen) toimenpiteet tulee sovittaa rakennuksen arvoihin siten, että ne säilyvät.

Säilytettävä alue

Merkintä "Säilytettävä alue" kertoo, että alueeseen liittyy sellaisia arkkitehtuuriin liittyviä, historiallisia, tai maisemallisia arvoja, jotka tekevät siitä merkityksellisen. Alueen kokonaisuutta ja siihen liittyviä arvoja ei saa rakennuksiin, tiestöön tai muuhun infrastruktuuriin sekä itse luonnonmaisemaan liittyvillä toimenpiteillä tai uudisrakentamisella muuttaa.

Inventointialueen yleisluonnehdinta

Maisemamaakuntajaossa Virrat kuuluu Hämeen viljely- ja järvimaahan Pohjois-Hämeen järvisuutuun. Virrat kuuluu Suomenselän vedenjakajaseutuun ja sen halki kulkee kaksi suurta vesireittiä Ähtärin reitti ja Pihlajavedenreitti. Maasto on epätasaista; on kalliota ja hiekkaharjanteita, mutta myös runsaasti soita. Kallioperä on lähinnä graniittia. Savikkoja ja muita hienojakoisempia maa-aineita on vähän, lähinnä järvien rantamilla. Virrat on ollut erämaa-aluetta lukuisine järvineen, jokineen ja koskineen Alue kuuluu Järvi-Suomen kasvillisuusvyöhykkeeseen, jossa yleisin metsätyyppi on tuoreen kankaan mustikkatyyppi.

Maisema

Inventointialueen maisema on vaihtelevaa ja sitä luonnehtivat rikkonaiset vesistöt, kapeat salmet ja korkeat kalliot. Viljelyaukeat ovat muuta Pirkanmaata pienpiirteisempiä. Alue on pääsoin vedenjakajaseudulle ominaisesti karu, mutta pitempään asutuksen vaikutusalueella olevilla alueilla on myös rehevämpää kulttuurikasvillisuutta.

Inventointialueen halki kulkee kaksi merkittävää luoteis-kaakko suuntaista maaperän muodostumalinjaa. Toinen niistä on yli 20 kilometrin pituinen kallioperän murroslinja, jonka rotkoihin on syntynyt useamman järven jono. Murroslinja alkaa pohjoisessa Toisvedestä, joka kuuluu Suomen syvimpiin järviin. Toisvesi kuuluu myös toiseen murroslinjaan, jotka yhtyvät järven kohdalla. Tämä selittää sen V-muodon. Etelämpänä sijaitsevat kapeat ja maisemallisilta arvoiltaan merkittävät kolme Torisevanjärveä. Torisevanjärveltä murroslinja jatkuu Jäähdyspohjan painanteena Valkeajärveen (syvimmillään n. 30 m) ja päättyy lopulta Visuveden ohi Tarjanneveden selkävesiin. Aiemmin murroslaakson oletettiin syntyneen viimeistä jäätiköitymisvaihetta edeltäneellä ajalla jopa satoja tuhansia vuosia sitten. Nykykäsityksen mukaan Torisevan murroslinja olisi kuitenkin syntynyt vasta mannerjään väistyessä Suomen yltä eli aikaisintaan n. 10 000 vuotta sitten tapahtuneessa maanjäristyksessä.

Tämän kallioperän suuntautuneisuuden linja toistuu myös maa-aines kerrostumissa. Näistä merkittävin on kaakko-luode-suuntainen, Ruoveden Jäminkipohjasta alkava pitkittäisharjumuodostelma, joka kulkee kallioperän murroslinjan itäpuolella, Siekkisjärven länsirannalla aina Umpipohjaan ja Toisveden länsirannan suuntaisesti kohden pohjoista aina Pietarsaaren rannoille saakka. Tähän harjumuodostelmaan kuuluva Lakarinharju on Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, Päivitystyö 2005-2006 inventoinnissa nostettu arvoluokituksessa 3:n.

Koska inventointialueen maaperä on pääasiallisesti kalliota ja moreenia, muiden hienojakoisten maa-ainesten määrä on vähäinen. Nämä maa-ainekset sijaitsevat alueella pääasiallisesti vesistöjen rannalla. Suurin savikko sijaitsee Virtain taajama-alueella, Umpipohjan pohjukasta etelään. Savea karkeampaa, mutta edelleen hienojakoista maata on laajimpina esiintyminä Jäähdyspohjassa, Siekkisjärven ympäristössä, Härköslahden ympäristössä, Kalettomanlahden pohjukassa ja Virtain keskusta-alueella, savikon alapuolella sekä Herrasen ja Marttisen saaren alueella.

Inventointialueen järvet kuuluvat Ähtärinreitin vesistöön. Toisvesi on alueen suurin järvi, niiltä osin kuin se inventointialueeseen kuuluu. Sen vedet laskevat Herraskosken kautta Vaskiveteen kohden Tarjannetta ja Näsijärveä. Myös Torisevanjärvien vedet laskevat Majajärven kautta Vaskiveteen. Siekkisjärven vedet puolestaan Kangaslamen kautta. Toisvesi on Suomen syvimpiä järviä, sen syvin painanne on ympäristöhallinnon sivujen mukaan 85 metriä. Myös Torisevanjärvet ovat syviä.

Asutus

Virrat on ollut erämaa-alueita lukuisine järvineen, jokineen ja koskineen. Merkkejä alueella on jo kivikautisesta asutuksesta. Myös Kustaa Vaasan eräasutuslakia edeltäneeltä kaudelta löytyy mm. lapinraunioita. Virtain ensimmäinen yhteys oli vesitie, jonka välityksellä eräkaudella saavutettiin erämaat ja vietiin saaliit emäpitäjiin. Myös ensimmäinen asutus eräkauden päättyessä syntyi vesiteiden ääreen. Selkeimmin tämä näkyy Herrasessa, jonka sijainti oli strategisessa vesistöjen kapeikossa ja paikassa jossa myöhemmin maantie ristesii vesitien kanssa. Myös kirkonkylän Kaleton ja Härköskylän Härkönen sijoittuivat eräkauden jälkeisen asutuskauden alussa lähelle rantaa, nykyisille paikoilleen. Kirkonkylän kirkkoranta säilyneine venekoppeleineen muodostaa täten tärkeän jäänteiden vesiteiden ajalta. Myös Siekkinen sijaitsi aivan rannan tuntumassa. Jäähdyskylän kantatalot ovat vesiteiden äärellä, mutta sijaitsevat hieman etäämpänä, ilmeisesti viljelymaiden edullisen sijainnin vuoksi. Hieman myöhemmin Ilomäki syntyi rannan läheisyyteen omalle paikoilleen.

Virtojen asutusrakenne noudattaa kaskiviljelyn ja eräasutuksen vaatimia periaatteita. Talot ovat yksittäistaloja, eikä sellaisia ryhmäkyläympäristöjä, jotka ovat ominaisia eteläisemmälle Hämeelle, Uudellemaalle ole syntynyt, eikä myöskään, maantieteellisistä seikoista johtuen, Pohjanmaan joenvarsi-asutusta. Viljelykelpoisten maiden määrä on kallio- ja moreenivaltaisilla Virroilla ollut rajallista ja nämä hienojakoisemmat maa-aineet, savikot ja silttikerrostumat sijaitsevat usein rannantuntumassa. Myös tämä on ohjannut asutuksen sijoittumista, ja se poikkeaa esimerkiksi samaan aikaan erämaiden asutuksen seurauksena syntyneen Pohjois-Savon asutuksen sijoittumisesta. Pohjois-Savolle ja –Karjalalle ominainen vaara-asutus puuttuu nyt käsitellyltä alueelta. Alavalla rannalla sijaitsevat yksittäistalot ovat siten Virtojen ominaispiirre historiallisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Mäkien lakialueet ovat olleet luonnontilaisia ja vailla suurmaisemaan näkyviä ihmisasutuksen merkkejä.

Koska viljelykseen kelpaavat, riittävän hienojakoisia maa-aineita alueet ovat inventointialueella jääneet vesistöjen ja kallioalueiden puristuksiin, ja niiden määrä on rajallinen, on luonnollista, että varhaisin asutus ja myöhemmin suuremmat talot peltoineen täyttivät juuri nämä paikat

Kirkonkylä

Virrat kuului alunperin Ruoveden seurakuntaan, josta se erotettiin omaksi kappeliseurakunnaksi v. 1651. Kirkonkylän alueella sijaitsi vanhempi kirkko, joka rakennettiin Ruoveden kappelin perustamisvuonna. Itsenäinen kirkkoherrakunta Virroista tuli v. 1859. Virtain vuosien 1776-77 välillä rakennettu kirkko on aiemmin sijainnut peltoaukean keskellä. Tästä on muistumana Virtaintien ja Rantatien risteukseen jäävä puistomainen aukea jonka reunalla, hieman ylempänä kirkko näkyy.

Kalettoman lahti on ollut kirkonkylän ensimmäinen liikenneväylä. Sen pohjukassa on laaja viljava painanne ja kirkonkylän ensimmäiset asuintalot, myöhemmin kirkonkylän suurtalot Kalettoman virkatalo sekä Kankaanpää, alkujaan pitäjätupa 1730, sittemmin Siekkisen ja Marttisen torppa, entinen lukkarila. Nämä sijoittuivat Kalettomanlahden rantarinteeseen, jälkimmäinen kuitenkin nyt käsitellyn alueen itäpuolelle, Rantatien ja virtaintien risteukseen. Kankaanpää on purettu. Kalettoman virkatalon entinen päärakennus puolestaan sijaitsi lähellä sen nykyistä paikkaa. Talo jouduttiin Rantatien muutostöiden yhteydessä purkamaan. Navetta on edelleen jäljellä. Lähimmäksi rantaa sijoittui kirkonkylän vanhimpiin asuttuihin paikkoihin kuuluva Rantapappila, joka toimi ennen seurakunnan itsenäistymistä Ruoveden kappalaisen pappilanakin. Sittemmin se muuttui Marttisen, myöhemmin itsenäisen seurakunnan kirkkoherran pappilan, torpaksi 1800-luvulla. Viime vuosisadan vaihteen valokuvassa rantapappila näkyy lukuisten rakennusten muodostamana ryhmittymänä. Rantapappilan peltoaukea tärkeä osa Kalettoman lahden rantamaisemaa.

Myös Virtain kirkko sijoittui tämän vesitien äärelle, lahden pohjukan rinteeseen. Entinen kirkkoranta muuttui matkustajaliikenteen alettua laivarannaksi. Tämä vaati kuitenkin Toltaan ja Hampaisten salmen perkaamista. Se tapahtui 1890-luvun alkupuolella. Matkustajalaivat Tarjanne ja Pohjola aloittivat liikennöinnin kirkonkylälle tämän jälkeen, toivat mukanaan matkustajia ja varhaisia turisteja ja veivät kuntalaisia Tampereelle. Laivaliikennettä harjoitettiin myös puutavaran, tervan jne kuljetukseen, mutta näiden tuotteiden lastauspaikka oli pääasiassa muualla.

1800-luvun lopussa, mutta enimmäkseen 1900-luvun alkuvuosikymmeninä Rantatien varrelle alkoi nousta sekä asuinrakennuksia että sairaala. Asuinrakennukset olivat yksittäistaloja, joista muutamat olivat näyttäviä, kuten lääkärin asuintalo, mutta suurin osa tavallisia aikakauden taloja. Salme Setälän laatimassa rakennussuunnitelmassa vuodelta 1953, niiltä osin kuin se aluetta käsittelee, alue on varattu väljillä tonteilla sijaitseville yksittäistaloille. Itse ranta-alue on vapaa. Jonkinasteinen muutos tuli kuitenkin varsin pian sillä Kalettoman lahden tarjoama järvimaisema muodostui taajaman väkiluvun kasvun myötä haluttavaksi asuinpaikaksi. Vuoden 1973 rakennuskaavassa alue on kaavoitettu tiiviimmin rivitaloille. Lahden pohjukka ja siihen liittyvä rinne kuitenkin edelleen jätettiin urheilu- ja virkistysalueeksi. Tämä alue on nykyisin rakennettu rantapuistoksi, johon Kalettoman lahden etelärinteeseen sijoittuva 1960-luvun lopun rivitaloalue "Aravarinne" Sipiläntie 4-6:ssa laskeutuu. Rivitaloalue on kaavallisesti ajalleen ominainen. Rantatien varressa on kaksi nelikerroksista keltatiilistä kerrostaloa, jotka muodostavat taustan alempana rinteessä oleville yksikerroksisille, pitkille, matalille rivitaloille. Rivitalot myötäilevät pitkinä massoina rinnettä, joka laskeutuu Rantapuistoon. Alueen eteläpäässä lisää rinteeseen suuntaisia rivitaloja.

Virtain raitti oli 1800-luvun lopussa vielä väljä, kuten koko kirkonkyläkin. Raitti lähti ensimmäisenä rakentumaan eteläpäästä, jonne sijoittuivat aikakauden komeimmat kauppatalot ja myöhemmin julkiset rakennukset. Näistä muutama on vielä jäljellä ja ne muodostavat arvokkaan säilyneen kokonaisuuden. Myös pohjoispäässä oli taloja, mutta ne olivat torppia tai pieniä mäkitupia ja niistä pääosa, miltei kaikki ovat kadonneet myöhemmän liikerakentamisen tieltä. Raitin pohjoispää alkoi saada kaksikerroksisia puisia kauppataloja itsenäistymisen jälkeen ennen toista maailmansotaa. Tuon ja ylipäänsä sotia edeltäneen ajan raitille oli ominaista piha-alueiden aitaaminen ja aitojen takaiset puutarhat. Tämä teki raittitalasta kapeahkon ja ilmeestä jäsennöidyn ja tiiviin, mutta silti vihreän. Sotien jälkeen nousi pääasiallisesti Kankaanpään tilan entisille maille kivirakenteisia, rapattuja kauppa- ja muita liiketaloja. Nämä olivat 1940-50-luvun tyyliin joko harjakattoisia tai aumakattoisia ja rapattuja, tyyliltään pehmeää, osin klassisia aiheita omaavaa funktionalismia. 1960-luvulla siirryttiin, muun Suomen mukana, rakentamaan modernistisia liikerakennuksia. Näitä ovat valkoiset nk. Tarjanne talo sekä KOPin entinen konttorirakennus. Molemmat edustavat paikallisella tasolla hallittua liikerakentamista. Virtain keskustassa rakennettiin 1960-70-luvulla pääasiallisesti tiilistä. Raitilla on muutama aikakaudelle ominainen tasa- tai lapekattoinen ostoskeskustyyppinen liikerakennus. Rantatien ja Virtaintien risteyksessä, paikalla, jolla sijaitivat Kankaanpään pellot ja joka edelleen on säilynyt avoimena puistona, sijaitsee aukean laidoilla neljä Pentti Mäkisen, Virroille paljon suunnitelleen rakennusmestarin, tiilistä asuinkerrostaloa.

Rakennussuunnitelma ja rakennuskaava

Virtain kirkon ja asemanseudulle vahvistettiin vuonna 1953 Rakennussuunnitelma, joka oli voimassa vuoteen 1970 saakka. Rakennussuunnitelman tukena toimi niinkään Rakennusjärjestys, joka oli voimassa vuoteen 1968. Molemmat laati arkkitehti Salme Setälä, joka on tullut tunnetuksi asemakaavoitustyöstään. Salme Setälä on piirtänyt ne lukuisat "meurmanilaiset" pienten taajamien ja yhdyskuntien asemakaavat, joille ovat tunnusomaisia pitkät, loivasti kaartuvat katulinjat.

Salme Setälä valmistui arkkitehdiksi 1917, sisällissodan keskelle. Hän oli viimeisiä, jotka jättivät diplomityönsä Gustaf Nyströmille. Jo ennen valmistumistaan hän työskenteli kolme kuukautta asemakaava-arkkitehti Raymond Unwinin toimistossa Lontoossa vuonna 1914. Valmistuttuaan hän oli piirtäjänä monissa eri arkkitehtitoimistoissa. 1929 Salme Setälä nimitettiin ylimääräiseksi arkkitehdiksi Yleisten rakennusten ylihallitukseen, jossa hän vuodesta 1954 eteenpäin oli

toimistoarkkitehtina. Setälä erosi virastaan 1961. Hän hoiti pääasiassa kaavoitustehtäviä ja teki yli kolmekymmentä rakennuskaavaa eri puolille Suomea.

Setälän Virtain rakennussuunnitelma vuodelta 1953 käsitti. 210 hehtaarin alueen Virtain rautatieaseman ja Kirkon seudun välillä. Alue muodostui Kalettoman lahdelta ja Ruovedelle johtavan maantien ympärille, joka tuolloin haarautui keskustassa, nykyisen Virtaintien ja Rantatien risteyksessä, Ähtäriin ja Alavuudelle päin. Setälä asetti rakennussuunnitelman tavoitteeksi alueen luonnonkauneuden, kumpuilevan kulttuurimaiseman, säilyttämisen. Tähän hän pyrki varaamalla rakentamattomia ranta-, metsä- ja peltoalueita asutusalueiden joukkoon. Näitä oli tarkoitus hoitaa siistittyinä luonnonpuistoina, ei istutettuina puistoina. Olemassa olevan tiestön, rakennuskannan ja tonttijaon Setälä myös pyrki säilyttämään niin pitkälle kuin se oli mahdollista.

Merkittävin rakenteellinen muutos oli Virtain raitin jättäminen suunnitelmassa asunto- ja kauppakaduksi ja maantieliikenteen ohjaaminen uudelle, keskustan itäpuolitse kulkevalle tielle. Uusi tie, joka oli suunniteltu ohitustienluontoiseksi ja siten ettei sen varrelle sijoitettu tontteja, on toteutunut ajatuksena toteutunut nykyisen Kantatie 66-tien Virtain ohittavan linjauksen osalta, joskin Setälän suunnitelmassa maantien haarautuminen Alavuudelle ja Ähtäriin sekä edelleen vanhan Ruoveden maantien (Suuri Pohjantie) linjausta noudattelevaksi Pihlajavedelle johtaviksi teiksi oli sijoitettu hieman aseman itäpuolelle, alikulun tuntumaan, nykyisten Kitusentien ja Pirkantien risteykseen.

Asutuksen suunnittelussa kirkonkylämäisen ilmeen Setälä pyrki säilyttämään rajoittamalla kerrosluvun muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kahteen. Puut tuli säilyttää ja asuinrakennusten etupuolelle oli varattu etupuutarha-alue, joka tuli jättää rakentamattomaksi, mutta istuttaa. Nämä etupuutarha-alueet reunustavat suunnitelmassa teiden varsilla liki kaikkia tontteja, lukuun ottamatta Virtain tien keskiosa, liikerakennuksien kohtaa. Parhaiten Setälän tavoittelema miljö on nähtävissä Puuttentiellä, joka on rakentunut jälleenrakennuskauden tyyppitaloin, suunnitelman mukaisesti siten, että päärakennus etupuutarhoineen reunustaa katutilaa ja piha sijoittuu rakennuksen taakse, pitkänomaisen piharakennuksen jäsentämänä.

Suunnitelmassa vahvistettiin jo olemassa olevan urheilukentän paikka Kalettomanlahden pohjukassa. Linja-autoasema sijaitsi rautatieasemaa vastapäätä. Nykyinen Torisevan tie oli suunnitelmassa varattu käsityöläistonteille. Tästä kertoi nimikin, "Käsityöläistie". Alue ei kuitenkaan rakentunut, vaan sille rakennettiin 1970-luvun alkupuolella kerrostaloalue.

Keskusta-alueiden suunnittelua jatkettiin, kun Vaasan lääninhallitus pyysi vuonna 1958 maanmittaushallitusta laatimaan rakennuskaavaehdotuksen vuoden 1953 Rakennussuunnitelman laajennusaluetta varten. Vuonna 1961 tämä ulotettiin koskemaan myös 1953 suunnitelman käsittämää aluetta. Työ aloitettiin samana vuonna ja sitä hoiti Maanmittaushallituksen asemakaavamittaustoimistossa diplomi-insinööri Jouko Anttila. Virroilla 1960-luvun uudet asuinalueet, kuten Kalettoman lahden rantapuiston reunalla sijaitsevat kalkkihiekkatiiliset rivitalot, muutama tiilinen kerrostalo Rantatien ja Virtaintien läheisyydessä sekä Tapiolan alueen Tapiontien 1960-luvulla rakentuneet, kaavallisesti ajan henkeä toteuttaen sijoitetut pientalot ovat rakentuneet käynnissä tekeillä olevan rakennuskaavan mukaisesti Asiaa ei ole tarkistettu arkistotiedoista. Vuonna 1970 käynnissä ollut kaavoitustyö siirrettiin Virtain kunnanvaltuuston päätöksen perusteella Helsingin maanmittauspiirille, jossa työtä jatkoi maanmittausinsinööri Kaarlo Koivisto. Kirkonseudun rakennuskaava valmistui vuonna 1971. Sen lähtökohtina toimi Setälän vuonna 1953 laatiman rakennusjärjestyksen lisäksi Tampereen seutukaavaliiton laatima runkokaava vuodelta 1969 sekä uusi, koko kuntaa koskeva rakennusjärjestys vuodelta 1968. Kaava-alue käsitti keskustan alueen siten, että se rajoittui pohjoisessa Toisveteen ja etelässä Kalettomanlahteen. Kaavaselostuksessa todettiin, että keskusta-alue oli tuolloin ja suurimmaksi osaksi rakentunut ja uudet alueet tulivat sijoittumaan alueen maa- ja metsätaluskäytössä oleville laidoille. Kaava-alueen maista suurimman osan omistivat yksityiset, mutta kunnan todettiin harjoittaneen aktiivista maapolitiikkaa ja hankkineen melko suuria maa-alueita. Esimerkiksi nostettiin Nallelan asuntoalue kantatien itäpuolelta. Nallelan rakentaminen oli käynnistynyt kaavoitustyön aikana ja kunnan

omistamista asuinkerrostaloista ensimmäiset olivat valmiina vuonna 1972. Tämän lisäksi mainittiin myös rautatien pohjoispuolella sijaitseva teollisuusalue, jonka kehittyminen varmistettiin myös uudessa rakennuskaavassa.

Jakokarttojen vinjettikarttojen suurennokset

- kartat HMT - Hämeen maanmittaustoimisto, KA – kansallisarkisto, VS – Virtain seura

Marttinen, HMT

Kaletoin, KA

Ala-Härkönen, HMT

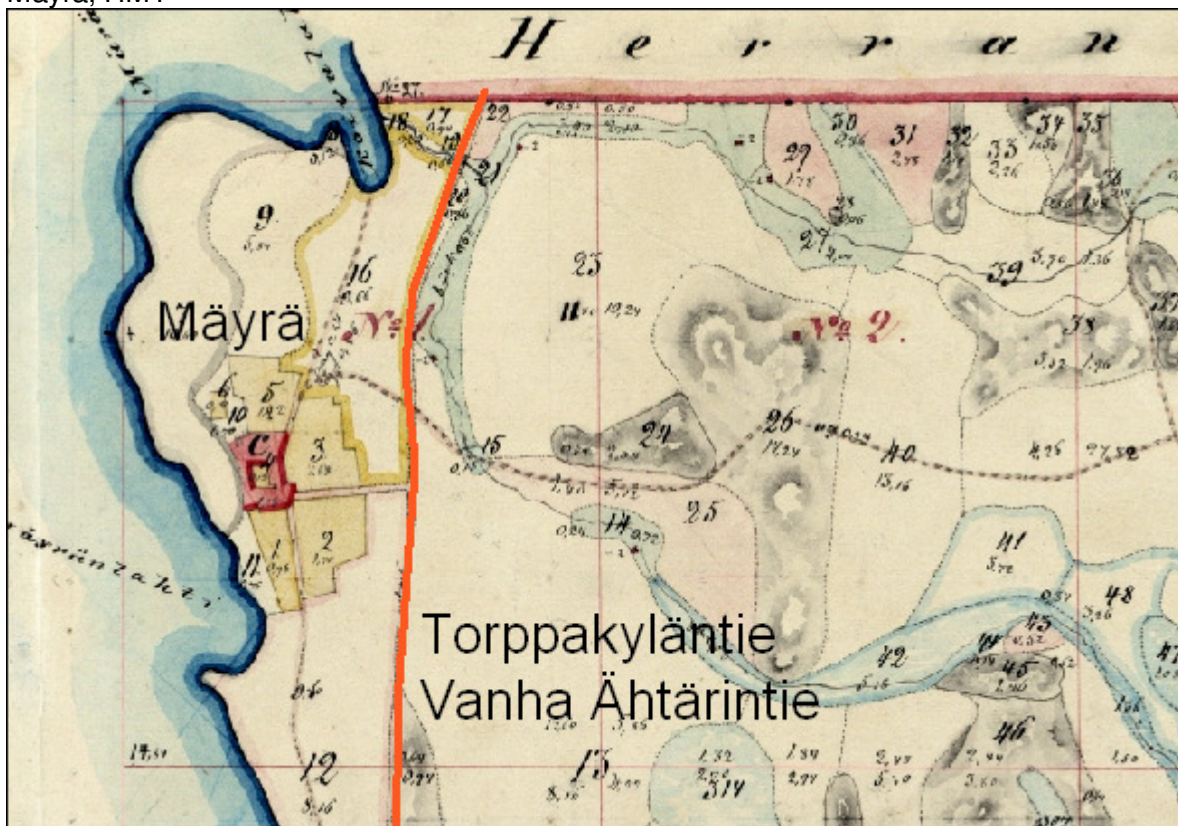
Siekinen, HMT

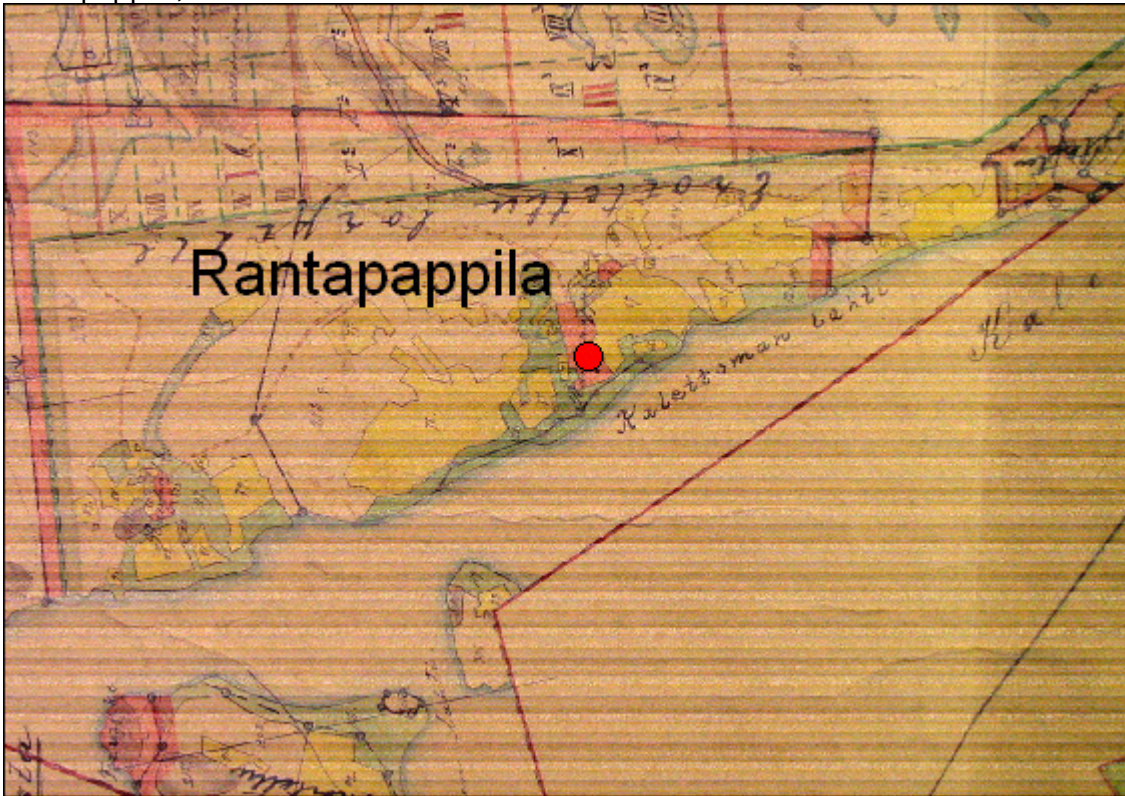
Hietala, HMT

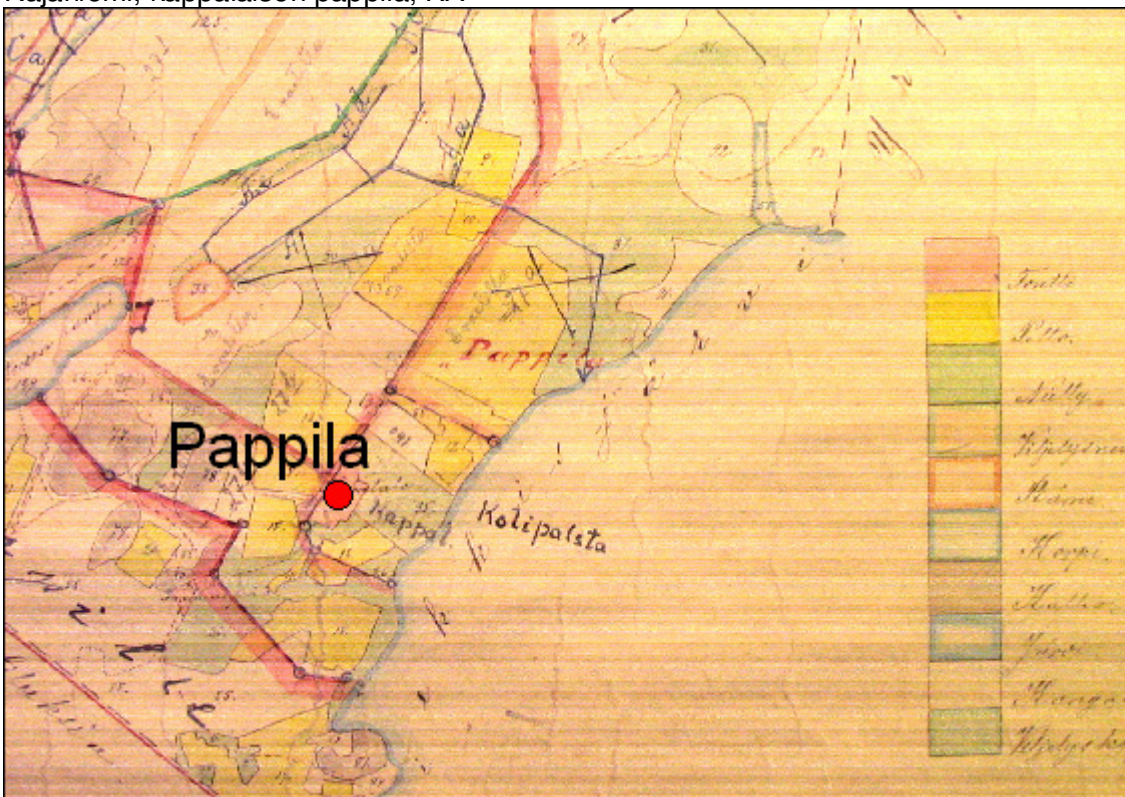
Mäyrä, HMT

Rantapappila, KA

Rajaniemi, kappalaisen pappila, KA

Siekkisjärven itäranta, tie, HMT

Jäähdyspohja, Majaniemi, VS

Lähteet (johdanto ja liitteet):

Arvokkaat maisema-alueet, maisema-aluetyöryhmän mietintö Osa 2. Mietintö 66/1992, Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto, Painatuskeskus Oy, Helsinki 1993

Blomstedt Yrjö 1960: Hämeen valtiolliset vaiheet - Hämeen historia II. Noin vuodesta 1540 vuoteen 1721. Ensimmäinen nide. julkaissut Hämeen heimoliitto. Hämeenlinna: Karisto

Heilimäki Kosti ja Härkösen kyläyhdistys ry 2005: Härkönen - kylä Virtain kaupungissa. Hämeenlinna: Karisto

Hokkanen Kari 1979: Vanhan Ruoveden historia III
<http://www.jaahdyspohja.net/historia>

Kotiseutumme Virrat - Ähtäri 2000. Vaasa

Kotiseutuni Pirkanmaa. Suomen maakuntajulkaisu Oy.

Kotiseutuni Pirkkalanpohja Toimittajat H. Mäki - Y. Vaama. Osakeyhtiö Valistus. Helsinki: Laatupaino.

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet, julkaisu B 174, Tampereen seutukaavaliitto 1990

Pirkanmaan 3. seutukaava, julkaisu A 22, Pirkanmaan liitto 1997

Pirkanmaan maisema-alueet ja kulttuuriympäristöt, julkaisu B 97 Pirkanmaan liitto 2006, Pirkanmaan 1. maakuntakaava

Putkonen L 1993: Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16.

Rosenberg Antti 1976: Hämeen historia II. Vuodesta 1721 1870. Toinen nide. julkaissut Hämeen heimoliitto. Hämeenlinna: Karisto

Soininen Arvo M. 1957: Erämaiden asuttaminen - Hämeen historia II. Noin vuodesta 1540 vuoteen 1721. Ensimmäinen nide. julkaissut Hämeen heimoliitto. Hämeenlinna: Karisto

Virrat 1918

Suomen kartanot ja sukutilat. Toimittaneet Eino Jutikkala ja Gabriel Nikander. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapaino Oy 1939

Suomen maatilat. Tietokirja maamme keskikokoisista ja suurista maatiloista. I-osa Uudenmaanlääni. Toimittajat Felix Jonansson, Akseli Kivialho, K. Kivialho. Porvoo: Werner Söderströmosakeyhtiö. 1931

Virrat. Keskusta-alueen osayleiskaava ja osayleiskaavan muutos 1997. Virtain kaupunki. Suunnittelutalo s. Anttila Oy.

Virtain kirkonseudun rakennussuunnitelma, vahvistettu 1953. Selostus. Salme Setälä 1952.

Virtain kirkonseudun rakennuskaava. Helsingin maanmittauspiiri 1971

Virrat, Marttisen saari Rakennettu ympäristö. Suunnittelutalo 2002.

Virrat. Toiseveden rantaosayleiskaava. Luonto- maisema- ja kulttuuriympäristöselvitys 2002.

Virrat. Vaskiveden Rantaosayleiskaavan maisema- ja luontonselvitys.

Kartta- ja kuvalähteet

HMT - Hämeen maanmittaustoimisto

- isojakokartat

HV - Hannu Vallas, Lentokuva Vallas Oy

- ilmakuvat

KA - Kansallisarkisto

- Kartta Marttisen virkatalon tiluksista 1928
- Kappalaisen virkatalon kartta 1898

MML - Maanmittauslaitos

- maastotietokanta

VS - Virtain Seura

- vanhat valokuvat
- Heikkilän isojakokartta

LIITE 1

Virtain inventoinnit, alueet

1 Kirkon ja Kalettoman lahden kulttuuriympäristö

Kirkko lähiympäristöineen on valtakunnallisesti arvokas (rky 1993). Maisemallisesti eräs kirkonkylän keskeisin alue, jonka pohjukassa on sijainnut kirkkoranta, sittemmin laivaväylien kunnostuksen myötä laivaranta. Venekoppelit toimivat muistumana entisestä valtaväylästä. Rantapappila on edelleen asuttu ja peltoaukeat avoimia.

Kalettoman lahden alue käsittää lahden pohjukan viljavan painanteen sekä lahden rannat ja niille rakentuneen, eri-ikäisen asutuksen. Kalettoman lahti on ollut Kirkonkylän ensimmäinen liikenneväylä. Sen pohjukassa oli viljavaa maata, jonne raivattiin peltoja ja jonka rinteeseen sijoituivat Kirkonkylän ensimmäiset asuintalot, myöhemmät suurtalot kuten Kalettoman virkatalo ja Kankaanpää. Myös nykyisin Kirkkolailla suojeltu Virtain kirkko sijoittui tämän vesitien äärelle, lahden pohjukan rinteeseen.

Kalettoman lahden pohjoisrannalla lähimmäksi rantaa sijoittui kirkonkylän vanhimpiin asuttuihin paikkoihin kuuluva Rantapappila, joka toimi ennen seurakunnan itsenäistymistä Ruoveden kappalaisen pappilanakin. Sittemmin se muuttui Marttisen, myöhemmin itsenäisen seurakunnan kirkkoherran pappilan, torpaksi 1800-luvulla. Viime vuosisadan vaihteen valokuvassa rantapappila näkyy lukuisten rakennusten muodostamana ryhmittymänä. Rantapappilan peltoaukea on tärkeä osa Kalettoman lahden rantamaisemaa. 1800-luvun lopussa, mutta enimmäkseen 1900-luvun alkuvuosikymmeninä lahden pohjoisrannalle Rantatien varrelle alkoi nousta sekä asuinrakennuksia että sairaala. Asuinrakennukset olivat yksittäistaloja, joista muutamat olivat näyttäviä, kuten lääkärin asuintalo, mutta suurin osa tavallisia aikakauden taloja.

Kalettoman lahden eteläranta on pitkälti jäänyt rakentamattomaksi. Sen rannoilla on jonkin verran toisen maailmansodan jälkeen rakennettuja kesämökkejä. Isosaaren eteläpuolella kannaksella oli vanha, 1850-luvun pitäjänkarttaluonnoksessa ja sitäkin vanhemmissa isojakokartoissa näkyvä näkyvä Kiviniemen torppa peltoineen. Tämä pieni alue on lehtomainen ja pellot ovat vielä jäljellä, joskin itse torpan paikka ei kuulu inventointialueeseen ja sen päärakennus on uusittu. Pukkivuoresta alkava kallioalue on luokiteltu kallioalueena arvokkaaksi ja suojeltavaksi.

Alueen historiallisista suurtaloista Kalettoman virkatalon entinen päärakennus sijaitsi lähellä sen nykyistä paikkaa. Talo jouduttiin Rantatien muutostöiden yhteydessä purkamaan, mutta navetta on edelleen jäljellä. Kankaanpää puolestaan sijoittui nyt käsitellyn alueen itäpuolelle, Virtain tien alueelle Rantatien ja Virtaintien risteykseen ja on nykyään purettu. Se toimi alkujaan pitäjäntupana 1730, sittemmin siitä tuli Siekkisen ja Marttisen torppa, myöhemmin myös lukkarila.

Kalettoman lahden pohjukassa sijainnut entinen kirkkoranta muuttui matkustajaliikenteen alettua laivarannaksi 1800-luvulla. Tämä vaati kuitenkin Toltaan ja Hampaisten salmen perkaamista. Se tapahtui 1890-luvun alkupuolella. Matkustajalaivat Tarjanne ja Pohjola aloittivat liikennöinnin kirkonkylälle tämän jälkeen, toivat mukanaan matkustajia ja varhaisia turisteja ja veivät kuntalaisia Tampereelle. Laivaliikennettä harjoitettiin myös puutavaran, tervan jne kuljetukseen, mutta näiden tuotteiden lastauspaikka oli pääasiassa muualla.

Suurin muutos alueella on tapahtunut Rantatien varrella lahden pohjoisrannan rinteessä, erityisesti toisen maailmansodan jälkeen. Salme Setälän laatimassa rakennussuunnitelmassa vuodelta 1952, niiltä osin kuin se aluetta käsittelee, alue on varattu väljillä tonteilla sijaitseville yksittäistaloille. Itse ranta-alue on vapaa. Varsin pian Kalettoman lahden tarjoama järvimaisema muodostui taajaman väkiluvun kasvun myötä haluttavaksi asuinpaikaksi. Vuoden 1973 rakennuskaavassa alue on kaavoitettu tiiviimmin rivitaloille. Lahden pohjukka ja siihen liittyvä rinne kuitenkin edelleen jätettiin urheilu- ja virkistysalueeksi. Tämä alue on nykyisin rakennettu rantapuistoksi, johon Kalettoman lahden etelärinteeseen sijoittuva 1960-luvun lopun rivitaloalue "Aravarinne" Sipiläntie 4-6:ssa laskeutuu. Rivitaloalue on kaavallisesti ajalleen ominainen. Rantatien varressa on kaksi nelikerroksista keltatähtistä kerrostaloa. Ne muodostavat taustan alempana rinteessä oleville yksikerroksisille, pitkille, matalille rivitaloille, jotka myötäilevät pitkinä massoina Rantapuistoon laskeutuvaa. Alueen eteläpäässä on lisää rinteeseen suuntaisia rivitaloja. Näistä kaksi sijaitsee Rantatie 31:ssä ja on ajalleen ominaisia, Virroilla paljon suunnitelleen rkm Pentti Mäkisen töitä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1960-l
Suositus	Kirkko ja hautausmaa vaalittavia, Kalettoman lahden suurmaisema vaalittava, rantapuisto puistona vaalittava, rannan laiturit ja rantakoppelit vaalittavia, Rantatien maisema sekä rannan rivitaloalueen kaavallinen ratkaisu vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

Virtain inventoinnit, alueet

KA

HV

VS

VS

Venekoppelit

Rivitaloja

9 Herraskosken kulttuuriympäristö

Valtakunnallisesti merkittävä alue (rky 1993). Historiallisesti Virtain merkittävimpiä alueita, jonka maisema muodostuu vesistömaisemien, kumpuilevien peltojen sekä avointa maisematilaa rajaavan metsän vaihtelevaksi kokonaisuudeksi. Alueella säilynyt 1500-luvulla perustettuja tiloja, kirkkoherran pappila, sotilasvirkatalo, vanha tielinjaus siltoineen sekä liikennehistoriallisesti merkittävä kanava.

Kulttuuriympäristökokonaisuus muodostuu Virtain vanhimpiin eräkauden jälkeisiin asutuksiin kuuluvan Herrasen tilan ja sen eteläpuolisen Marttisen tilan vaikutusalueelle. Marttisen saaren esihistoriallisesta asutuksesta kertovat alueelta löydetyt lapinraunio ja kivikautiset asuinpaikat. Liikenteellisesti paikka on ollut tärkeä jo eräkaudella. Herrasen talo muodostettiin 1589 Lempäälän Herralan entiselle erämaalle. Sen eräomistajia olivat vuonna 1552 Antti Pylsy, Antti Herranen ja Antti Rautia. Vanhimmassa Virtain pitäjää esittävässä kartassa (Ylä-Satakunnan kartta 1650 -luvulta) Herrasen talot ovat likimain nykyisellä paikallaan Herraskosken pohjoispuolella Wirdois -nimisenä, viitaten paikalla olleeseen erätaloon, Wirdois majaan, johon Pylsy kumppaneineen oli asettunut. Marttisen talo oli kartassa Martis -nimisenä. Marttisen talosta tuli kappalaisen virkatalo v. 1697.

Maisemalle ovat ominaisia kapeahko vesireitti, joka kiertää Herraskylän entisen niemen ja muuttuen välillä koskeksi. Ne erottavat Marttisen saaren, länsipuolella vir-taa Herraskoski, pohjoisessa on Toisveden Vuolteen lahti ja etelässä Marttisenalanen. Toisveden ja Marttisenalasen yhdistävä Herraskosken kanava tekee entisestä niemestä saaren. Sulkukanava valmistui vuosien 1903-07 välillä. Kanavan maisemallista rajaavaa ominaisuutta lisää pihtakuusirivistö, joka istutettiin paikalle 1915. Virroilla nyt inventoitavalla alueella kuusiaitoja on vähän ja kanavan lisäksi toinen merkittävä löytyy myös Herraskosken maisema-alueelta, Sarlundin, nyk. Saarlan entisen sotilasvirkatalon pihapiiriä rajaamasta. Saarlan rakennuskanta 1800-1900-luvulta on säilynyt.

Maaperä on Herrasen – Saarlan alavalla rantavyöhykkeellä silttiä, erityisesti Pylsynniemessä, joka Ylä-Herrasta vastapäätä Vuolteen pohjoisrannalla muodostaa yhdessä Herrasen tilan ja Kotimäen niemen kanssa erään viljelymaisemaltaan vaikuttavimmista kokonaisuuksista alueella. Marttisen saarella maaperä on suurimmalta osaltaan moreenia ja kalliota, rannoilla hiesua. Saaren pohjoisosa on järeää kuusikkoa, jonka lomassa mutkittelee ensimmäisen maailmansodan aikaisia taisteluhautoja. Pellot ja avoin maisematila sijoittuvat saaren kaakkoisosaan.

Suuri Pohjantie kulki kirkonkylästä Marttisen saaren halki kohden Alavutta ja Vaasaa. Herraskosken ylityspaikka oli alkujaan nykyistä pohjoisempana. Myös tielinjaus Marttisen saaren puolella tuolla kohtaa kulki hieman pohjoisempana. Suomen sodan aikana käytiin Herraskoskella 1808 suomalaisten etenemisvaiheen eteläisiin taistelu. Pohjantien silta samoin kuin tuolloin jo kahdeksi tilaksi jakautuneen Herrasen rakennuskanta poltettiin. Silta ja talot paloivat uudestaan 1865. Herrasten nykyinen rakennuskanta on peräisin vuodelta 1866. Palon jälkeen silta siirrettiin nykyiselle paikalleen. Marttisen kohdalla tielinjausta muutettiin kun Marttisen uusi, arkkitehti Onni Tarjanteen suunnittelema pappila pihapiireineen rakennettiin keskelle tietä v. 1892.

Virtain ensimmäinen postitoimisto perustettiin Herraskylään v. 1883 ja Virtain kunnan Säästöpankki avattiin siellä v. 1887. Näitä paikallisia palveluita ei enää ole saatavissa kylästä. Herraskoskella toimi mylly aina 1900 -luvun alkupuoliskolle asti. Alueen pohjoisosaan omalle mäelleen rakennettiin kansakoulu 1920-luvun lopulla. Rakennus on säilynyt. Perinnekylä perustettiin 1977.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1500-2000-l
Suositus	Maisemarakenne, peltoaukeat, vanhat tielinjaukset ja rakennuskanta vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

Virtain inventoinnit, alueet

HMT

HV

Herraskoski

Herraskoski

Marttinen

Saarla

10 Härkösenkylän kulttuuriympäristö

Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (PMK2008). Härköslahden ympäristö, jonka länsipuolella kivikautisen asumisenkin merkkejä, etelärannalla eräkauden jälkeisen uudistila alkuperäisellä paikallaan. Historiallinen kyläympäristö, joka on säilynyt.

Härkösen seudut olivat Laukon kartanon eräomaisuutta vaskivedellä, kunnes ne palautettiin kruunulle ja valittiin asutettaviksi. Kuten muutkin Virtain eräkauden jälkeiset pellot ja asuinpaikat sijaitsee Härkösen tilan paikka ja Härkösenkylän peltoalue niillä kallioalueiden lomaan jäävillä hienojakoisen, viljelyyn sopivan maaperän omaavilla alueilla, joita Virroilla on suhteellisen niukasti. Härköslahden ympäristö on juuri tällaista aluetta. Itse lahti on matala ja ruovikkoisen. Sen eteläranta on keskiosaltaan korkeahko, Härkösen, nykyisen Ala-Härkösen tilan paikan kohdalla loivempi. Pihapiiri sijaitsee varsin lähellä rantaa. Rakennuskanta on 1800-luvulta, aitat tätäkin vanhempia. Pihapiirin itäpuolella on metsikkö, jossa kasvaa lehtikuusia.

Härkönen jakautui Ala- ja Ylä-Härköseksi vuonna 1636. Vuonna 1827 tilat erotettiin virallisesti. Ylä-Härkösen pihapiiri sijaitsee peltomaisemassa näkyvällä paikalla ja on suuri ja komea. Se on rakennettu 1880-luvulla. Pihapiiriin kului myös aina vuoteen 1956 omalla kiinteistöllään sijainnut "Punainen pytinki", joka rajasi pihaa toiselta sivulta. Tämä oli rakennettu vuonna 1860 virkataloksi ja siinä oli asunut mm. metsäherra Adolf Floor perheineen ja palkollisineen. Vuonna 1935 "Punaisessa pytingissä" avattiin SOK:n kauppa. Rakennus kuitenkin paloi.

Härköskylän alueeseen kuuluu myös kyläalueen pohjoislaidalla kulkeva rata, joka valmistui 1938 sekä oma asema samalta ajalta. Ala-Härkösen rannassa sijaitsi saha vuosisadan alussa. Ylä-Härkösen pohjoispuolelle rakennettiin nuorisoseurantalo vuonna 1927. Se jouduttiin kuitenkin myymään talousvaikeuksien takia, minkä jälkeen rakennuksesta purettiin osa ja sen otti haltuunsa SOK-lainen osuuskauppa. Oman koulurakennuksen kylä sai 1950-luvulla, kun Ittemäen torpasta muokattiin 1950-lukulainen koulurakennus.

Härköslahden etelärannalla Toltaanniemessä oli torppa jo 1800-luvun karttaluonnoksen mukaan. 1900-luvun alkupuolella sinne rakentui muutama asuinrakennus. Lahden länsipuolella sijaitsee puolestaan Hakalan entinen torppa, joka on hyvin säilynyt. Hakalan rajalla on myös kivikautisesta asumisesta kertova löytö. Edellä mainitut rakennukset ovat säilyneet.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	
Suositus	Maisemarakenne, peltoaukeat, vanhat tielinjaukset ja rakennuskanta vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

Virtain inventoinnit, alueet

HMT

Ylä-Härkönen

Ala-Härkönen

Hakala

11 Rinne-Murtolahden - Ilomäen kulttuuriympäristö

Ilomäen osa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (PMK2008). Ilomäen mäen eteläpuolinen viljava painanne, joka kiertyy Rinne-Murtolahden eteläpuolelle. Peltoaukeat ovat pienipiirteisiä, maisemallisesti tiiviitä, metsän rajaamia ja niiltä on näkymiä Toisevedelle. Alueella Rinne-Murtolahden peltoaukean halki kulkeva tie on vanha isojaon aikainen Ähtärintie.

JMurtolahden ja Ilomäen tilat ovat molemmat alkujaan Herrasen jakokuntaan kuuluneita. Ilomäen talo mainitaan Virtain historiassa uudistaloiksi, joka itsenäistyi 1700-luvun lopulla. Ne sijaitsevat Ilomäen moreenipohjaisen mäen eteläpuolella, silttipohjaisessa viljavan painannealueen reunoilla. Nykyisin Rinne-Murtolahden nimellä kulkeva talon paikka on laakson keskellä sijaitsevan, sen kahtia jakavan kallioalueen etelärinteellä. Eteen jäävä peltonotkelma on maisemallisesti kaunis ja vastakkaiselta mäeltä aukeaa näkymä kohden Rinne-Murtolahden taloryhmää sekä luoteessa näkyvää Toisveden järvenselkää. Peltoaukean keskellä virtaa puro.

Tie joka kulkee alueen halki ja yhdistyy Rinne-Murtolahden jälkeen Kantatie 65:n on vanha Ähtärintie, jonka linjaus näkyy jo isojakokartoissa, mutta joka rakennettiin loppuun vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen 1875. Rinne-Murtolahti on ollut yksittäistalo, kuten Virroille raivatut talot ovat olleet, mutta 1900-luvun alkupuolelta alkaen mäelle on alkanut muodostua perinteitä noudattaen kylämäistä asutusta, kun talo on jakautunut kolmelle eri ruokakunnalle. Suuressa päärakennuksessa on kaksi erillistä asuntoa ja entisessä syytinkitalossa yksi.

Ilomäen peltoaukea on Rinne-Murtolahden mäen pohjoispuolella. Peltoaukea on avoin ja tasaisempi kuin Murtolahdessa. Ylä-Ilomäen pihapiiri sijaitsee peltoalueen pohjoisreunassa, Ala-ilomäen sen länsilaidalla. Länsilaidalla, maisemallisesti näkyvällä paikalla sijaitsee myös Moision jällenrakennuskauden pihapiiri.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	
Suositus	Peltomaiseman avoimuus samoin kuin näkymät Toisvedelle vaalittavia. Pihapiirien rakennuskanta suurmaisemassa vaalittava. Vaalittavat kohteet inventoitu erikseen.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

Ylä-Ilomäki

16 Rajaniemen pappilan alue

Siekkisjärven läntisessä rantarinteessä entisen Rajaniemen torpan paikalle rakennettu kappalaisen pappila sekä sen pellot ja lähiympäristö muodostavat pienen maisemakokonaisuuden, jolla on myös runsaasti kulttuurihistoriallista arvoa.

Maisema-alue muodostuu etelästä lueteltuna Tanhuanpään talon ja peltojen, Rajaniemen entisen torpan, sittemmin kappalaisen pappilan paikan ja peltojen sekä pohjoisessa Koivulehdon tilan rajaamana. Ominaista alueelle on, että tilakeskukset sijaitsevat laakeiden mäkien rinteillä, kun taas pellot jäävät näiden nykyisin metsäisten saarekkeiden väliin. Korkeuserot eivät kuitenkaan ole suuria lukuun ottamatta länttä, jossa alueen halkaiseva pitkä harju rajaa pellot itsensä ja rannan väliin. Viljelyn ja laidunnuksen jäljet ovat nähtävissä. Pellot ovat pääosin säilyneet pusikoitumatta. Lehtipuualueet ja koivikot kertovat entisistä laidunalueista ja hakamaista. Pappilan länsipuolista aluetta hoidetaan metsälaitumina edelleenkin. Alueelle sijoittuu myös yksityinen luonnonsuojelualue, Siekkisen rantametsikkö. Visuaalisen häiriötekijän muodostaa voimalinja, joka kulkee alueen länsilaidalla.

Rajaniemi valittiin vuonna 1900 perusteellisen harkinnan jälkeen perustettavan kappalaisen virka-asunnon rakennuspaikaksi. Toinen vaihtoehto oli Rantapappila, mutta sen katsottiin olevan vaikeammin irrotettavissa päättilasta sekä vesitien varrella olevan sijaintinsa vuoksi levoton. Myös maisemalliset seikat painoivat sillä aikalaiset asiasta päättävät pitivät Rajaniemen maisemia kauniina. Kappalaisen pappilan jakokartoissa rannalla oli tuolloin niin peltoa kuin niittyäkin. Pappila sijaitsee rantarinteessä ja sen ja rannan väliin jäi kartoissa niittynä ollut, nyttemmin heinää kasvava alue, jossa on lehtipuita. Rajaniemen lähiympäristöön on rakentunut kurssikeskusta palvelevia majoitus ym. rakennuksia, joiden määrä alkaa täyttämään aluetta.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	
Suositus	Peltojen avoimuus vaalittavaa. Hakamaiden laiduntamisen jatkaminen suositeltavaa. Rajaniemen lähiympäristön rakentuminen tulisi olla harkittua.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

KA

Rajaniemi

Tanhuanpää

17 Torisevan-Lakarinharjun maisema

Maisemallisesti vaikuttavat ja kulttuurihistorialliselta merkittävyydeltään suuret kallioperän murroslinjaan muodostuneet Torisevanjärvet sekä maakunnallisessa inventoinnissa huomioitu Lakarin harjualue muodostavat merkittävän ulkoilu- ja matkailualueen.

Torisevajärvet kuuluvat luoteis-kaakko-suuntaiseen, yli 20 kilometrin pituiseen kallioperän murroslinjaan, joka alkaa Suomen syvimpiin järviin kuuluvan Toisveden lounaisrannasta, jatkuu Torisevan rotkojen ohi matalampana Jäähdyshojan painanteena Valkeajärveen (syvimmillään n. 30 m) ja päättyy lopulta Visuveden ohi Tarjanneveden selkävесиin. Torisevanjärvillä on luonnonsuojelualue.

Kyrön (Ikaalinen, Viljakkala), Lempäälän, Pirkkalan ja Vesilahden pitäjien talot alkoivat hyödyntää Näsijärvenreitint pohjoisosaa eräalueinaan viimeistään 1200-1300-luvuilla, ja samalta suunnalta tulivat 1500-luvun puolenvälin tienoilla myös kylän ja koko paikkakunnan ensimmäiset vakituiset uudisraivaajat. Torisevan järvien uudemman kulttuurihistorian taustalla on romanttisen luontokäsityksen muotoutuminen, sekä uudenlaisia, jylhiä, yksinäisiä ja komeita luonnonpaikkoja etsivän matkailun kehittyminen muoti-ilmiöksi. Torisevan järvet sijaitsivat aina 1800-luvulle syryssä, sillä tie Ruovedeltä Virtain kirkolle kulki Siekkisjärven länsipuolella, pääosin nykyisen Lakarintien linjauksen mukaisesti. Kun tietä oikaistiin Torisevan järvien länsipuolitse (maantie 66 (Torisevantie)), toi tämä järvet "näkyviin" ja lisäsi niiden kiinnostavuutta. Torisevajärvet tiedettiin taiteilijoiden keskuudessa jo 1800-luvun alkupuolella, sillä vieraillessaan Kurussa kesällä 1859 taiteilija Werner Holmberg (1830-60) teki luonnoksia myöhemmin samana vuonna valmistuneeseen, Alaisen Torisevan eteläpäässä sijaitsevaa Inkerinkallio kuvaavaan maalaukseensa Aihe Torisevalta. Ehkä myös Ruovedellä kesäänsä viettänyt J. L. Runeberg (1804-77) on Vänrikki Stoolin tarinoin (1848-60) kuuluvaa "Heinäkuun 5. päivässä" säettä muotoillessaan muistanut Torisevan-järvet. Runo on suuresti määrittänyt suomalaisen maiseman ihannetta. Myös Albert Edelfelt ja Akseli Gallen-Kallela ovat käyttäneet Torisevaa aiheenaan. Jäähdyshojalla syntynyt Into Konrad Inha (1865-1930) teki Torisevaa kuitenkin ehkä eniten tunnetuksi teoksessaan Suomi kuvissa (1895-96). Sisävesilaivat aloittivat liikennöintinsä Virroille 1900-luvun alussa. Tämä toi lisää matkailijoita. Arvid Benjamin Sandberg (1876-1927), rakensi vv. 1903-04 hirsistä salvotun, taiteilijahuvilatyyppisen Pilvilinnaksi kutsutun huvilan ja ateljeen Alaisen Torisevan eteläpäähän Inkerinkallion kupeeseen. Täällä turistein oli mahdollista kahvitella ja aterioida, ja yöpyäkin, jos talossa vain oli tilaa. Pilvilinnan jälkeen Virtain Lotta Svärd-järjestö ryhtyi huolehtimaan retkeilijöistä ja turisteista. Koska Pilvilinna oli jo huonossa kunnossa, lotat rakennuttivat uuden kahvilan järven toiseen päähän. Torisevan kahvimaja avattiin helluntaina 1936. Lotat hoitivat kesäkahvilaa aina elokuuhun 1944 saakka. Heidän jälkeensä kahvilatoimintaa ovat jatkaneet paikalla yksityiset yrittäjät, ja Kahvimaja on edelleen avoinna joka kesä.

Lakarinharju on Siekkisjärven vesimaisemaan ja maaseudun kulttuurimaisemaan sekä tienvarsimaisemaan liittyvä harju, jonka lakikorkeus on noin 153 m mpy ja noin 35 m Siekkisjärven pinnasta. Vanha Jäähdyshojasta Virtain kirkolle kulkeva maantie kulki Lakarinharjun yli, tielinjaus yhä olemassa leirintäalueen takamaastossa. Uusi tie kiertää harjua sen lounais-länsilaidalla. Lakarinharju on luonnonmaisemaltaan kaunis ja se on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi harjualueeksi Pirkanmaan maakuntakaavan harjualueiden inventoinnin tarkastuksessa vuonna 2006. Seutukaavassa Lakarinharju on merkitty reiteily- ja ulkoilualueeksi. Torisevan järvien alueella on suojelualue.

Lakarin leirintäalue sijaitsee Lakarinharjun etelärinteessä Kangaslammen pohjoisrannalla. Se edustaa 1970-luvun alun matkailurakentamista ja sellaisena onnistunutta, yhtenäistä ja maastoon kauniisti sijoittuvaa kokonaisuutta. Pieni hirsimökki viistettyine salvosten päineen oli aikakautenaan suosittu kesämökkimalli.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	
Suositus	Alueen luonnonmaisemaan liittyvät arvot merkittäviä ja vaalittavia. Maisemaa ei tule muuttaa.
Luettelointiperuste	h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

Virtain inventoinnit, alueet

18 Jäähdyshojan kulttuuriympäristö

Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (PMK2008). Jäähdyshojan kylän peltoalue on Virtain avarimmaksi mainittu kulttuurimaisema. Alueen asutus on Virtain vanhimpiin kuuluvaa ja periytyy jo eräkaudelta. Vanhaa rakennuskantaa säilynyt. Suuren Pohjantien linjaus säilynyt alueen kodalla. K. A. Inha on syntynyt Jäähdyshojassa 1865.

Jäähdyshoja, vanhalta nimeltään "Jähdyspohja" mainitaan ensimmäisen kerran v. 1564 Pirkkalan erämaatalonpoikien luetteloissa. Tuolloin se todennäköisesti tarkoitti vain Heikkilän taloa (1600-luvulta lähtien kaksi eri taloa) ja sen ympäristöä Jäähdyshojan Torisevalle ja Lakarille. Nykyisen Jäähdyshojan alueella oli vuoden 1712 henkikirjassa neljä taloa (jotka silloin olivat omia kyliään), mainitun Jäähdyshojan lisäksi niitä olivat Rautavesi, joka käsitti nykyiset Uotilat ja kaksi Knuuttilan taloa, Haapasalmi, jossa sijaitsi alkuaan vanhin Rantala ennen tilan siirtymistä uudelle paikalle ja neljäs oli Karsaantaipale Paavola - taloineen. Jäähdyshojan kantatolat ovat pysyneet paikoillaan. Rakennuskannasta Heikkilän tilan päärakennus on kadonnut kunnalliskodiksi muuttamisen aikaan, Uotiloiden päärakennukset 1800-luvulta ovat säilyneet, samoin Maantie-Paavolan.

Alueen ensimmäinen yhteys oli vesitie, joka erkani Vaskivedestä ja kulki aina Siekkiseen. Reitti kulki Jäähdyshojan kautta ensin vetotaipaletta Jäähdyshojan ohi Majajärvelle ja täältä pieniä jokia myöten Valkeajärvelle, Kangasjärvelle ja lopulta Lakarinlahteen Siekkisjärvellä, jota vielä 1700-luvulla kutsuttiin Jäähdyshojaksi. Jäähdyshojan nimi Siekkisjärvessä on jääne tästä ajasta. Vesiteiden jälkeen alueella kulki jo 1600-luvun lopulla läpikulkutie Ylä-Satakunnasta Pohjanmaalle eli ns. Suuri Pohjantie. Periaatteessa suuri pohjantie on vieläkin olemassa: nykyisin sitä kutsutaan kantatie 66:ksi, joskin nykyinen linjaus noudattaa sitä oikaisua, joka tielle tehtiin 1840-luvun alussa. Talvitie oli jo vanhastaan oikaissut kirkolle Torisevan länsipuolitse. Maantien rakentamista tätä ns. Torisevan taivalta pitkin puolustettiin Lakarinharjun kautta kulkeneen tien pituudella ja mäkisytydellä. Jäähdyshojassa Jäähdyshojantie ja Heikkilänmäen (Kunnalliskodin mäki) yli kiemurteleva Lakarintien osuus ovat vanhoja, Suuren Pohjantien vanha linjausta noudattavia tienpaikkoja. Tämän lisäksi Uotiloille ja Majalahteen kulkeva kylätie kulkee pääasiallisesti vanhaa linjaustaan pitkin ja on maisemallisesti vaikuttava, erityisesti Majajärvestä Jäähdyshojan laskevan puron kohdalla, jossa sijaitsee Jäähdyshojan perinteisen ja säilyneen myllykokonaisuuden Ylämylly.

Jäähdyshojan mylly mainitaan ensimmäisen kerran vuoden 1656 veroluettelossa. 1700-luvun alun myllyveroluettelon mukaan Jäähdyshojan mylly on ollut pitäjän käytetyin. Alamyly on todennäköisesti myllyistä vanhempi. Ei ole tarkkaan tiedossa milloin ylämylly rakennettiin, mutta todennäköisesti tämä tapahtui 1800-luvun alussa.

1800-1900-luvun taitteen agraaria kehitysvaihetta edustaa Jäähdyshojantien ja Majaniemen tien risteykseen syntynyt kyläasutus. Paikalla sijaitsi maakauppias Edvard Raiskin liike 1900-luvun vaihteessa. Myös Virtain Yleinen Osuuskauppa avasi vuonna 1904 sivumyymälän, mutta joutui lopettamaan toimintansa v. 1910. Jäähdyshojan työväentalo valmistui Virtain kunnalta v. 1927 lunastetulle tontille. Talo sijaitsi Virroilta päin tultaessa nykyisen Jäähdyshojantien oikealla puolen juuri ennen Majalahdentien risteystä, se purettiin 1960-luvun lopulla. Nuorisoseuratalo puolestaan on yhä jäljellä. Seuratalo Jukola valmistui nykyiselle paikalleen v. 1927. Näiden lisäksi risteykseen on rakennettu asuinrakennuksia. Tämän tiivistymän mittakaavallisen ja materiaalisen eheyden säilyttäminen samoin kuin rakennetun ja rakentamattoman peltoalueen välisen eroavaisuuden säilyminen olisi maiseman kannalta edullista. Jäähdyshojaan rakennettiin myös koulu, maisemallisesti erittäin näkyvälle Jäähdyshojan ja peltoaukean väliselle kumpareelle. Kunnalliskoti puolestaan rakennettiin Heikkilän tilalle.

Konrad Into Nyström, myöhemmin I.K. Inha syntyy 12. marraskuuta Virtain Jäähdyshojassa Valkeajärven talossa. Hän vietti lapsuusvuotensa aina kymmenvuotiaaksi kylällä, jonka jälkeen perhe muutti Ikaalisiin. Kesät perhe vietti tämänkin jälkeen Virroilla.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	
Suositus	Maisemarakenne, peltoaukeat, vanhat tielinjaukset ja rakennuskanta vaalittavia. Jäähdyshojantien ja Majalahdentien kyläkeskuksen säilyminen ja kunnostus suotavaa. Hallitun täydennysrakentamisen luonteva paikka.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

Virtain inventoinnit, alueet

Heikki Uotila

Ylämylly

Jukola

Heikkilänmaa

2 Virtaintie

Virtaintie on kirkonkylän entinen raitti ja nykyisin Virtain kaupungin pääkatu. Tie on kokenut muutoksia kehittyessään puutalovaltaisesta maalaisraitista 2000-luvun kauppakaduksi, mutta se on silti tiivis, kerroksinen hallittu katutila.

Virtaintien kohteet on pääasiallisesti inventoitu erikseen. Itse raitti oli 1800-luvun lopussa vielä väljä, kuten koko kirkonkyläkin. Raitti lähti ensimmäisenä rakentumaan eteläpäästä, jonne sijoituivat aikakauden komeimmat kauppatalot ja myöhemmin julkiset rakennukset. Näistä muutama on vielä jäljellä ja ne muodostavat arvokkaan säilyneen kokonaisuuden. Myös pohjoispäässä oli taloja, mutta ne olivat torppia tai pieniä mäkitupia ja niistä pääosa, miltei kaikki ovat kadonneet myöhemmän liikerakentamisen tieltä. Raitin pohjoispää alkoi saada kaksikerroksisia puisia kauppataloja itsenäistymisen jälkeen ennen toista maailmansotaa. Tuon ja ylipäänsä sotia edeltäneen ajan raitille oli ominaista piha-alueiden aitaaminen ja aitojen takaiset puutarhat. Tämä teki raittitalasta kapeahkon ja ilmeestä jäsennöidyn ja tiiviin, mutta silti vihreän. Sotien jälkeen nousi pääasiallisesti Kankaanpään tilan entisille maille kivirakenteisia, rapattuja kauppa- ja muita liiketaloja. Nämä olivat 1940-50-luvun tyyliin joko harjakattoisia tai aumakattoisia ja rapattuja, tyyliään pehmeää, osin klassisia aiheita omaavaa funktionalismia. 1960-luvulla siirryttiin, muun Suomen mukana, rakentamaan modernistisia liikerakennuksia. Näitä ovat valkoiset nk. Tarjanne talo sekä KOPin entinen konttorirakennus. Molemmat edustavat paikallisella tasolla hallittua liikerakentamista. Virtain keskustassa rakennettiin 1960-70-luvulla pääasiallisesti tiilistä. Raitilla on muutama aikakaudelle ominainen tasa- tai lapekattoinen ostoskeskustyyppinen liikerakennus. Rantatien ja Virtaintien risteyksessä, paikalla, jolla sijaitsivat Kankaanpään pellot ja joka edelleen on säilynyt avoimena puistona sijaitsee aukean laidoilla neljä Pentti Määttäsen, Virroille paljon suunnitelleen rakennusmestarin, tiilistä asuinkerrostaloa.

Lukuun ottamatta muutamaa aivan viimeaikojen rakennusta Virtaintie on pääosin säilyttänyt tiiviin raittimaisen luonteensa ja muutos kaupungin pääkaduksi on ollut luonteva. Suuri merkitys on ollut sillä, että liikerakennusten eteen tai väliin ei ole päästetty syntymään laajoja parkkialueita, lukuun ottamatta Rantatien risteyksessä sijaitsevaa uutta kauppaa.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Suositus	Virtaintien kaupunkitila on vaalittava mittakaavansa ja rakeisuutensa suhteen. Yksittäiset vaalittavat rakennukset on inventoitu erikseen. Autoistumisen haittoja tulee välttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

VS

VS

3 Jälleenrakennuskauden tyyppitalokokonaisuuudet

Kirkonkylän alueella neljä eri suunnilla sijaitsevaa jälleenrakennuskauden asuinalueita, joiden arvo on yhteneväisessä ilmeessä ja aikakaudelle ominaisessa miljöössä.

Virtain väkiluku kasvoi nopeasti 1940-luvulla. Tähän oli selityksenä niin nopea väestönkasvu, "suuret ikäluokat", kuin siirtokarjalaisten muutto, joka alkoi 1944. Vuonna 1945 Virroilla laskettiin asuneen 1555 karjalaista. Suurin osa tuli Sortavalasta ja sen maalaiskunnista. Valtaosa sijoittui aluksi Virtain kylään, mutta sijoitettiin sitten muualla, eniten Toisveden ja Liedepohjan kyliin. Väestömäärän huippu saavutettiin Virroilla vuonna 1948. Tämän jälkeen väkimäärä on vähentynyt. Samalla alkoi myös väestön keskittyminen taajamiin. Killinkosken tehtaan siirtäminen Tampereelle 1953 teki kirkonkylästä kiistattoman keskuksen kunnassa.

Väestönkasvuun ja keskittymiseen vastattiin monin tavoin. Kysymys oli valtakunnallinen ja asuntokysymyksen ratkaisemiseksi kehitettiin mm .puolitoistakerroksinen talotyyppi- rintamamiestalo, jossa asuintilat ryhmittäytyivät yhden savupiipun ympärille. Tyyppiirustukset tarjosivat rakentajille ratkaisuja, joissa oli otettu huomioon voimassa olevan rakennus- ja asuntolainsäädännön vaatimukset. Niiden avulla pyrittiin samalla kehittämään yleistä rakennustasoa. Tyyppimallien suunnittelijoina olivat mm. arkkitehdit Aarne Hytönen, Yrjö Lindegren, Olli Pöyry ja Alvar Aalto.

Tyyppitalo levisi kaikkialle Suomessa; joihinkin taajamiin erittäin laajoiksi ja yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi. Inventointialueelta ei tällaisia löydy, mutta Vihriälän alue Asematien varrella (1), Harjuntien-Puttostienalue (2) Sampolan eteläpuolella, Puutteentien talot (3) Nahkurintien ja Laaksontien välillä sekä Raiskintien loppupää (4) taajama-alueen eteläreunalla muodostavat kukin yhtenäisen kokonaisuuuden, joiden vaaliminen on aiheellista. Alueista Puttostien alue on rakentunut Salme Setälän laatiman vuoden 1953 Kirkonkylän rakennussuunnitelman mukaisesti. Muut toteuttavat samoja periaatteita, Setälä kirjasi kunnan rakennusjärjestykseen pitkälti samoja asioita tarkennettuina kuin rakennussuunnitelmaankin. Jälleenrakennuskauden alueille on ominaista kohtuullisen suuret tontit,. Suomessa tontin minimikooksi muodostui 700 m2, mutta Virroilla rakennusjärjestyksessä tonttien minimikooksi määrättiin 1200m2. Asutusalueille on tunnusomaista runsas kasvillisuus ja sisäänkäynti sijoitettiin useimmiten pihan puolelle. Setälän rakennussuunnitelmaan samoin kuin rakennusjärjestykseen sisältyi lisäksi vaatimus etupuutarhasta päärakennuksen ja tealueen välissä. Tontin takaosaan sijoitettiin piharakennus, joka useimmiten on malliltaan pitkänomainen, matala ja satulakattoinen, materiaaleiltaan ja detaljoinneiltaan päärakennukseen sopiva ja yhteneväinen, joskin toisinaan väritykseltään poikkeava. Autolle ei aluksi varattu tilaa, mutta myöhemmin alettiin talojen kellareihin rakentaa luiskalla johdettuja autotalleja. Tällaisia näkee mm. Harjutie 8:ssa, joka tyyppillisen, joskin Virroilla poikkeavan, kuistinsa ja säilyneisyytensä vuoksi on inventoitu erikseen. Talotyyppi olivat useimmiten 1 1/2-kerroksia ja noppamaisia ja niissä oli pieni satulakattoinen sisääntulokuisti. Alkuperäiset julkisivupinnat olivat yleensä puuta, joko peiterimavuorausta tai vaakaponttia. Talot yleensä maalattiin vaalein väreihin, joskin keittomaalattuja on myös. Alkuperäiset ikkunat olivat joko tasajakoisia pystyjakoisia, sisäin-ulosaukeavia tai tuuletusikkunallisia. Satulakattoisen kattomateriaalina oli tiili, huopa tai pelti.

Virroilla parhaiten, lähimpänä alkuperäistä ovat säilyneet Harjutiellä ja Puttostiellä sijaitsevat talot. Vihriälän alue muodostaa kauniin, rinteeseen porrastuvan alueen pistokatuineen ja niiden varsilla sijaitsevina tontteineen. Vaikka taloja toisinaan taloa on kuitenkin laajennettu kasvattamalla sisääntulokuistia, ikkunatyyppi on uusittu, samoin ikkunoiden vuorilaudat ja kattomateriaali. Näistä korjauksista huolimatta rajatut alueet ovat ilmeeltään yhtenäisiä ja miljööltään aikakaudelle ominaisina säilyneitä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Suositus	Alueiden yleisilme vaalittava. Rakennukset hahmoiltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue, rakennuksiin liittyvät arvot

Virtain inventoinnit, alueet

3

2

2

1

1

4

4 Raevuorenkujan rivitaloalue

Raevuorenkujan ja Meijeritien ympäristössä sijaitseva yhtenäinen, yksikerroksinen, tiilinen rivitaloalue, joka muodostaa oman asuinalueilijönsä. Rakennukset on suunnitellut Virroilla paljon suunnitellut rkm Pentti Mäkinen, alue on paikallinen esimerkki aikakauden asuntoarkkitehtuurin ihanteista.

Alue oli vuoden 1973 rakennuskaavassa varattu rivitaloja varten, mutta toteutettiin tarkennetulla suunnitelmalla, rakennusten sijoittuminen poikkeaa hieman rakennuskaavassa esitetystä.

Alue koostuu 23 yksikerroksisesta tiilisestä rivitalosta. Nämä muodostavat tiivihkön rivitaloaluekokonaisuuden. Alueella on yhteinen leikkiapiha. Paikoitus on järjestetty taskupysäköintinä. Osa rakennuksista on punatiilisiä, osa tummanruskeaa punatiiltä. Puuosat ovat kuultokyllästettyjä aikakauden kirkkain värein. Rakennuksissa on loiva satulakatto, osassa päätykolmio aikakaudelle ominaiseen tapaan umpeen laudoitettuna.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1975-79
Suositus	Alueella sijaitsevat rakennukset ovat vaalittavia, eikä niiden ulkoarkkitehtuuria tai yksityiskohtia tule muuttaa siten, että ne vaarantuvat.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue, rakennuksiin liittyvät arvot

MML

5 Torisevantien kerrostaloalue

Torisevantien kerrostaloalue on 1970-luvun tiilistä asuinrakentamista edustava kerrostaloalue Virtain keskustassa. Alueen aikakaudelleen tyypilliset ja yleiset kerrostalot, samoin kuin alueeseen kuuluvan linja-autoaseman on suunnitellut Virroilla paljon suunnitellut rkm Pentti Mäkinen.

Suunnittelu pohjautuu vuoden 1973 keskusta-alueiden rakennuskaavaan ja syntynyt alue muodostaa jokseenkin yhtenäisen kokonaisuuden. Kolmikerroksiset kerrostalot ovat vaaleita ja tiilisiä. Kirkkaita värejä on käytetty aikakaudelle ominaiseen tapaan.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1971-77
Suositus	Alueella sijaitsevat rakennukset ovat vaalittavia, eikä niiden ulkoarkkitehtuuria tai yksityiskohtia tule muuttaa siten, että ne vaarantuvat.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue, rakennuksiin liittyvät arvot

MML

6 Tapiola

Tapiolan pientaloalue on rakentunut vanhan 1800-luvun isojakokartoissa näkyvän maantien (nykyinen Kontiontie) sekä radan eteläpuolelle. Se on kerroksinen, itsenäinen pientaloalue kokonaisuus, joka on säilyttänyt ominaisuutensa.

Alueella sijaitsee Virto-Vaateen entinen puinen tuotantorakennus (nykyinen Sähkömakkonen), eri-ikäisiä omakotitaloja sekä urheilukenttä. Jälleenrakennuskauden asuinrakentaminen sijoittuu Virto-Vaateen ympäristöön alueen länsiosaan sekä entisen maantien varrelle alueen itänurkkaan, urheilukentän läheisyyteen. Eräkujaa reunustaa koivujen rivistö. Eteläreunalla, kaareutuvan Tapiontien varrella on puolestaan kaavallisesti ja näkymällisesti mielenkiintoisesti hieman kulmittain sijoiteltuja omakotitaloja. Nämä ovat 1960-1970-luvun taitteessa rakentuneita ja tyypiltään 1960-luvun kevyehköjä, loivasatulakattoisia yksikerroksisia rakennuksia. Alueen itäpäässä sijaitsee urheilukenttä. Pohjoisessa aluetta rajaava Kontiontie on entinen maantie. Alueen eteläpuolella aukeavat pellot muodostivat laajan niittyaleen 1800-luvun kartoissa.

Alue edustaa aikakautensa pienteollista arkista asuinympäristöä ajalleen tyypillisellä tavalla. Alue on kerroksinen, mutta sen sodanjälkeinen arkinen asuinympäristö eri vuosikymmeniltä olevine omakotitalotyypeineen on pääosin säilynyt.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1940 - 1970-l
Suositus	Alueella sijaitsevat rakennukset ovat kokonaisuutena vaalittavia, eikä niitä tai alueella vallitsevaa mittakaavaa tai tule muuttaa siten, että kokonaisuus vaarantuu.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

MML

ent. Virto-Vaate

Tapiontie

Tapiontien rakennuska

7 Omakotialoalue Väinöläkadulla

Suhteellisen yhtenäisenä säilynyt tiilinen 1970-luvun omakotialoalue. Asuinrakennukset yksikerroksisia ja loivasatulakattoisia. Paikallinen esimerkki aikakautensa omakotirakentamisesta. Osa Virtain 1960-70 luvun tiilirakentamista.

Vallitseva rakennustyyppi muodostuu yksikerroksisesta, kaksiosaisesta rakennusmassasta, jossa on loiva satulakatto. Rakennusmateriaali on alueella joko punatiili, ruskea punatiili tai kalkkihiekkatiili. Listoitukset ja puuosat kuultomaalattu aikakauden kirkkain värein. Osassa rakennuksista loivan satulakaton päätykolmio laudoitettu umpeen rakennusajankohdalle ominaisella tavalla. Omakotialoalueen ilme pääosin säilynyt aikakaudelleen ominaisena ja varsin yhtenäisenä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1970-1975
Suositus	Alueella sijaitsevat rakennukset ovat vaalittavia, eikä niiden ulkoarkkitehtuuria tai yksityiskohtia tule muuttaa siten, että ne vaarantuvat.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue, rakennuksiin liittyvät arvot

MML

8 Nallela

"Nallela" on 1970-luvun punatiilistä asuinrakentamista edustava kerrostaloalue Virtain keskustan tuntumassa, lähellä hautausmaata. Alueen aikakaudelleen tyypilliset ja yleiset kerrostalot on suunnitellut virroilla paljon suunnitellut rkm Pentti Mäkinen.

Nallelan alue oli rakentumassa, kun Virtain kirkonseudun vuoden 1972 rakennuskaava valmistui. Tätä kaavaa oli kuitenkin laadittu aina 1960-luvun alkuvuosista alkaen. Lamellitalot ovat 3-4 kerroksisia ja tasakattoisia. Julkisuvunjäsentely noudattaa ajalle tyypillistä yksikertaista ja rationaalista, joskus myös aluerakentamiselle ominaista suunnittelua. Julkisivut ovat kuitenkin paikalla muuratut ja tiiliset ja liittyvät Virtain muihin 1960-70-luvulla rakentuneisiin tiilisiin asuinrakennuskohteisiin ja alueisiin. Alueen rakennuskanta on pääosin säilynyt ulkoasultaan ajalleen tyypillisenä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1970-1978
Suositus	Alueella sijaitsevat rakennukset ovat vaalittavia, eikä niiden ulkoarkkitehtuuria tai yksityiskohtia tule muuttaa siten, että ne vaarantuvat.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue, rakennuksiin liittyvät arvot

MML

12 Torppakylän-Mäyrän kulttuuriympäristö

Entisten torppien sekä jälleenrakennuskauden talojen, pientilojen, muodostama alue, jolla on säilynyttä kylämäistä rakennettakin.

Maisema-alueita rajaa etelässä Mäyrän tila peltoineen, joka on entinen Hietalan torppa. Pohjoisessa alue rajoittuu Torppakylän kyläalueen pohjoisimpiin taloihin sekä näiden peltotilkkuihin.

Mäyrän pihapiirin rakennuskanta on mittakaavaltaan perinteistä ja sijoittuu maisemallisesti kauniisti Toisveden rantaharjanteelle, sen korkeimmalle kohdalle. Rakennukset noudattelevat rannan ja harjanteen suuntaa ja muodostavat pitkänomaisen jonon. Päärakennus on vanhimmilta osiltaan 1900-luvun alusta, mutta sitä on laajennettu moneen suuntaan ja pintamateriaalit ovat uusia. Pihapiirissä on vanha aitta sekä karjasuoja. Pihapiirissä on vanhakoja mäntyjä, alhaalla rannassa koivuja ja muita lehtipuita. Mäyrän pellot näkyvät isojakokartassa, niitä on hieman laajennettu. Talolle johtaa koivukujanne vanhalta Ähtärintieltä, nykyiseltä Torppakyläntieltä. Torppakyläntie noudattaa tällä kohtaa tätä linjausta, joka maantienä valmistui 1875, mutta on eteläosiltaan tätä vanhempi.

Torppakylä kuului alkujaan Herrasen jakokuntaan, mutta kun Ilomäki ja Murtohti lohottiin Herrasesta rakentui siitä näiden torppien sekä mäkitupien kylä. Tämä rakenne on osin säilynyt, inventointialueella poikkeuksellisen hyvin. Itse rakennuskanta on vanhimmilta kohteiltaan mahdollisesti 1900-luvun alusta, mutta pääasiallisesti kuitenkin entiset torppamaiset rakennuksetkin ovat itsenäistymisen jälkeen 1930-luvulla syntyneitä. Näistä arvokkaimmat on inventoitu omina kohteinaan. Sotien jälkeen Torppakylään rakentui myös asutustilojen jälleenrakennuskauden tyyppitaloja. Nämä pientilat sopivat entisten torppien joukkoon hyvin niin mittakaavaltaan ja syntyhistorialtaan, joka rakenteeltaan ja ympäristötuottamiseltaan muistuttaa torppien syntyhistoriaa, vaikka syyt ja tapahtumat olivatkin erilaisia. Tällaisia alueita, joissa entiset torpat ja rintamamiestalot esiintyvät toistensa lomassa tapaa muuallakin Suomessa.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Suositus	Mäyrän maisemakokonaisuus, pellot, pihapiirin rakennuskanta hahmoltaan vaalittava, tiemaisema vaalittava. Torppakylän mittakaava, rakeisuus sekä entiset torpat ja asutustilojen tyyppitalot hahmoiltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

HMT

Mäyrä

Torppakylä

Torppakylä

Torppakylä

13 Hietalan viljelyaukea

Kirkonkylän pohjoispuolella, Toisveden eteläpään itäpuolella sijaitseva viljelyaukea, jonka tielinjaukset, tilojen paikat, Puukkoniemen pihapiiri kokonaisuudessaan, Hietalan talousrakennukset sekä peltojen pääasiallinen suurmaisema ovat säilyneet.

Hietalan tila, joka on vuonna 1794, syntynyt uudistalo, oli 1900-luvun alussa pitäjän suurimpia taloja, jossa oli yli 900 ha maata, joista 80 viljeltyä. Tila ja sen lähipellot sijaitsevat Toisveden länsirannalla, sen eteläisimmän lahden pohjukan tuntumassa sekä kaakko-luode-suuntaisen pitkittäisharjumuodostelman laakean ja kavenneen loppupään länsipuolella. Itse Hietalan vanhaa, aikoinaan komeaa päärakennusta ei enää ole, vaan sen tilalla on suuri tiilinen. Pihapiirin talousrakennuksia samoin kuin pihapiirin perinteinen yleisilme on säilynyt.

Vuoden 1868 isojakokartassa näkyvät Hietalan tilukset. Hietalan tuolloisen torpan, Puukkoniemen, pihapiirin läpi kulkee pelto- ja niittyaukean länsipuolella pohjoiseen johtava tie, nykyinen Torppakyläntie, joka 1875 valmistui Ähtärin maantiekseksi. Aukeaa idästä puolestaan reunustaa Hietalaan johtava tie, nykyinen Hietalantie, joka on säilyttänyt linjauksensa. Se on nykyisin osin koivukujanne. Tien laidoilla kasvaa myös muutama vanha ja komea yksittäispuu.

Puukkoniemi (suojeltu 1997 OY:ssä) entinen Umpipohja, oli alkujaan Marttisen kirkkoherranpappilan torppa, sittemmin Hakalan torppa. Vanhin maininta on vuodelta 1792. Vuoden 1868 Hietalaa koskevassa isojakokartassa torppa on nykyisellä paikallaan. Tilan asutus mahdollisesti vanhempaa perua kuin vanhin maininta, sillä Puukkoniemestä on löytynyt vanhan savupirtin hirsiiä, joissa on uudisasutuksen tulovuoteen sopiva vuosiluku 1576. Tilan pellot sijaitsevat Toisveden rantarinteessä. Rannan ja peltojen välissä on kapea koivikko. Puukkoniemen pihapiirin pohjoispuoli on isojakokartassa merkitty kalliioiseksi kumpareeksi. Tämä pieni kallio näkyy myös maaperäkartassa. Nyt kallio on metsittyä ja Puukkoniemen pihapiiri puiden katveessa. Sen pohjoispuolelle on Koivukujan tila, jonka uudet suurehkot satulakattoiset ulkorakennukset tasaisine kenttineen poikkeavat maisemakokonaisuuden mittakaavasta, mikä näkyy ilmakuvassa selvästi.

Kokonaisuudessaan peltoaukea on laakea, metsän ja Puukkoniemen metsäisen kalliokumpareen suurimmaksi osaksi rajaama aukea. Puukkoniemen pihapiiri sekä alueen pohjois- ja itälaidalla sijaitsevat uudempien asuintalojen pihapiirit ovat puiden katveessa, mutta Hietala sijaitsee edelleen perinteiseen tapaan avoimena avoimessa peltomaisemassa. Peltoaukea on isojaon aikaisesta tilanteesta muuttunut myös siten, että silloiset niittyalueet, peltoaukean nykyinen länsipuolisko, on otettu peltoviljelyyn. Ojat ovat hieman pusikoituneet, mutta muutoin suurmaisemassa on edelleen näkyvissä vanha- ja varsin perinteisenoloinen maisemakokonaisuus.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Suositus	Vanha viljelyaukea sekä isojaon aikaiset pihapiirit vaalittavia. Tielinjaukset säilyneitä ja vaalittavia.
Luettelointiperuste	
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

Virtain inventoinnit, alueet

HMT

Hietala

Hietala

Hietala

Puukkonieki, pellot

14 Siekkiskylän viljelymaisema

Laajahko Virtain asutuskauden alusta periytyvä viljelyaukea Siekkisjärven rannalla. Alueella kulkee vanha tie, jonka maisema pääosin säilynyt.

Siekkiskylä peltoineen on kasvanut Siekkisen kantatilan ympärille. Maat olivat ennen eräalueiden asuttamista Lempäälän Kuokkalan eräaluetta. Siekkisen tila perustettiin 1589 Siekkisjärven pohjoisrannalle työntyvän laakean niemen lounaisrannan tuntumaan. Alue on sijainniltaan ja maaperältään asutetuksi 1500-luvulla valikoituneelle paikalle ominaiseen tapaan rantarinteessä sijaitseva viljelyyn sopivaa siltterrostumaa. Vielä isojakokartassa Siekkisen talo sijaitsi alkuperäisellä paikallaan, omalla kumpareellaan. Tilakeskus on myöhemmin siirretty nykyiselle paikalleen kauemmaksi rannasta ja lähemmäksi tietä, mutta vanha paikka on edelleen nähtävissä. Uusjaon yhteydessä 1700-luvulla Siekkinen jaettiin Yrjöläksi ja Siekkiseksi. Yrjölä sijaitsee edelleen tuolloisella paikallaan.

Alueen ensimmäinen yhteys oli vesitie, joka kulki Siekkiseen Vaskivedestä. Tämä oli helpompi kuin polku Kalettoman pohjasta suoperäisten notkelmien kautta. Reitti kulki Jäähdyslahden kautta ensin vetotaipaletta Jäähdyskosken ohi Majajärvelle ja täältä pieniä jokia myöten Valkeajärvelle, Kangasjärvelle ja lopulta Lakarinlahteen Siekkisjärvellä, jota vielä 1700-luvulla kutsuttiin Jäähdysjärveksi. Jäähdysniemen nimi Siekkisjärvessä on jääne tästä ajasta. Vesiteiden jälkeen alueen länsipuolitse kulki jo 1600-luvun lopulla jokseenkin kuljettavaan kuntoon saatu läpikulkutie Ylä-Satakunnasta Pohjanmaalle eli ns. Suuri pohjantie. Pohjantie kulki Jäähdyskylästä Lakariharjun yli Siekkisjärven länsipuolitse ja jatkoi kirkonkylän pohjoispuolitse Herrasiin ja sieltä Alavuudella ja aina Vaasaan. Suurinpiirtein nykyisen hautausmaan kohdalla siitä erkani Siekkisiin kulkeva tieosuus, jota pitkin pääsi 1800-luvun jälkipuoliskolla jo Kurjenkyläänkin. Tien linjaus on jonkin verran isojakokartoista muuttunut, mahdollisesti jo Kurjenkyläntien rakentamisvaiheessa. tiemaisema Siekkiskylän kohdalla on kuitenkin pääosin perinteisenä säilynyt, joskin uudempi rakentaminen uhkaa mittakaavaltaan paikoin kokonaisuutta. Tien varteen sijoittuneet tilakeskukset sekä maisemaan soveltuvat ulkorakennukset puolestaan korostavat agraaria vaikutelmaa.

Siekkisjärven pintaa laskettiin 1900-luvun alussa. Tämä on jonkin verran vaikuttanut maisemakuvaan. Suurin muutos Siekkiskylässä tapahtui rautatien rakentamisen yhteydessä. Ratapenger jakoi kylän paikoin kahteen osaan.. Radan pohjoispuolelle jäi torppia ja muuta asutusta sekä osa pelloista. Oman koulunsa kylä sai 1930-luvun lopulla. Jäljenrakennuskauden asutusta on sijoittunut tien varteen sekä radan pohjoispuolisille alueille.

Siekkiskylän peltoaukea on edelleen kohtuullisen laaja ja avoimena säilynyt. Sillä kasvaa myös paikoin vanhoja mäntyjä ja koivuja, jotka muodostavat muutaman oman saarekkeen peltoaukealle. Rannoille on rakentunut jonkin verran kesäasutusta, joka on rantapuuston suojassa pelloilta päin tarkasteltaessa, mutta niin lähellä rantaa, että näkyy järvimaisemaan jokseenkin selvästi. Siekkisen nykyisen päärakennuksen paikka ja sen lähiympäristö on rakentumassa varsin tiiviiksi ja talotyypeiltään sekavaksi.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1500-1900-l
Suositus	Peltoaukeiden avoimuus vaalittavaa. Tienäkymien avaruuden, mutkittelun ja perinteinen rakennuskannan sijoittuminen ja mittakaava vaalittavaa.
Luettelointiperuste	h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

Virtain inventoinnit, alueet

HMT

Siekkisen talonpaikka

Siekkiskylän peltoja

Vanhaa puustoa

15 Siekkisjärven itärannan ja Alatien-Paavolantien maisema

Siekkisjärven itäranta on vaihteleva ja pienipiirteinen, kapeiden luode-kaakko suuntaisten niemien ja kapeiden lahtien, mäkisten metsäalueiden sekä pienipiirteisten rantapelloalueiden jäsentämä maisemallisesti vaikuttava alue, jonka läpi kulkee tie.

Siekkisjärven itärannan niemet ja lahdet noudattavat jääkauden aikaista luode-kaakko sulamissuuntaa. Rannoille sijoittuu viljavia siittikerrostumia, pohjoisosassa Vähäniemen ja Kytöniemen juurissa ja samassa linjassa jatkuvalla kapean Kytölahden ja Talasjärven väliin jäävällä kannaksella. Näille alueille ovat sijoittuneet myös vanhoissa kartoissa näkyvät pellot. Eteläosassa puolestaan Paavolanperän viljelyaukea sijaitsee maaperältään vastaavalla alueella. Näiden alavien, joskin kumpuilevien peltoalueiden maisemallisena vastakohtana ovat korkeahkot kallioalueet, jotka rajaavat ranta-alueita sen itäpuolella. Samoin myös Kytöniemen kallio kohoaa korkeahkoksi.

Alatien-Paavolantien tiemaisema noudattelee pohjoisosassa Siekkisen ja Yrjölan 1700-luvun isojakokartassa näkyvää Siekkisen mailla kulkevan peltotien pohjaa. Se kulkee Siekkisjärven itärannalla, aivan rannan läheisyydessä. Tiemaisemassa vaihtelevat pienipiirteiset peltomaisemat, tien varteen sijoittuva asutus sekä mäkisemmällä kallioalueilla mutkitteleva tie. Pelloista Kannokon torpan ympäristössä olevat samoin kuin Kytöniemen juuren viljavalla painanteella sijaitsevat ovat olleet jo Siekkisen isojakokartassa merkittyinä. Itset torpat on merkitty ja nimetty 1800-luvun puolivälin pitäjänkarttaluonnokseen.

Siekkisjärven eteläosa päättyy Paavolanperän viljelyaukean painanteeseen. Paavolanperän karttamateriaali on ollut inventoinnissa vaillinaista, joten tielinjauksen historiallisuutta ei ole tarkastettu. Paavolantie kulkee tämän Myllyojan kohdalla kumpuilevassa maisemassa Myllyojan ja Keski-Paavolan pihapiirin läpi. Molemmat on erotettu Kangas-Paavolasta 1800-luvun loppupuolella. Kangas-Paavola, jonka pihapiirin ja peltoaukean läpi tie myös kulkee, on puolestaan erotettu Paavolasta (Maantie-Paavola) 1838. Paavolanperän peltoaukean eteläpuolella on teiden varressa useampi säilynyt, pieni, mäkitupamainen ja torppamainen rakennus. Nämä muodostavat oman kokonaisuutensa ja olisi suotavaa, että näiden mittakaavansa vuoksi usein uhanalaisten rakennusten olemassa olo niiden sosiaali- ja asutushistoriallisen arvon vuoksi olisi mahdollista turvata.

Paavolan peltoaukean jälkeen tie siirtyy Lakarinharjun eteläpuolisen Kangasjärven itärannalle, mäkiseen, mäntykankaiseen harjumaisemaan. Tällä kohtaa mutkitteleva tie on luonnonmaisemaltaan hyvin vaikuttava. Valitettavasti Kangasjärven kapean, vuonomaisen eteläkärjen maisemallista vaikuttavuutta vähentää itäpuolella sijaitseva laaja soranottoalue.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Suositus	Rantapeltojen avoimuus samoin kuin eteläpään harjumaiseman mäntymetsäisyys vaalittavaa. Tielinjaus on vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

Virtain inventoinnit, alueet

HMT

Alatie

Viitamäki

Siekkisjärveä

Paavolantie

19 Keiturinsalmen maisema

Maisemallisesti vaikuttava pohjois-eteläsuuntainen kapea salmi, vanhan vesireitin osa, jonka rannat ovat kallioiset. Salmen yli johtaa Keiturin rautatiesilta, joka valmistuessaan 1937 oli Suomen korkeimmalla kulkeva rautatiesilta. Sillalla nykyisin ulkoilureitti.

Keiturinsalmi sijoittuu Härkösselän ja Marttisenalaisen väliin ja on osa Herraskoskelle ja sitä kautta Toisvedelle sekä Marttisenosaareen johtavaa vanhaa vesireittiä. Se on kapea salmi, jonka itärannalla on Kirkonkylän ja Marttisen saaren väliin jäävä laakea kallioalue. Keiturinsalmen rannalla kallioalue huipentuu Keiturinvuoreen, joka on korkeimmalta kohdaltaan 135m mpy. Länsirannalla matalampia kallioita.

Keiturinsalmi on osa Virtain historiallista vesireittiä, joka johtaa Näsijärveltä aiemmin Herraskosken, sittemmin Herrasen kanavan kautta aina Toisvedelle saakka. Toisvedelle suoritti runsasvetisinä vuosina risteilyjä myös höyrylaiva Tarjanne.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Suositus	Alueen vaikuttavat maisemalliset arvot, mm on turvattava. Keiturinsalmen silta on arvokas ja turvattava.
Luettelointiperuste	h,y
Suojelutilanne	Säilytettävä alue

HV

HV

LIITE 2

Virtain inventoinnit, kohteet

2 Maantie-Paavola, Jäähdyshojantie 108

Kantatila Jäähdyshojassa, esiintyy 1700-luvun asiakirjoissa Karsaantaipaleen nimellä. Perinteisenä säilynyt vanha tila pihapiireineen. Sijaitsee vanhan Suuren Pohjantien, nykyisen Jäähdyshojantien varrella, puuston katveessa.

Paavolan tila jaettiin 1838 Paavolaksi sekä Kangas-Paavolaksi. 1901 jäljelle jääneestä Paavolasta, jota sijaintinsa vuoksi kutsuttiin Maantie-Paavolaksi, halottiin Haapasalmi ja Taipale sekä edelleen vuonna 1906 Lahti.

Päärakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on korkea umpinainen sisääntulokuisti. Rakennuksen ulkuvuoraus on peiterimaa. Ikkunat uusittu, ikkuna-aukko ja vuorilaudat lienevät perinteiset ja alkuperäiset. Rakennuksessa on matalaperustus. Rakennusta on korjattu 1960-luvulla. Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet inventoinnissa mainittu neljän aitan rivistö sekä hieman etäämpänä sijaitseva riihi ovat rapistuneet. Hirsinen karjasuoja on säilynyt. Rakennus sijaitsee omalla mäenkumpareellaan Jäähdyshojantien varressa. Lähiympäristö, joka aiemmin on ollut avoin, on nyt metsitty. Ympäröivät pellot ovat kartta-aineiston perusteella vanhoja.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1870
Arvio	Päärakennus ja säilyneet piharakennukset hahmoiltaan sekä perinteisenä säilyneiltä yksityiskohdilta vaalittavia. Lähiympäristön avonaisuuden lisääminen olisi eduksi.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

5 Jukola, Jäähdyspohjantie 58

Jäähdyspohjan kylällä, peltoaukealla maisemallisesti erittäin näkyvällä paikalla sijaitseva nuorisoseuratalo. Tärkeä osa kylän sosiaalista kokonaisuutta ja rakennettua ympäristöä.

Jäähdyspohjan nuorisoseura perustettiin 27.12.1918. Ensimmäisen toimintakertomuksen mukaan seuran jäsenmäärä oli 82, joista miehiä 37 ja naisia 45. Jo ensimmäisessä kokouksessa oli esillä oman talon hankkiminen. Kunta omisti entisen työväentalon, tästä käytiin kauppaa, joka kuitenkin raukesi. Taloa kuitenkin vuokrattiin kun järjestettiin iltamia. Samoin järjestettiin iltamia ja kesäjuhlia taloissa, joissa oli iso tupa. Selkä-Nuutilan talo oli monessa tilaisuudessa kokoontumispaikkana.

Toiminta jatkui virkeänä läpi 20- ja 30-lukujen. Omaa taloa alettiin hankkia v. 1926 ostamalla tontti Akseli Heikkilältä Heikkilän mailta. Rakennusaineiksi ostettiin Saarismäen talo Uurasten kylästä. Talo kuljetettiin paikalle talkoovoimin rekipelillä. Seuratalo Jukola valmistui nykyiselle paikalleen v. 1927. Taloa on moneen eri otteeseen korjattu, mm. sähköistetty v. 1946 Heikki Rantasen sähkölaitoksesta. Myöhemmin liitettiin Koillis-Satakunnan Sähkön verkostoon. Seurataloa laajennettiin v. 1951, jolloin rakennuksen jatkoksi tehtiin nykyinen näyttämö.

Rakennus on T:n muotoinen siten että Jäähdyspohjatieta reunustaa kaksikerroksinen satulakattoinen lyhyehkö osa ja pihan puolella on pitkänomainen laajennussiipi. Ikkunat ovat jugend-tyyppiä. Ulkovooraus, jota kunnostettiin ja maalattiin inventointihetkellä on listoituksen erottamalla jaolla vaakapontti, peiterima, vaakapontti. Katto on peltiä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1927
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

7 Rientola, Jäähdyshojantie 45

Edvard Raikin vuonna 1884 Jäähdyshojantien, historiallisen Suuren Pohjantien varteen rakennuttama vanha päärakennus, jossa aikoinaan sijaitsi Jäähdyshojan kylän ensimmäinen sekatarvakauppa. Rakennus on yksityiskohdissaan säilynyt koristeellisena.

Rakennus on pitkänomainen, kapearunkoinen ja satulakattoinen. Pohjamuoto on L:n mallinen. Ulkokuori jakautuu listoituksen jakamana vaaka-pysty-vaaka-suuntaisiin kenttiin. Päärakennusta vastapäätä sijaitsevat pitkänomainen hirsinen ulkorakennus sekä etäämpänä tilan uusi päärakennus. Rakennus sijaitsee tiemaisemassa ja Jäähdyshojan kylämaisemassa tärkeällä ja näkyvällä paikalla Jäähdyshojantien ja Majalahdentien risteyksessä, paikassa jos kylärakenne on tiiviikköä. Pihapiirissä vanhoja lehtipuita.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1884
Arvio	Päärakennus ja piharakennus ovat säilyneitä ja niitä tulee vaalia niin yksityiskohdiltaan kuin hahmoiltaan. Ylläpitäviin korjauksiin kannustaminen suositeltavaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

9 Ylämylly, Majalahdentie

Ylämylly (1) o toinen Jäähdysspohjan erittäin arvokkaan, säilyneen myllykokonaisuuden myllyistä. Sijaitsee näkyvällä aivan Majalahden tiessä kiinni, kosken varrella.

Ei ole tiedossa, missä vaiheessa Jäähdysspohjan rakennettiin toinen myllylaitos. Vielä vuoden 1809 Vaasan läänissä suoritettua myllyveron perusteella Jäähdysspohjassa oli vain yksi verotettu mylly, mutta todennäköisesti toinenkin mylly on peräisin näiltä ajoilta. Nykyisen Ylämyllyn rakennutti v. 1867 Valkeajärven talon isäntä kruununvouti Johan Abraham Nyström (1816–1883). "Valkeajärven mylly" oli alkuaan kolmen kiviparin ratasmylly, jossa oli lisäksi survinlaitos rynnien jauhamiseksi. Mylly on vanhin Virroilla toiminut ns. tullimylly, joka jauhoi asiakkaiden viljat paikan päällä suoritettua maksua l. tullia vastaan toimien siten jo yksityisen liikelaitoksen tavoin. Kruununvouti Nyströmin jälkeen mylly ehti olla useallakin omistajalla ennen kuin Juho Rantanen Virtain Rantapappilasta osti myllyn 1900-luvun vaihteessa. Rantanen rakennutti yhtiökumppaneidensa kanssa myllyn taakse myös sahalaitoksen, jonka vesipyörä sai käyttövoimansa myllyn ruuhesta. Sahan toiminta lakkasi v. 1914 Juho Rantasen saatua tapaturmaisesti surmansa sahan koneistossa. Juho Rantasen jälkeen myllärinä jatkoi hänen poikansa Heikki Rantanen. Myllyn ruuhesta saatavalla vedellä käytettiin pärehöylää aina 1960-luvun alkuun saakka. Lisäksi myllyn yhteyteen rakennettiin 1930-luvun alussa pieni sähkövoimalaitos, josta saatiin valovirtaa paitsi myllärin omaan talouteen myös muutamille naapureille.

Myllyn läheisyydessä, tien toisella puolella myös kaksi varastorakennusta (2)

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1867
Arvio	Ylämylly on säilytettävä omalla paikallaan. Sen kuntoon ja säilymiseen tulee kiinnittää huomiota.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, ikä, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

1

2

10 Alamyly, Joenvarsi, Majalahdentie 222

Alamyly (3) on toinen Jäähdysohjan erittäin arvokkaan, säilyneen myllykokonaisuuden myllyistä. Sijaitsee näkyvällä paikalla peltoaukean laidalla, kosken varrella.

Alamyly (3) on todennäköisesti Jäähdysohjan myllyistä vanhin. Vanhan Alamylyn lahottua Uotilan isäntä Aapo Uotila rakennutti nykyisen myllyn vuosina 1876–77. Entisen myllyn 10 osakasta, mukana Jäähdysohjan vanhoista kantataloista mm. Uotila, Heikkilä ja Rantala, osallistuivat puutavaran hankintaan ja rakennustyöhön saaden taloilleen ja torpilleen ilmaisen jauhattamisoikeuden. Alamylyn omistussuhteet vaihtelivat 1800-luvun lopulla, mutta vuodesta 1894 alkaen aina vuoteen 1955 saakka mylly on ollut Rantasten omistuksessa. Alamylyssä vesivoima käytettiin monin tavoin hyödyksi. Pian myllyn valmistumisen jälkeen sen taakse rakennettiin pieni meijeri, joka ehti toimia 1900-luvun alkuvuosiin saakka. Meijerin kirnu sai käyttövoimansa myllyn rattaista köyden välityksellä. Nykyisin meijeristä, jota tiettävästi käytettiin vain kesäisin, on jäljellä vain jääkellari. Ruuhun vedellä käytettiin 1900-luvun alkupuolella myös pärehöylää. 1930-luvun alkupuolella myllyyn yhdistettiin pieni turbiini ja sähkögeneraattori, joiden avulla saatiin sähkövaloa omaan talouteen ja muutamille naapureille, mm. kansakoululle. Sähkölaitoksen turbiini pyöritti 1940-luvulla myös perunamylyä, jolla perunajauhojen valmistuksessa tarvittava mäskiä syntyi paljon nopeammin ja helpommin kuin käsikäyttöisillä myllyillä. Perunoita käytiin jauhattamassa Alamylyssä Virtain keskustasta saakka.

Alamylyn kanssa samalla kiinteistöllä sijaitsee itse myllyrakennuksen lisäksi ulkorakennuksia (4,5,7) sekä asuinrakennus (6) vuodelta 1923. Asuinrakennuksen yksityiskohtia on jonkin verran muutettu, mutta se on edelleen suurmaisemassa merkityksellinen näkyvän sijaintinsa vuoksi, sekä Alamylyn kerrokselliselle kokonaisuudelle oleellinen.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	
Arvio	Alamyly on säilytettävä omalla paikallaan. Sen kuntoon tulee kiinnittää huomiota ja sen säilyminen on turvattava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, ikä, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

3

4

4

6

11 Euranniementie, ulkorakennuksia

Jäähdyksylän myllyn läheisyydessä sijaitsevia, kokonaisuuteen kuuluvia perinteisiä hirsisiä ulkorakennuksia.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Ulkorakennukset ovat niin hahmoiltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittavia. Ne tulee säilyttää kokonaisuuden osana.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

12 Jäähdyshojan koulu, Euraniementie 34

Maisemallisesti erittäin näkyvällä Jäähdyshojan ja peltoaukean välisellä kumpareella sijaitseva arkkitehti Yrjö Sadennimen koulurakennus klassistisine piharakennuksineen. Paikkaan liittyviä arvoja, sosiaalishistoriallisesti merkityksellinen.

Jäähdyshojan kansakoulu perustettiin vuonna 1902. Koulua varten vuokrattiin myöhemmän kunnalliskodin paikalla sijainneesta Heikkilän talosta ns. Alapytinki, jonka pirtistä saatiin koulusali ja kamareista opettajattaren asunto. Hanke oman koulurakennuksen saamiseksi pantiin vireille kesällä 1904. Seuraavana vuonna hankittiin Uotilasta Jäähdyshojan Euraniemen palstatila rakennuspaikaksi. Koulurakennuksen pohjakaavaksi hyväksyttiin arkkitehti Yrjö Sadeniemen suunnitelma, joka käsitti luokkahuoneen, yhdistetyn veisto- ja voimistelusalin sekä opettajan asunnon. Rakentamista viivästytti varojen puute, mutta kun koulurakennukseen tarvittavat hirret oli saatu kaataa ilmaiseksi valtion metsästä, nousi rakennus muutamassa kuukaudessa. Koulutyö päästiin aloittamaan uusissa tiloissa syksyllä 1907. Yleisen oppivelvollisuuslain astuessa voimaan v. 1921 muuttui kansakoulu kuusivuotiseksi. Entisestä neliosastoisesta koulusta tuli yläkansakoulu, minkä lisäksi koulupiireihin oli perustettava kaksiluokkaiset alakansakoulut. Jäähdyshojan alakansakoulu aloitti toimintansa v. 1926 yhdessä Nuuttilan koulupiirin kanssa. Jäähdyshojassa varsinainen koulutyö päästiin alkamaan vasta, kun vanha työväenyhdistyksen talo oli siirretty Lakarin tien varresta lastenkodin läheisyyteen ja kunnostettu koulun käyttöön. Muutoksen seurauksena sekä lastne määrän lisääntyessä koulurakennus osoittautui jo 1920-luvun alussa liian ahtaaksi. Hartaasti toivottu laajennus toteutui vasta lamakauden jälkeen v. 1938, jolloin vanhan osan jatkoksi rakennettiin uusi eteinen, luokkahuone, keittola ja apuopettajan asunto. Seuraavan kerran koulu kunnostettiin, ja keskuslämmityksen, vesijohtojen ja viemäroinnin asentaminen suoritettiin vuonna 1965. Seuraava peruskorjaus suoritettiin vuonna 1985. Koulun lakkauttamisesta päätettiin 2002 ja nykyisin se toimii asuntona.

Koulurakennus oli alkujaan L:n muotoinen. 1938 laajenuksessa se muuttui pitkänomaiseksi. Siinä on satulakatto. Pitkällä julkisivulla on rakennuksen läpi menevä korkea poikkipääty. Ikkunat ovat ristityyppiä. Rakennuksen ulkovaalaus on vaakaponttia. Koulurakennusta vastapäätä sijaitsee koulun piharakennus, joka on yksityiskohdiltaan klassistinen. Rakennuksen keskiosaa jäsentää kolmen pylväiden kannatteleman kaaren sarja.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	190
Arvio	Päärakennus ja piharakennus ovat säilyneitä ja niitä tulee vaalia niin yksityiskohdiltaan kuin hahmoiltaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö,maamerkki
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Virtain inventoinnit, kohteet

13 Heikki Uotila, Majalahdentie 188

Jäähdysspohjaan kylän kantatila, jonka päärakennus on 1800-luvun alusta ja pihapiiriin kuulu useita rakennuksia. Kivinavetta arkaainen. Sijaitsee maisemallisesti hienossa paikassa Majalahdentien varressa, jonka toisella puolella Uotilan talo.

Uotilan talo halottiin 1838 kahdeksi neljännesmanttaalin taloksi. Näiden tilojen päärakennukset sijaitsivat silloisilla paikoillaan Majalahden tien molemmin puolin. Molempien Uotiloiden päärakennukset tuolta ajalta ja muistuttavat toisiaan. Heikki Uotilaksi kutsutun päärakennus (4) on pitkänomainen, satulakattoinen ja korkeahko, siten että ullakkokerroksen matalat sivuikkunat näkyvät katonlappeiden alta. Rakennusta on lisäeristetty, mutta ulkovaoraus edelleen perinteisen oloinen, alaosaltaan vaakaponttia, yläosa peiterimaa. Hirsiseinää tukevat följarit. Myös ikkunat on uusittu vanhan mallin mukaisiksi kuusiruutuisiksi alumiini-ikkunoiksi n. 5 vuotta sitten. Pitkällä julkisivulla ollut pitkänomainen kuisti on vaihtunut kahdeksi pienemmäksi. Kattomateriaali on perinteinen tiili.

Päärakennuksen pohjoispuolella sijaitsee aitta (5), sen jälkeen vanha ja järeä kivinavetta (6), jonka seinänpaksuus saavuttaa paksuimmalta kohdaltaan usemman metrin siten, että kivivallien väli on täytetty hiekalla. Vanhaa rakennuskantaa edustavat myös sauna (7) sekä etelempänä tien varressa sijaitseva viljamaksiini (8).

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1850
Arvio	Hahmoltaan ja säilyneitä yksityiskohdiltaan perinteisenä säilynyt pihapiiri rakennuksineen on arvokas ja vaalittava. Ylläpitävää kunnostusta suositellaan, perinteisiä yksityiskohtia muuttamatta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ikä,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

4

6

8

5

14 Uotila, Majalahdentie 189

Jäähdysspohjan kylän kantatilan, "Uotilan", toinen osa, jonka päärakennus 1800-luvun alusta. Maisemallisesti hienossa paikassa Majalahdentien varressa. Tien toisella puolella Heikki Uotilan talo.

Uotilan talo halottiin 1838 kahdeksi neljännesmanttaalin taloksi. Näiden tilojen päärakennukset sijaitsevat silloisilla paikoillaan Majalahden tien molemmin puolin. Molempien Uotiloiden päärakennukset tuolta ajalta ja muistuttavat toisiaan. Uotilan päärakennus (1) on pitkänomainen, satulakattoinen. Ulkivuoraus on peiterimaa, hirsiseinää tukevat följarit. Ikkunat ovat kuusiruutuiset, vuorilaudat perinteiset ja koristeelliset. Pitkällä, pihanpuoleisella julkisivulla on komea, kahden satulakattoisen osan, väliosan sekä päällisen satulakattoisen kattoikkunanpitkänomainen kuistikokonaisuus. Pihapiiriin kuuluu kaksi pitkänomaista ulkorakennusta (2 ja 3).

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	n. 1850-1900
Arvio	Hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan perinteisenä säilynyt päärakennus on arvokas ja vaalittava. Ylläpitävää kunnostusta suositellaan, perinteisiä yksityiskohtia muuttamatta. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ikä,sosiaalishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

1

2

3

16 Rantalan aitta, Makasiinitie 19

Rantalan tilaan kuuluva aittarakennus vuodelta 1765 Jäähdysohjan kylän peltoaukean laidalla.

Arvotus 2

Arvioitu valmistumisaika

Arvio Aitta on yksityiskohdissaan arvokas ja vaalittava ja tulisi säilyttää muutoksitta.

Luettelointiperuste h,y

Perusteen tarkennus rakennushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä

Suositus Säilytettävä kohde 1

21 Majalahden aitat, Majalahdentie 129

Jäähdyshojassa vanhaan tilaan kuuluvat kaksi aittarakennusta. Päärakennus peruskorjattu.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Aitat yksityiskohdissaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	h
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

23 Suvela, Majalahdentie 110

Pieni, satulakattoinen, matalaperustainen asuinrakennus Majalahdentien ja Sumperintien risteyksessä. Rakennus on siirretty paikalla 150 vuotta sitten, säilyttänyt osan alkuperäisyydestään, mutta samalla muokattu omaperäiseksi asuinrakennukseksi.

Rakennuksen kapearunkoisuus ja koko samoin kuin ikkunoiden vuorilautatyypit ja ulkoverhouksen malli ovat säilyneet. Rakennusta lienee 1900-luvun kuluessa perinteisille taloille ominaiseen tapaan korotettu alkuperäisestä. Uudistuksia ovat ikkunoiden vaihto uusiin, lisäeristys, joka painaa ikkunat julkisivussa sisälle sekä umpinaisen sisääntulokuistin etukatos. Kokonaisuus on kuitenkin edelleen lähinnä omaperäisellä tavalla yhdistelmä vanhaa säilynyttä ja uutta. Kokonaisuuteen kuuluu myös Majalahdentietä reunustava pitkänomainen satulakattoinen piharakennus, joka myös on kokenut omaperäisiä uudistustoimia.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1800-1900-l
Arvio	Kerroksinen kokonaisuus. Päärakennuksen ja piharakennuksen hahmo sekä yksityiskohdat, kuten ulkoverhouksen tyyppi, ikkunoiden vuorilaudat, koristeelliset vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	omaleimainen, paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

25 Heikkilänmaa, Lakarintie 611

Heikkilän kantatilaan kuulunut kiinteistö, jonka maille rakennettiin Virtain kunnalliskodin mielisairasosasto. Nykyisin taidepensionaattina toimiva rakennus edustaa 1930-luvun suunnitteluhanteita ja sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla.

Virtain kunnalliskoti perustettiin v:n 1909 lopulla, kun kuntakokouksen päätöksellä ostettiin tarkoitusta varten Heikkilän maatila Kaapo Heikkilän perikunnalta Jäähdyshojasta. Heikkilä oli kylän vanhimpia ja suurimpia taloja, asutettu ensimmäisten joukossa eräajan päättyessä 1500-luvun puolivälin jälkeen. Kunnalliskodin mielisairasosasto sijaitsi aluksi omassa puurakennuksessaan nyk. kantatie 66:n puoleisessa rinteessä. Talon takana oli aidattu alue, jossa potilaat pääsivät ulkoilemaan. Huonokuntoiseksi ja ahtaaksi käyneestä puutalosta potilaat pääsivät muuttamaan uuteen kivitaloon v:n 1939 lopulla. Kivitalon urakoi rakennusmestari A. G. Aimo Visuvedeltä. Perustukset laskettiin syksyllä 1938, ja rakennus luovutettiin käyttöönsä seuraavana vuonna. Kivitalo toimi ns. B-mielisairaalamana v. 1954 - 1960, minkä jälkeen mielisairaiden hoito siirtyi kokonaan Virroilta pois. Tämän jälkeen kivitalosta tuli jälleen kunnalliskodin osasto ja osittain henkilökunnan asuntola. Nykyisin rakennuksessa toimii Virtain pensionaatti.

Rakennus muodostuu noppamaisesta, kaksikerroksisesta osasta sekä länsipuolella sijaitsevista matalammista siipiosista. Itäpuolella, korkeassa osassa olevaa sisäänkäyntiä on koostettu korkealla ja kapealla ikkuna-aiheella. Rakennus on rapattu ja tyyliiltään klassistinen. Korkean sijaintinsa vuoksi se näkyy kauas avoimessa peltomaisemassa. Rakennukselle johtaa pohjoisesta lehtipuuja.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1939
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin ykistyiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

26 Vanhainkodin paikka ja ulkorakennukset, Torisevajärvientie 833

Jäähdysspohjan kantatilan Heikkilän talon tilalla sijainneen Virtain entisen kunnalliskodin, sittemmin vanhainkodin säilyneitä rakennuksia. Vanhainkodin paikalla on suuri paikallinen merkitys lähihistorian tapahtumien vuoksi. Myös takennuskanta arvokasta.

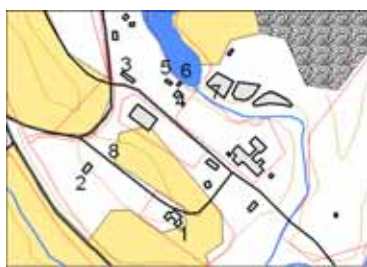
Virtain kunnalliskoti perustettiin v:n 1909 lopulla. Tarkoitusta varten ostettiin maatila Kaapo Heikkilän perikunnalta Jäähdysspohjasta. Heikkilä oli kylän vanhimpia ja suurimpia taloja. Vanhan Heikkilän pää- ja talousrakennukset purettiin ja tilalle rakennettiin uusi 1910 rakennusmestari K. Piirilän johdolla. Päärakennus koostui suorakaiteen muotoisesta ja satulakattoisesta hallinto-/talousrakennuksesta sekä tämän molemmin puolin symmetrisesti sijoitetuista siipirakennuksista Kokonaisuutena kunnalliskodin rakennuskompleksi edusti aikakauden sairaalarakentamiselle tyypillistä ns. paviljonkijärjestelmää, jossa laitoksen eri toiminnot sijoitettiin selvästi toisistaan erotettaviin siipirakennuksiin ja kokonaan irrallisiin yksiköihin.

Kunnalliskoti oli 1900-luvun alkupuoliskolla kunnan suurin kiinteistö. Rakennusten ja toiminnan ylläpitäminen oli sosiaalitoimen suurin menoerä siitäkin huolimatta, että ajan ihanteiden mukaisesti kunnalliskodin piti toimia suuren maatalousyksikön tavoin mahdollisimman omavaraisesti. Peltoala oli yli 80 ha. Vanhainkodin ympäristössä oli henkilökunnan asuntojen ohella erilaisia talousrakennuksia kuten navetta, talli, aittoja, riihi, saunarakennuksia ja jopa oma pärehöylä, jossa toimi myös kotitarvemylly ja sähkögeneraattori. Kohteeseen liittyy myös vanhoja patoaltaita, jotka ovat toimineet kalan- ja ravunkasvatusaltaina. Rakennuskannasta on vain murto-osa jäljellä, sillä Vanhainkoti paloi vuonna 1978.

Säilyneitä rakennuksia ovat: 1. Entinen mielisairaalarakennus, omalla kiinteistöllään, 2. koristeellisen kuistin omaava aitta, 3. Kärryvaja ja vilja-aitta, 4. riihi, 5. muu ulkorakennus 6. muu ulkorakennus 7. patoaltaita, silta ja muita rakennelmia 8. Vuonna 1978 palaneen vanhainkodin paikka ja muistokivi.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Arvio	Ympäristöä tulee vaalia historiallisena tapahtumapaikkana. Rakennukset ovat hahmoiltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

2

4

6

8

27 Kangas-Heikkilä, Lakarintie 580

Entinen vuonna 1926 valmistunut lastenkotirakennus, joka nykyisin toimii karavaanari-alueen huoltorakennuksena. Jäähdyshojan kantatilasta, Heikkilästä lohkottu Kangas-Heikkilä oli 1900-luvun alussa kylän suurin tila.

Kangas-Heikkilä oli suurin niistä neljästä talosta jotka muodostuivat kun Jäähdyshojan kylän kantatila, Heikkilä vuonna 1904 halottiin neljään osaan. Tila oli peltoalaltaan 50 hehtaaria, metsää 300 hehtaaria. Toiseksi suurin oli Heikkilä, peltoa 30, metsää 200 hehtaaria. Näiden lisäksi kaksi muuta Heikkilästä erotettua tilaa olivat Leppämki ja Joutsenus. Vuonna 1911 lohottiin lisää palstatiloja ja tällöin Kangas-Heikkilä pieneni miltei puoleen entisestä koostaan. Kangas-Heikkilän tila kuului 1930-luvun lopulla kunnan omistamiin tiloihin ja oli tuolloin kooltaan yli 100 hehtaaria.

Heikkilän maat kunta oli hankkinut itselleen vuoden 1909 jälkeen kun Virtain kunnalliskoti perustettiin. Heikkilä oli tuolloin kylän vanhimpia ja suurimpia taloja. 1920-luvulla ilmeni, että kunnan lastenkoti oli sekä ahdas että huonokuntoinen. Päätös uuden lastenkodin rakentamisesta Kunnalliskodin läheisyyteen tehtiin vuonna 1925.

Vuonna 1926 talo oli valmis. Alkujaan klassisistisia yksityiskohtia omaava perinteisen maalaistalon oloinen rakennus oli pitkänomainen, satulakattoinen ja pitkän julkisivun keskellä symmetrisesti oli koverasti hieman kaareutuvan lapekaton suojaama kuisti. Päädyssä oli sivuilla pyöröikkunat, ylhäällä pystyikkuna. Muutoin ikkunat olivat kuusiruutuiset. Nykyään rakennusta on länsipäädystä jatkettu ja ullakolle on aukaistu kattoikkunoita. Samoin päätyihin on tullut muutama ikkuna lisää, mutta muutoin rakennus on edelleen hyvin tunnistettavissa ja rakennusajankohtansa asussa. Alkuperäiseltä vaikuttavat ikkunat. Ulkovuoraus on peiterimaa ja katto peltiä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1920
Arvio	Kerroksisesti syntynyt rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalhistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 1

28 Raitanen, Kolistontie 85

Pieni, mäkitupatyyppin asuinrakennus Jäähdysohjassa, vanhan maantien, nyk. Kolistontien eteläpäässä, maisemallisesti kauniilla paikalla rinteessä lähellä Kangas-Heikkilän tiluksia. Säilynyt esimerkki kokonsa vuoksi harvinaistuvasta rakennustyyppistä.

Satulakattoinen, kiville perustettu asuinrakennus (1). Ulkovuoraus on vaakaponttia, katto tiiltä. Ikkunat peitetty. Piha on avoin ja pihapiirissä kasvaa vanhoja koivuja. Pihapiiriin kuuluu toinen satulakattoinen hirsirakennus (2) sekä aitta (3).

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1900-l:n alkupuoli
Arvio	Kohde on niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkoitus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2

1

1

2

2

3

33 Torisevan kahvimaja, Torisevajärvientie 493

Torisevan luonnonmaisemaltaan ja matkailuhistorialtaan mielenkiintoisten ja arvokkaiden Torisevanjärvien kävijöitä palvelemaan rakennettu kahvimaja alaisen Torisevan pohjoisrannalla. Sijaitsee korkealla kalliolla ja sieltä avautuva näköala on vaikuttava.

Pilvilinnan jälkeen Virtain Lotta Svärd-järjestö ryhtyi huolehtimaan retkeilijöistä ja turisteista. Koska Pilvilinna oli jo huonossa kunnossa, lotat rakennuttivat uuden kahvilan järven toiseen päähän. Torisevan kahvimaja avattiin helluntaina 1936. Lotat hoitivat kesäkahvilaa aina elokuuhun 1944 saakka. Heidän jälkeensä kahvilatoimintaa ovat jatkaneet paikalla yksityiset yrittäjät, ja Kahvimaja on edelleen avoinna joka kesä.

Rakennus on perustettu betonipilareille, se on peiterimavuorattu ja siinä on loiva satulakatto. Eteläjulkisivulla on rakennuksen levyinen terassi. Ikkunat ovat pystyjakoiset.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1936
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan arvokas ja vaalittava. Korjaukset ja muutokset eivät saa rakentaa alkuperäisen kaupparakennuksen yleisilmettä tai säilyneitä yksityiskohtia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

35 Männistö, Mäntyharjuntie 30

Pieni, mäkitupatyyppin satulakattoinen, matalaperustainen asuinrakennus Paavolanperän peltoaukean eteläpäässä, metsän katveessa. Säilynyt esimerkki kokonsa vuoksi harvinaistuvasta asuinrakennustyyppistä alueella, jossa muitakin vastaavia asuinrakennuksia.

Ulkovuoraus on peiterimaa, katto peltiä ja vähät ikkunat kuusiruutuisia. Pihan puoleinen kuisti uudempi lisäys. Pihapiirissä uudempia piharakennuksia.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1920
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

37 Sivula, Paavolantie 451

Pieni, mäkitupatyyppin satulakattoinen, matalaperustainen asuinrakennus Paavolanperän peltoaukean eteläpäässä. Säilynyt esimerkki kokonsa vuoksi harvinaistuvasta asuinrakennustyyppistä alueella, jossa muitakin vastaavia asuinrakennuksia.

Ulkovuoraus on peiterimaa, katto huopaa ja vähät ikkunat pystyjakoisia. Umpinainen sisääntulokuisti. Sijaitsee tien varrella kuusiaidan reunustamalla tontilla.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1930
Arvio	Rakennus hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

40 Kangas-Paavolan aitat ja pihapiiri, Paavolantie 419

Kangas-Paavola syntyi kun Paavola (Maantie-Paavola) halottiin vuonna 1838 kahdeksi tilaksi. Tilakeskus sijaitsee Paavolanperän vanhan peltoaukean keskellä alkuperäisellä paikallaan. Kaksi arvokasta säilynyttä aittaa. Päärakennus peruskorjattu.

Muodostettaessaan Kangas-Paavolassa oli vuonna 1838 39 ha viljeltyä ja 600ha metsää. Siitä lohottiin 1894 Keski-Paavola ja Myllyoja, molemmat vajaan sadan hehtaarin tiloja.

Kangas-Paavolan päärakennus (1), alkujaan vuodelta 1922 on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on poikkipääty/sisääntulokuisti. Rakennuksessa ainoastaan runko on alkuperäistä, sitä on jatkettu 1982 ja ulkopinnat on uusittu 2008. Tie- ja peltomaisemassa tärkeällä paikalla olevan talon pihapiirissä on kuitenkin säilynyt kaksi vanhaa aittaa (2), sekä aivan tietä reunustava riihi (3). Jälkimmäinen on kuitenkin vuorattu uudelleen. Itäpuolella on lisäksi pellolla satulakattoinen rakennus (4), jokia alkujaan on ollut ehkä sauna ja sittemmin käytetty viljan kuivaamiseen sekä navettana, sikalana ja kanalana.

Arvotus 2

Arvioitu valmistusaika

Arvio Ulkorakennuksista aitat ovat vaalittavia, ja ne tulisi säilyttää. Pihapiiri on kokonaisuudessaan maisemallisten arvojen vuoksi yleisilmeeltään vaalittava.

Luettelointiperuste h,y

Perusteen tarkennus paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 1

MML

3

1

4

42 Vanha-Hakala, Paavolantie

Keski-Paavolan pihapiiriin kuuluva sivuasunto. Keski-Paavola on lohottu Kangas-Paavolasta vuonna 1894 jolloin sen pinta-ala oli noin 80 ha. Sijaitsee tie- ja peltomaisemassa näkyvällä paikalla.

Rakennus on suorakaiteenmuotoinen ja siinä on jyrkähkö satulakatto. Ikkunat ovat jugend-tyyppiä. Perustus on matala, ulkovuoraus vaakaponttia. Rakennuksen kunto vaatii lisätutkimuksia.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1920
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa hahmoa tai yksityiskohtia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

43 Keski-Paavola, Paavolantie

Keski-Paavola on lohottu Kangas-Paavolasta vuonna 1894 jolloin sen pinta-ala oli noin 80 ha. Päärakennus on sijainnut tie- ja peltomaisemassa näkyvällä paikalla. Tyyliiltään perinteinen, kuistin osalta klassistinen päärakennus on vielä säilynyt.

Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on poikkipääty kissanpenkein ja sen alla 1920-luvun klassismia ilmentävä, inventointialueella poikkeuksellinen kuisti, joka yksityiskohdiltaan ja väritykseltään on ollut varsin hieno. Rakennuksen ulkuvuoraus on peiterimaa. Katto uusittu aaltopeltiseksi. Päärakennuksen eteläpuolella on kesäasunnoksi kunnostettu ja muutettu aitta.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1900-l:n alku
Arvio	Päärakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Kuistin palauttaminen entiselleen suositeltavaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 1

45 Myllyoja, Paavolantie 321

Myllyoja on lohottu Kangas-Paavolasta vuonna 1894 jolloin sen pinta-ala oli noin 90 ha. Myllyoja sijaitsee tie- ja peltomaisemassa näkyvällä paikalla ja sen päärakennus on jakoa edeltäneeltä vuodelta 1891.

Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Ikkunat kuusiruutuiset. Julkisivulaudoitus uusittu lomalaudoitukseksi. Kuisti jokseenkin uusi. Kattoikkuna uusi.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1891
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,ikä,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

48 Vanhat aitat, Kytöniementie 25

Kaksi vanhaa aittaa, jotka ovat kuuluneet vanhaan pihapiiriin. Paikalle merkitty Kytöniemen torppa peltoineen 1800-luvun puolivälin pitäjänkartassa. Kytöniemi on edelleen jäljellä, mutta päärakennus uudistettu.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1920, 2008
Arvio	Torpat hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia ja tulisi säilyttää sellaisenaan.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

51 Paavolantie 68

Siekkisjärven jyrkähkössä rantarinteessä maisemallisesti erittäin kauniilla paikalla sijaitseva hirsirakennus pihapiireineen 1920-luvulta. Rakennus on jyrkkine kattoineen huvilamainen, mutta maatilana toiminut.

Rakennuksessa on jyrkkä satulakatto. Pitkällä julkisivulla on kaksikerroksinen poikkipääty. Rakennus on sisääntulokuistia lukuun ottamatta hirsipinnalla, salvos pitkänurkkainen. Ikkunat kuusiruutuisia. Rakennus on perustettu pilarimaisille kivipaasille, alapohja täten avoin.

Päärakennuksen runko (1) on vuodelta 1820. Se on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pihanpuoleisen pitkän julkisivun keskellä on satulakattoinen sisääntulokuisti. Ikkunoiden vuorilautojen detaljointi on uusrenessanssia. Ikkunat on uusittu ja ne ovat modernit. Julkisivuvuoraus on peiterimaa.

Pihapiiri avautuu kauniisti tiemaisemaan ja sen eteläpuolella on laajempi rantapeltoaukea. Päärakennuksen eteläpuolella sijaitsee pitkänomainen karjasuoja vuodelta 1957 ja pohjoispuolella uusi hirsinen vapaa-ajanrakennus vuodelta 1998. Rannassa on sauna.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1925
Arvio	Kohde, päärakennus ja pihapiiri, on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava. Kunnostustoimenpiteet nykyistä ylläpitäviä.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,omaleimainen,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,ympäristöä rikastuttava,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

62 Ellilä, Siekkinen

Maisemallisesti kauniilla paikalla, mäellä lähellä Siekkisjärven rantaa sijaitseva tilakeskus 1900-luvun alusta, jossa useita säilyneitä perinteisiä rakennuksia. Kuulunut alkujaan Siekkiseen, josta se on lohottu 1897. Alkujaan Ellinniemen torppa.

Torpan alkuperäiset rakennukset sijaitsivat lähempänä rantaa. Tila merkittiin maarekisteriin 1910. Vuonna 1930 siihen liitettiin Lahtiperän maat. Talo erotettiin Fanny Kankaanpäästä varten Siekkisistä, jota isännöi Juho Kankaanpää.

Päärakennus (1) on alkujaan siirretty paikalleen, mutta kun tila 1914 ostettiin, vanha päärakennus sijaitsi jo nykyisellä paikallaan. Se on taitekattoinen, vaakavuorattu hirsirakennus. Ikkunat ovat kuusiruutuiset, vuorilaudat koristeelliset. Perustus on pystyssä olevien kivipaasien varassa, välit muurattu. Päärakennuksesta etelään on hirsinen karjasuoja (2) vuodelta 1946, joka alkujaan on ollut L:n mallinen. Kuivuri on taitekattoinen (3) ja 1900-luvun alusta, samoin aitta (5). Näiden lisäksi halkovaja (5) ja maakellari (6). Kokonaisuuteen on kuulunut myös riihi ja vaarintupa, joista jälkimmäinen sijaitsi uuden päärakennuksen paikalla, mutta niitä ei enää ole.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1900
Arvio	Päärakennus (1) sekä vanhat piharakennukset (2,3,4) hahmoiltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

3

4

5

66 Siekkisen kansakoulu, Siekkisenpolku 18

Siekkiskylän klassistinen kansakoulu. Vaikka rakennus on tyyllisesti rakennusajankohtaansa vanhahtavampi, on se arkkitehtonisesti ja yksityiskohdissaan tyyliään hyvin edustava.

Satulakattoinen, kaksikerroksinen rakennus. Pitkän julkisivun keskellä, pihan puolella, korkea satulakattoinen poikkipääty. Sisäänkäynnit nykyisin poikkipäädyn ja päärunon sisänurkista. Sisäänkäyntiä kattaa klassisaiheisten neliömäisten puupylväiden kannattelema katos. Päädyissä kissanpenkit, päärunon harjan tuntumassa pyöröikkunat. Peiterimavuoraus. Kattomateriaali on tiili. Ikkunat 1930-luvun ristityyppiä, vaakajako alhaalla. Rakennus on nykyisin sisätiloiltaan muuttunut kahdeksi asunnoksi. Ulkoarkkitehtuuri säilynyt.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1941
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan, kuten materiaaleiltaan, yksityiskohdiltaan jne vaalittava ja tulee säilyttää sellaisenaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö,maamerkki

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

67 Siekkisen kansakoulun ulkorakennus

Omalla kiinteistöllään sijaitseva Siekkisen kansakoulun klassistinen piharakennus vuodelta 1941. Vaikka rakennus on tyyllisesti rakennusajankohtaansa vanhahtavampi, on se arkkitehtonisesti ja yksityiskohdissaan tyyliään hyvin edustava.

Satulakattoinen, pitkänomainen rakennus. Pitkän julkisivun keskellä sijaitseva solan ovi on yläosaltaan puolikaaren muotoinen. Vuorilaudat kuvastavat pylväitä ja holvausta. Päädyissä kissanpenkit, harjan tuntumassa pyöröikkunat. Vuoraus on leveää pystylautaa peiterimoin. Kattomateriaali on tiili.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1941
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava ja tulee säilyttää sellaisenaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus

68 Töyrylä, Siekkisenpolku 21

Yrjölän entisen torpan pihapiiri rakennuksineen on Siekkiskylän harvoja pääosin säilyneitä perinteisiä asuinrakennuksia ja lisäksi esimerkki rakennustyyppistä, joka pienuutensa vuoksi on harvinaistumassa. Sijaitsee etelärinteessä radan pohjoispuolella.

Torppa itsenäistyi 1930-luvulla. Päärakennus (1) on satulakattoinen. Pihanpuoleisen pitkän julkisivun keskellä on satulakattoinen sisääntulokuisti. Julkisivuvuoraus on osin vaakaponttia, osin rakennus on hirsipinnalla. Ikkunat on vaihdettu pystyjakoisiin 1940-50-luvulla. Pihapiiriin kuuluu perinteinen vaja (2) ja aitta (3). Kiinteistöllä on myös uusi tiilinen päärakennus.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Arvio	Päärakennus (1), vaja (2) ja aitta (3) ovat niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

2

2,3

3

70 Siekkiniementie 11

Kirkkoherran virkatalon entinen "Iltaruskon" mäkituparakennus, joka on siirretty nykyiselle paikalleen keskustasta vuonna 1952. Kulttuurihistoriallisesti mielenkiintoinen päärakennus Siekkiskylän maisemassa tärkeällä paikalla.

Iltaruskon torppa sijaitsi entisten Alavuden ja Ähtärin teiden risteuksen läheisyydessä. Se oli hirsinen, satulakattoinen rakennus. Mäkitupa toimi Marttisen työntekijöiden asuntona. Paikka tunnettiin myöhemmin Seralchiuksen konttorin paikkana. Serlachiuksen ostettua tontin rakennus myytiin huutokaupalla 1955 pois purettavaksi. Talon osti ja purki Sulo Virtanen ja siirsi sen nykyiselle paikalleen Siekkiskylään. Pihapiirissä omalla kiinteistöllään puusepänverstaas ja yritys.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Päärakennus on hahmolataan vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

77 Yrjölä, Siekkisentie 230

Isojaossa 1732 Sipilän halkomisesta Yrjöläksi ja Sipiläksi syntynyt talon pihapiiri, joka edelleen samassa paikassa kuin 1700-luvun isojakokartassa.

Vanha päärakennus palanut 1910-luvulla. Nykyistä päärakennusta vastapäätä sijainnut suurempi palanut 1930-luvulla. Päärakennuksen ikkunat vaihdettu. Rannassa erikoinen vanha riihi.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1900-luvun alkupuoli
Arvio	Rakennus ja pihapiiri hahmoltaan vaalittavia, eivätkä muutokset saa vaarantaa kohteen asemaa tie- tai peltomaisemassa. Rannassa oleva riihi vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

78 Yrjölän riihi ja ranta

Yrjölään kuuluva erikoinen riihi omalla kiinteistöllään.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Riihi tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

89 Rajaniemi

Vuonna 1900 kappalaisen pappilaksi valmistunut pastori Otto Lillqvistin suunnittelema, arkkitehtonisesti tyyppiään edustava ja maisemalliselta sijainniltaan idyllinen rakennus. Toiminut myöhemmin Tuberkuloosiliiton lasten siirtolana.

Rajaniemen entinen torppa valittiin perusteellisen harkinnan jälkeen perustettavan kappalaisen virka-asunnon rakennuspaikaksi. Toinen vaihtoehto oli Rantapappila, mutta sen katsottiin olevan vaikeammin irrotettavissa päätilasta sekä vesitien varrella olevan sijaintinsa vuoksi levoton. Rakennuksen suunnitteli pastori Otto Lillqvist. Se on massoitteeltaan kartanomainen, klassisia piirteitä omaava korkeine keskiosineen ja matalampine siipineen. Yksityiskohdissaan Rajaniemen pappilassa on piirteitä uudemmista huvilatyyleistä, kuten Onni Tarjanteen suunnitteleman Marttisen kirkkoherran pappilan jäsentelystä.

Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on rakennuksen poikki kulkeva ristipääty. Rantarinteen puolella on avoveranta maisemanautintoja varten. Ikkunat ovat T-tyyppiä. Pihapiiriin kuulu useita nykyistä Eläkkeensaajien keskusliiton loma- ja virkistyskeskustoimintaa varten rakennettuja uusia rakennuksia 1990-luvulta.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1900
Arvio	Pappila on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan arvokas ja vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää säilyneiltä osiltaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

90 Rajaniementie 31

Kappalaisen pappilan, rajaniemen pohjoisnaapurina sijaitseva jälleenrakennuskauden talo, joka on pääosin säilynyt alkuperäisenä. Osa maisemallista kokonaisuutta.

Rakennus on satulakattoinen ja 1 1/2 kerroksinen. Tiilikatto säilynyt. Rakennuksen ulkovooraus on peiterimaa, ikkunat rakennusajankohdalle ominaista pystyjakoista tyyppiä. Kuistin katto on aumattu.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1947
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

91 Tanhuanpää, Lakarintie 173

Rajaniemen pappilan läheisyydessä sijaitseva asuinrakennus idyllisine pihapiireineen 1900-luvun alusta. Rakennus on säilynyt pääosin perinteisenä. L:n muotoisessa ulkorakennuksessa aumakatto.

Rakennus on satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on poikkipääty, josta sisäänkäynti. Ikkunat ovat T-mallia, vuorilaudat koristeelliset. Pitkänurkkaisen hirsirakennuksen nurkat on koteloitu. Pihanpuoleinen laajennus on yksityiskohdista päätellen 1950-luvulta. Katon räystääslistat perinteiselle rakennukselle ominaiseen tapaan kapeina säilyneet.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1906
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan, kuten materiaaleiltaan, ikkunoiltaan jne vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

92 Rajaniemi

Rajaniemen maisemassa, lähellä Tanhuanäätä sijaitseva lato, jonka ovet puusaranaiset, joskin nykyisellään naulatut. Ajoitus epävarma.

Arvotus 2

Arvioitu valmistumisaika

Arvio Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Tulee säilyttää sellaisenaan.

Luettelointiperuste a,h,y

Perusteen tarkennus rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 1

95 Hautausmaa ja kappeli, Lakarintie 21

Virroilla syntyneen, I. K: Inhan veljen, arkkitehti Usko Nyströmin suunnittelema omaleimainen uuden hautausmaan jugend-kappeli. Rakennus on arkkitehtuuriltaan korkealuokkainen. Hautausmaa toteuttaa metsähautuumaan ihanteita.

Sakris Usko Nyström (s. s. 6.9.1861 Virtain Jäähäydyspohjassa, vanh. kruununvouti Johan Abraham Nyström ja Clara Charlotta Wikman; k. 6.1.1925 Kotkassa) aloitti kielten, estetiikan ja matemaattisten aineiden opinnot Helsingin yliopistossa, mutta siirtyi Polyteknilliseen opistoon (nyk. Teknillinen korkeakoulu) ja valmistui arkkitehdiksi 1888. Opiskeluaikanaan hän työskenteli kirkkoarkkitehti Josef Stenbäckin sekä opettajansa Gustaf Nyströmin toimistoissa. Valmistumisensa jälkeen hän opiskeli myös École des Beaux-Artissa Pariisissa 1890-91. Pariisissa ollessaan Nyström matkusteli paljon ja perehtyi mm. keskiaikaiseen kirkkoarkkitehtuuriin. Matkoillaan sekä kotimaassa Nyström luonnosteli ahkerasti. Luonnoskirjojen varhaisin päiväys on vuodelta 1886 ja viimeisin 1923. Nyström aloitti uusrokoon ja kansainvälisen art nouveau-merkeissä. Hänen sanotaan omaksuneen uuden tyyliuunnan laajemmin ja syvämmäin kuin kukaan muu meillä, ei pelkästään kansallisiin aiheihin vaan Nyströmin aiheamaailma oli universaali ja eksoottinen. Palattuaan Ranskasta Nyström opetti Polyteknillisessä opistossa, sittemmin Teknillisessä korkeakoulussa sekä Taideteollisessa keskuskoulussa. 1895-1907 Nyströmillä oli toimisto arkkitehtien Vilho Penttilä ja Albert Petrelius kanssa, joka suunnitteli Helsinkiin useita jugend-kerrostaloja. Nyströmin itsenäisiä töitä ovat mm. Imatran valtionhotelli, useat asuinrakennukset Helsingissä, Kansallis-Osake-Pankin konttori Viipurissa, Kotkan suomalaisen yhteiskoulun julkisivut ja Porin Cygnaeuksen koulu. Nyströmille myönnettiin professorin arvo vuonna 1922.

Virtain hautauskappeli on neljän muotoinen, kattomuodoltaan ristipäätyinen vuoraamaton hirsirakennus. Seiniä tukevat fõljarit. Katto on jyrkkä ja räystäslinja alhaalla. Rakennus kapenee ylöspäin. Ristikeskukseen päällä on kattoratsastaja. Rakennuksen jokaisella neljällä kyljellä olevat katokset ja sisääntuloeteiset yhdessä kattomuodon kanssa luovat vaikutelman alueella esiintyvistä 1700-1800-luvun kaksoisristikirkkoista. Keskeissommitelma, katon jyrkkyys ja räystäslinjan alhaisuus puolestaan ovat kansallisromantiikalle ominaisia ja esiintyvät esimerkiksi aikakauden ruotsalaisessa kirkkoarkkitehtuurissa, joka tuolloin innoittui muinaisskandinaavisessa tyyliässä sauvakirkoista innoituksensa hakevista rakennuksista. Kappeli on peruskunnostettu vuonna 1978 arkkitehti Seppo Rihlaman suunnitelmien mukaisesti. Kappelin kuparipeltisen vesikaton korjasi vuonna 1998 Järvi-Suomen Laaturakentajat Oy.

Rakennus sijaitsee keskellä metsäistä, lähinnä havupuustoa kasvavaa, joka sivulta aidattua hautausmaata. Jokaista päätyä kohden johtaa kävelytie.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1902
Arvio	Niin kappelirakennus, hautausmaa kuin aidatkin ovat kokonaisuutena ja yksityiskohdissaan vaalittavia ja tulee säilyttää sellaisenaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	arkkitehtuuri korkeatasoista,aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ikä,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö,maamerkki
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Virtain inventoinnit, kohteet

99 Ojala, Nallentie 88

Nallelan kerrostaloaluetta vastapäätä, peltoaukean laidalla sijaitseva tilakeskus 1940-luvulta. Kohde on niin rakennustensa kuin pihapiiriä koskevan kokonaisuutensakin osalta pääosin säilynyt. Pihapiiriin kuuluu mielenkiintoinen klassistinen aitta.

Pihapiiri muodostaa kokonaisuuden. Mielenkiintoisin rakennus on klassistisia aiheita, kuten pylväät, pyöröikkunat, päädyn lunetti-ikkuna, omaava suuri aitta ja varastorakennus (2) pihapiirin itäosalla. Aitta on samankaltaista tyyppiä kuin Heinäahon aitta Heinäahontien varrella. Aittaa on laajennettu itäosaltaan. Pihaa rajaa eteläosaltaan alaosaltaan sementtitiilinen karjasuoja (3). Päärakennus (1) on ajankohdalleen ominainen, laajennus niveltyy toiseen päättyyn.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1940
Arvio	Aitta-varastorakennus (2) ja piharakennus (3) ovat hahmoiltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittavia. Myös , päärakennus (1) ja sauna (5) ovat hahmoiltaan vaalittavia. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitiilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

2

2,3,1

1

1

140 Virto-Vaate, Kontiontie 8

Virto-Vaatteen entinen puinen tuotantorakennus, nykyinen Sähkömakkonen vuodesta 1984. Rakennus edustaa 1950-luvun puista tuotantotilaa ja on säilynyt esimerkki sellaisesta.

Pitkänomaista rakennusta on laajennettu alkuperäistä tyyliä noudattaen 1960-luvulla Virto-Vaatteen aikana. Tiilinen palomuuuri erottaa laajennusosan. Rakennus ilmentää jälleenrakennuskauden puutaloihanteita niin mittasuhteittensa kuin yksityiskohtiensaakin suhteen. Se on kaksikerroksinen, ikkunat ovat pystyjaollista tyyppiä. Rakennus on peiterimavuorattu. Se peruskorjattiin 1983 nykyisen omistajan ottaessa rakennuksen haltuunsa, mutta ulkoasussa ei tapahtunut muutoksia.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1950
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Korjaustyöt eivät saa muuttaa julkisivuja.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

141 Eräkuja 5

Virto-Vaatteen pihapiiriin kuuluva pitkänomainen ja satulakattoinen asuinrakennus, joka kuuluu kokonaisuuteen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1950
Arvio	Rakennus on hahmoltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa yleisilmettä tai kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

166 Sintola, Mäntykuja 7

Harjutien-Puttostien jälleenrakennuskauden tyyppitaloalueella sijaitseva tyyppitalo, joka on hyvin säilynyt ja yksityiskohdiltaan edustaa tyyppitalorakentamisen ja perinteisen maaseuturakentamisen murroskohtaa. Myös piharakennus ja pihapiiri säilyneet.

Rakennus on 1 1/2-kerroksinen ja satulakattoinen. Ullakkokerroksen ikkunat näkyvät katonlappeen alla. Rakennus on peiterimavuorattu, ikkunat ovat perinteiseen rakentamiseen kuuluvat kuusiruutuiset. Kattomateriaali on huopaa. Piharakennus on satulakattoinen ja pitkänomainen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1948
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulisi säilyttää nykyisellään.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

180 Harjutie 8

Jälleenrakennuskauden aluekokonaisuuteen kuuluva asuinrakennus, joka edustaa hyvin säilynyttä tyyppillistä esimerkkiä aikakauden rakentamisesta, suuresta tontista ja hoidetusta pihapiiristä.

Rakennus on 1 1/2-kerroksinen, peiterimavuorattu, ikkunat pystyjaollista tyyppiä. Pihan puolella tyyppitalolle ominainen korkea, katon lappeen alle jäävä kuisti, jonka sivuseinässä pergolaristikko.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1950
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut säilytettävä. Pihapiiri piharakennuksineen vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

199 Mäntymäki, Kitusentie 2

Hietalasta lohkottu tila, jonka pihapiiri paikalla, jossa on sijainnut talo jo isojakokartoissa. Sijaitsee Virrat-Ruovesi maantien vanhan linjauksen varressa. Kohde on esimerkki maassamme yleisestä 1930-lukulaisesta asuinrakennustyyppistä.

Päärakennuksessa(1) on jyrkähkö satulakatto, katon lappeiden ulokkeiden alla on kattoikkunat. Ikkunat ovat jugend-tyyppiä. Päädyssä vinoneliöiset sivuikkunat sekä yläikkuna. Ulkovuoraus vaakalautaa. Päärakennuksen kylkeen on rakennettu kaksi modernia, mutta yksityiskohdiltaan kokonaisuuteen istutettua kuistia. Pihapiiriin kuuluu satulakattoinen, pitkänomainen, puinen piharakennus (2).

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1939
Arvio	Kerroksinen kokonaisuus. Päärakennuksen (1) hahmo sekä säilyneet yksityiskohdat, kuten ikkunat, ulkoverhouksen tyyppi arvokkaat ja vaalittavat. Piharakennus(2) kokonaisuuden osana vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

1

1

202 Purula, Purulantie 2

Purulan tila oli eräs Marttisen kirkkoherran virkatalon entisistä, lukuisista torpista, jonka ensimmäinen tunnettu torppari, Juho Andersson, muutti taloon 1874. Paikallis- ja asutushistoriallisesti arvokkaan torpan pihapiiri osana Virtain kirkonkylää.

Purula itsenäistyi Marttisesta vuonna 1928.

Pihapiiri on edelleen jäljellä Purulantiellä ja säilynyt jokseenkin perinteisenä. Päärakennus on kerroksinen. Vanhimman osan muodostaa suorakaiteen muotoinen hirsiosa, jonka seiniä on niin päädystä kuin sivuilla tuettu följarein. Rakennusta on jatkettu ja mahdollisesti korotettu. Ulkovuoraus on peiterimaa, ikkunat T-tyyppiä. Pihan puolella on uudempi sisääntulokuisti sekä itäpäädystä kapeampi laajennusosa. Pihapiiriä ympäröivät rakennukset kolmelta sivulta. Hirsisen aitan (2) pohjoispäätä on lautarakenteinen. Karjasuoja (3) on pitkänomainen ja satulakattoinen ja ainakin osin hirsirakenteinen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1920
Arvio	rhr 1920, voi olla vanhempikin. Päärakennus (1) ja aitta (2) hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltan vaalittavia. Karjasuoja (3) mahdollisuuksien mukaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

2

203 Puistola - entinen Päivölä, Purulantie 8

Entinen Varpustien ja Virtaintien kulmassa, Virtaintie 34:ssä sijainnut Päivölän päärakennus, jonka Osuusliike Virtain entinen toimitusjohtaja Arvi Markkanen osti vuonna 1953 ja pystytti asuinrakennukseksi nykyiselle paikalleen Purulan taakse.

Juho Kankaanpää myi Kankaanpään Mänttä Oy:lle 1916. Hän jätti itselleen palstatilan, Päivölän, joka sijaitsi Virtaintie 34:ssä. Päärakennukseksi siirrettiin Herraskylästä pastori Törnqvistin vanhuudenkoti Iltarusko. Kankaanpäässä oli toiminut kievari ja Juho Kankaanpää jatkoi majoituspalveluiden tarjoamista Päivölässä vielä vuosia. Talonpito hankaloitui kasvavan Virtain kirkonkylässä ja niinpä päärakennuksen osti Virtain Säästöpankki vuonna 1951 ja Säästöpankilta puolestaan Arvi Markkanen.

1950-luvun ilmeen omaava rakennus on satulakattoinen ja siinä on itäpuolella sisääntulokuisti sekä länsipuolella terassi sekä yläpuolella lapekaton kattamat kolme ullakkoikkunaa. Ulkovuoraus on vaakaponttia, ikkunat pystyjakoista tuuletusikkunallista mallia.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1954
Arvio	Kerroksisen historian omaava rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa yleisilmettä, yksityiskohtia tai kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,omaleimainen,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

204 Entinen linja-autoasema, Keskustie 7

Virtain linja-autoasema paikallinen esimerkki 1970-luvun liikekeskusrakentamisesta. Tasakattoinen, kaksikerroksinen rakennus edustaa aikakautensa suunnitteluihanteita. Linja-autoaseman pohjoispuolella samantyyllisiä kerrostaloja.

Rakennus on kalkkihiekkatiilistä muurattu, siinä on ajalleen tyypillinen patjakatto, joka on umpeen laudoitettu. Linja-autoasema näyttää pääosin säilyneen aikakaudelleen tyypillisenä. Kevyt ulkoporrasmalli ja luhtikäytävä lienevät myöhempi lisäys.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1975
Arvio	Rakennus hahmoltaan vaalittava. Korjaukset eivät saa vaarantaa rakennuksen arkkitehtonisia periaatteita.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

208 Vuorela, Torisevantie 3

Kalettoman virkatalosta erotetulle tilalle vuosien 1932-40 välillä rakentunut päärakennus (1) piharakennuksineen. Kohde on esimerkki maassamme yleisestä 1930-lukulaisesta asuinrakennustyypistä. Osa Virtain historiallista keskustaa.

Päärakennuksessa(1) on jyrkähkö satulakatto, katon lappeiden ulokkeiden alla olevat kattoikkunat. Ikkunat ovat jugend-tyyppiä. Päädyssä vinoneliöiset sivuikkunat. Ulkovuoraus vaakalautaa. Päärakennuksen pintamateriaaleja on uusittu, esimerkiksi katto alkujaan tiilinen, mutta nyt aaltopeltiä. Pihapiiriin kuuluu sementtitiilinen karjasuoja (2) sekä ulkorakennus (3). Karjasuojaa on laajennettu autotallisiivellä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1932-1940
Arvio	Päärakennuksen(1) hahmo ja julkisivut, erityisesti säilyneet ikkunat vaalittavia. Myös sementtitiilisen karjarakennuksen (2) ja ulkorakennuksen (3) vaaliminen suositeltavaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

1

1

1,3

3

216 Varpustie 4

Miltei alkuperäisenä säilynyt jälleenrakennuskauden 1 1/2-kerroksinen tyyppitalon tyyppinen kaupparakennus Virtain keskustassa. Myös pihapiiri talotyyppiin kuuluvine piharakennuksineen säilynyt.

Ulkovuoraus vaakaponttia, ikkunat pystyjajoiset, ulko-ovet aikakaudelle ominaiset. Tiilikatto. Piharakennus vastaava.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1943
Arvio	Rakennus ja pihapiiri ovat hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

220 Leivontie 6

Kolmikerroksinen lamellikerrostalo jonka on suunnitellut seinäjokelainen arkkitehti Usko Ahti vuonna 1967. Sijaitsee Virtaintien itäpuolella, alueella, joka on kerrostaloille, mutta jäänyt lähinnä pientalovaltaiseksi.

Rakennus on kaksiportainen. Itäjulkisivua jäsentävät nauhaikkunat, väliin jäävät valkoiset, peltilevyin päällystetyt julkisivupinnat sekä porrashuonesyvennykset. Päädyt ovat tiiltä. Satulakatto on loiva ja räystäätön. Rakennus paikallinen esimerkki aikakautensa tyyppillisestä suunnittelusta.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1968
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

223 Meijeri, Meijeritie 12

Vuonna 1923 toimintansa aloittaneen Virtain osuusmeijerirakennus. Rakennus on tiilinen, rapattu ja satulakattoinen. Rakennus edustaa perinteistä, hyvää tuotantolaitosarkkitehtuuria.

Rakennus koostuu kahdesta satulakattoisesta rakennusosasta, jotka sijaitsevat toisiinsa nähden L:n muotoisesti. Ikkunat ovat pieniruutuiset ja osa niistä on varsin suuria. Piippu on säilynyt. Rakennus on muilta osin varsin alkuperäiseltä vaikuttavassa asussaan, mutta Meijeritienpuoleisella länsijulkisivulla on myöhempi, 1970-luvulla rakennettu kalkkihiekkatiilinen laajennusosa, joka ei kuulu arvokkaaseen kokonaisuuteen.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1923-1951,
Arvio	Meijeri on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan, lukuunottamatta 1970-luvun laajennusosaa, arvokas ja vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää säilyneiltä osiltaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

224 Pääskyntie 11

Kalkkihiekkatiilinen rivitalo Virtain keskustassa. Paikallinen esimerkki yksikerroksisesta, aikakaudelleen tyypillisestä rivitalorakentamisesta. Läheisyydessä yhtenäinen, punatiilinen yksikerroksisten rivitalojen alue.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1970
Arvio	Rakennus on pääosin säilynyt aikakaudelleen ominaisena tummaksi petsattuine puuosineen ja yksityiskohtineen.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

237 Kanervisto, Nallentie 9

Alkujaan Marttisen kirkkoheran pappilan mailla sijainnut mäkitupa, jonka Matti Lindberg, myöh. Lehtovuori sai lunastaa itselleen 1928. Päärakennus ja piharakennus osa Virtain vanhan kirkonkylän kokonaisuutta.

Alkuperäinen pitkänurkkainen mäkitupa on korvattu uudella 1930-luvun tyyppin päärakennuksella(1), joka valmistui sotien jälkeen 1946. Päärakennusta, joka on tyyppiltään 1930-lukulainen jyrkähköine harjakattoineen, lappeen alaisine kattoikkunoineen sekä vinoneliöisine päätyikkunoineen, on laajennettu pohjoispäädystä. Alkuperäinen osa on kuitenkin säilynyt varsin lähellä alkuperäistä asua ja mm. ikkunat ovat perinteistä tyyppiä. Ulkuvuoraus on pystyponttia, kattomateriaali aaltopeltiä. Piharakennus (2) on satulakattoinen ja pitkänomainen, aikakauden pihapiireille ominainen. Pihapiirissä kasvaa vanhaa puustoa.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1946
Arvio	Päärakennus (1) on hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan, mm. ikkunat, vaalittava. Myös piharakennuksen (2) vaaliminen on suositeltavaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	

Suositus Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

1

1

1

1

2

238 Rantatien koulu, Rantatie 4

Vuonna 1959 rakennettu Rantatien koulu on edustaa 1950-luvun pehmeämpää myöhäisfunktionalismia ja on aikakaudelleen ominaisena säilynyt.

Alkuperäinen kokonaisuus muodostui kahdesta samansuuntaisesta pitkänomaisesta kolmikerroksisesta rakennuksesta: itse koulurakennuksesta (1) sekä opettajien asuinrakennuksesta (2). Koulurakennus on kolmikerroksinen ja siinä on loiva satulakatto. Se porrastuu keskiosastaan. Pääsisäänkäyntiä on korostettu sisäänvedolla ja laajalla sadekatoksella, joka on myöhempi lisäys. Pohjoispäässä sijaitsevat liikuntatilat. Ikkunat ovat vanhoissa osissa alkuperäiseltä näyttävät. Opettajien asuinrakennuksen parvekkeitaiteet ovat ohuesta metalliputkesta ja aikakaudelle tyyppilliset.

Koulurakennus on peruskorjattu 1980-luvulla ja sitä on laajennettu vuonna 1991 pohjaltaan L:n malliseksi pihan pohjoissivun sulkevalla lisäsiivellä (3), joka sopeutuu alkuperäiseen tyyliin hyvin.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Rantatien koulu on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan arvokas ja vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää säilyneiltä osiltaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1

MML

VS

1

2

2

3

240 Raittinen, Peltopolku 4

Marttisen kirkkoherran pappilasta itsenäistyneestä Toivo Kivelän tilasta 1938 erotettu määräala. Päärakennuksen ja piharakennuksen muodostama kokonaisuus omaleimainen osa kirkonkylän vanhaa kokonaisuutta.

Aluksi kaksihuoneinen asuinrakennus vuodelta 1938. Päärakennusta on laajennettu 1951, ikkunat uusittu osin hiljattain.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1953
Arvio	Kerroksisesti syntynyt pientalon(1) ja piharakennuksen (2) muodostama kokonaisuus osana Virtain vanhan kirkonkylän kokonaisuutta. Hahmoltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2,y4

1

1, 2

1, 2

249 Vähämäki, Virtaintie 10

Marttisen kirkkoherran pappilaan kuulunut maalari Severus Paananen torppa. Tärkeä osa Virtaintien maisemaa, vastapäätä Kisapirttiä, ja Virtain kirkonkylän kokonaisuutta. Näkyy itäpuoliselle peltoaukealle ja osa myös tätä maisemaa.

Severus Paananen rakensi torpan 1895, mutta muutti jo ennen vuosisadan vaihdetta pitäjästä, jolloin torppa siirtyi ensin Salli Korolle ja sitten Väinö Mäkiselle. Mäkinen sai lunastaa torpan itselleen 1927.

Päärakennus(1) on noppamainen ja siinä on jyrkkä harjakatto. Alkujaan hirsirunkoinen, salvos on pitkänurkka. Nykyisin alakerta peiterimaa, yläkerta listan erottamana pystylaudoitettu. Virtaintien puolella julkisivun keskellä on taitekattoinen poikkipääty. Pihanpuoleisella julkisivulla on leveä ja korkea poikkipääty, jossa molemmilla laidoilla ulko-ovet. Ikkunat alakerrassa kuusiruutuiset, ilmeisesti alkuperäiset. Ullakkokerroksessa T-ikkunat, olleet jugend-tyyppiä. Matalaperustus. Kattomateriaali, joka on alkuperäisestä uusittu, on mustaa aaltopeltiä

Päärakennusta vastapäätä sijaitsevat suurehko, pitkänomainen ulkorakennus (2) sekä sauna (3). Ulkorakennuksen pihanpuoleinen aukotus alhaalla olevine ikkunoineen sekä yläpuolisine luukkuineen omaleimainen.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1900
Arvio	Kohde, päärakennus (1) ja pihapiiri, on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava. Toimenpiteet ylläpitäviä, joskin kattomateriaali tulisi vaihtaa perinteiseen rakentamiseen sopivammaksi. Pihapiirin ulkorakennuksia (2,3) tulee myös vaalia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,omaleimainen,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

1

1

2

2

3

252 Nuorisoseura, Virtaintie 15

Alkujaan Nuorisoseurantaloksi rakennettu, sittemmin Suojeluskuntatalona toiminut ja elokuvateatteritilat omannut nykyinen Virtain Urheilijain Kisapirtti. Keskeinen osa Virtaintien kokonaisuutta ja sen säilyneitä puurakennuksia.

Nuorisoseura perustettiin Virroilla 1899 ja perustajana pidetään seurakunnan kiertokoulun opettajaa ja kanttoria Fredrik Kantinkoskea. Herman Kankaanpään kanssa tehtiin sopimus neljännешеhtaarin tontista omaa talo varten vuonna 1901. Kun Kankaanpään omistus siirtyi myöhemmin Mänttä Oy:lle, tämä myi maapohjan yhden markan hinnalla nuorisoseuralle vuonna 1921. Hirret saatiin lahjoituksena ja rakennus valmistui vuonna 1902. Rakennustyön suoritti itseoppinut ruoveteläinen Manu Laaja omatekoisten piirustustensa mukaan. Rakentaminen kustannettiin Seurakunnan virkatalojen rahastosta saadulla 4000 markalla sekä lainoilla, jonka takasivat joukko pitäjän isäntiä.

Rakennuksessa pidettiin kuntakokouksia kun vanha kuntatalo (lukkanila) oli huonossa kunnossa. Alkuvuosina tiloissa toimivat myös Virtain työväenyhdistys ja Raittiusseura, mutta erityisesti työväenyhdistyksen kanssa yhteiselo osoittautui jo vuodessa poliittisten erimielisyyksien vuoksi mahdottomaksi. Suojeluskunta toimi rakennuksessa perustamisestaan, vuodesta 1918 saakka ja talo muuttui käytännössä suojeluskuntataloksi 1920-luvun kuluessa siten että se lopulta myytiin Suojeluskunnalle ja Lotta Svärd-paikallisosastolle vuonna 1933. Taloa laajennettiin ja uusittiin vuosina 1936-37 jolloin se sai uuden salin sekä alakertaan vahtimestarin asunnon ja putkatilat. Syksyllä 1938 rakennus alkoi toimia myös elokuvateatterina. Sodan jälkeen vuonna 1944, Suojeluskuntien ja Lotta Svärd järjestön lakkauttamisen seurauksena, rakennus siirtyi Manttaalikuntasäätiön omistukseen, jotta sitä ei olisi siirtynyt valtion omistukseen. Vuonna 1945 se siirtyi Virtain Maataloustuottajien yhdistykselle ja nimettiin Virtain Pirtiksi. Vuonna 1953 rakennuksen vuokrasi 25 vuodeksi vuonna 1951 perustettu Virtain Urheilijat urheiluseura. Virtain Urheilijat osti kiinteistön rakennuksineen itselleen vuokra-ajan umpeuduttua vuonna 1970. minkä jälkeen rakennuksessa alkoivat laajat muutos- ja laajennustyöt, jotka valmistuivat vuonna 1971. Rakennus myös nimettiin uudelleen nimikilpailun tuloksena Kisapirtiksi. Viereinen kiinteistö ostettiin paikoitusalueeksi. Vuonna 2008 laajennusosa paloi ja inventointihetkellä olivat käynnissä raivaus- ja korjaustyöt. Rakennuksessa ovat kokoontuneet myös Virtain ja Ähtärin yhteiset kärkevät vuosien 1937-83 välillä.

Alkujaan pitkänomaisen suorakaiteen muotoisen rakennuksen katto oli aumattu ja päreinen. Ikkunat olivat yläosaltaan pieniruutuista jugend-tyyppiä. Virtaintien puoleisen pitkän julkisivun keskellä oli poikkipääty, jossa kaari-ikkuna sekä koristeelliset ikkunat omaava sisääntulokuisti päällisine parvekkeineen. Suojeluskunta-aikaisen valokuvan perusteella rakennus oli tuolloin muuttunut satulakattoiseksi ja rakennuksen itäpäätyyn oli puhkaistu sisäänkäynti. Katemateriaali oli päre. Pitkän julkisivun keskellä oli edelleen poikkipääty. Rakennus oli hirsipinnalla, lukuun ottamatta keskiosia poikkipäädyn kohdalla. Ikkunat olivat jugend-tyyppiä, poikkipäädyn alapuolinen ikkuna oli pieniruutuinen. Inventointihetkellä rakennuksesta oli jäljellä sen tiilisen palomuurin suojelema vanha osa. Rakennus on satulakattoinen. Jugendtyypin ikkunamalli on säilynyt, samoin itäpäädyn sisäänkäynnin ovi yläpuolisine ikkunoineen on sama kuin vuoden 1935 kuvassa.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1902
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

Virtain inventoinnit, kohteet

VS

253 Haapala, Virtaintie 17

Arkkitehti Osalan suunnittelema asuinrakennus (1) piharakennuksineen (2). Rakennuksessa on toiminut nimismiehen kanslia. Paikallishistoriallisesti ja arkkitehtonisesti arvokas, keskeinen osa Virtaintien historiallista puurakennuskokonaisuutta.

Kankaanpään tilan kahtiajaon 1822 jälkeen vuonna 1844 Kankaanpää 2:sta lohkottiin kuusi tilaa, joista numerolle 8:4 lasimestari Antti Alin perusti 1862 Virtain ensimmäisen pysyvän kauppaliikkeen. Alin toimi myös kunnallismiehenä ja luottamusmiehenä eri järjestöissä. Leski Maria jatkoi kauppatoimintaa kirkon tienhaarassa myöhemmän Kukkolan liiketilan paikalla. Luovuttuaan kaupanpidosta Maria Alin osti 1910 vuokratontilla olleen asuinrakennuksen maa-alan itselleen, ja kiinteistöt merkittiin rekisteriin Haapalan nimellä. Vuonna 1917 kiinteistö myytiin Virtain Säästöpankille, jonka oli tarkoitus kunnostaa Haapalan rakennus pankkitiloiksi. Muutostöiden loppuvaiheessa syttyi kuitenkin tulipalo ja Säästöpankki jatkoi vuokralaisuuttaan Nuorisoseuran tiloissa. Pakki myi Haapalan kiinteistön nimismies Arvi Oskari Sariolle 1923 ja tämä rakennutti nykyisen Haapalan samana vuonna. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Osala. Talossa toimi asunnon lisäksi nimismiehen kanslia. Sarion perhe muutti 1936 Ala-Illomäen taloon, jolloin Haapala vuokrattiin kahden matkailijayhdistyksen (Pohjanmaan ja Suomen) sekä laivayhtiö Tarjanteen muodostamalle Virtain Maja-osakeyhtiölle. Nimismiehen kanslia toimi tuon ajan, vuoteen 1945 asti piharakennuksessa ja palasi sitten päärakennukseen, kunnes 1952 siirtyi Onni Rauhalan taloon. Tämän jälkeen rakennus toimi asuntona. Nykyisin siinä toimii Suunnittelutalo S. Anttila Oy.

Päärakennus (1) on taitekattoinen jugendrakennus. Sisäänkäynti on pääjulkisivussa symmetrisesti sijaitsevan, satulakattoisen poikkipäädyn parvekkeen alta. Julkisivuvuoraus on peiterimaa, leveä listoitus erottaa kerrokset toisistaan. Ikkunat ovat jugend-tyyppiä. Kattomateriaali on tiiltä. Rakennus on säilynyt ja sitä on vaalittu alkuperäistä kunnioittaen.

Piharakennus(2) on kapearunkoinen, kaksikerroksinen ja satulakattoinen. Pihanpuoleisen julkisivun keskellä on kaksikerroksinen sisääntulokuisti, jonka kyljestä sisääntulo on. Ikkunat ovat osin, kuten kuistin päädyssä perinteisenä säilyneet. Osa ikkunoista on vaihdettu uusiin.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1923
Arvio	Päärakennus (1) ja piharakennus (2) ovat niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittavia. Julkisivut tulee säilyttää, puuikkunoita vaalittava. Piharakennuksen (2) uusien ikkunoiden korvaamista perinteisillä ja tyylin mukaisilla tulee suosia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Virtain inventoinnit, kohteet

1

1

1

2

2

2, 1

255 Kansakoulu, Virtaintie 19

Vanha kansakoulu, nykyinen opistotalo on valmistunut 1881. Kiinteistössä on toiminut kansakoulu, yhteiskoulu, kirjasto ja kansalaisopisto. Arvokas osa Virtaintien historiallisten puutalojen kokonaisuutta ja omaa lisäksi paikallishistoriallisia arvoja.

Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on poikkipääty. Rakennuksen ulkovooraus on peiterimaa rakennusajankohdalle ominaista pystyjakoista, tuuletusikkunallista tyyppiä. Päädyissä on pyöröikkuna katon harjan tuntumassa. Perustus betonia, kattomateriaali, joka on alkuperäisestä uusittu, on mustaa aaltopeltiä

Päärakennuksen runko (1) on vuodelta 1820. Se on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pihanpuoleisen pitkän julkisivun keskellä on satulakattoinen sisääntulokuisti. Ikkunoiden vuorilautojen detaljointi on uusrenessanssia. Ikkunat on uusittu ja ne ovat modernit. Julkisivuvuoraus on peiterimaa.

Päärakennusta vastapäätä sijaitsevat luhtiaitta (2) vuodelta 1735 ja ruumisaitta (3), jonka sanotaan olevan 1600-luvulta. Pohjoisivulta pihapiiriä rajaa puurakenteinen, L:n muotoinen karjasuoja. Rakennuksen itäpuolella, pellolla sijaitsee omalla kiinteistöllään korkea hirsinen vilja-aitta vuodelta 1827. Kansakoulun perustamine käynnistettiin vuonna 1868 Virtain seurakuntaan ja vuonna 1878 päätettiin vuokrata Heikki Kankaanpäältä paikka koululle. Rakentajaksi valittiin alavutelainen Ananias Seppälä ja suunnitelman laati E. R. Jartti, "Jartin herra". Koulun ulkokuone valmistui 1880 ja itse koulurakennus seuraavana vuonna. Koulurakennusta laajennettiin yhdellä luokahuoneella rakennusmestari A. G. Aimon suunnitelmien mukaan vuonna 1910. Vuonna 1921 Kankaanpään tilan silloinen omistaja Serlachius lahjoitti siihen kuuluneen koulutontin kunnalle. Virtain yhteiskoulu toimi rakennuksessa 1945-48. Koulukäytöstä rakennus jäi pois vuonna 1959, jolloin tiloihin muutti kansalaisopisto. Kirjasto oli toiminut koulurakennuksessa perustamisestaan alkaen, eli vuodesta 1922 vuoteen 1953.

Nykyisellään kansakoulurakennus on L:n muotoinen ja satulakattoinen. Ulkovooraus on pysty vaaka pysty - jaolla, listojen jakamana. Katemateriaalina on edelleen tiili. Ikkunat ovat pieniruutuista ristimallia. Päädyn ullakkoikkuna on koristeellinen.

Koulun pihapiiriin kuului myös vuonna 1890 rakennettu verstasrakennus, "Uinula", joka toimi myös oppilaiden asuntolana. Huoneita vuokrattiin myös ulkopuolisille. Uinula paloi vuonna 1924 ja vuonna 1975 se purettiin. Paikalle rakennettiin Vapaaseurakunnan tilat.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1881
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää, puuikkunoita vaalittava. Rakennuksen läheisyyteen ei tule rakentaa kokonaisuutta vaarantavia uudisrakennuksia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus

Virtain inventoinnit, kohteet

VS

256 Helppola, Virtaintie 20

Virtaintien historiallisia puurakennuksia, osa kokonaisuutta ja paikallishistoriallisesti merkittävä. Rakennus on kahden pitkän sivun päissä olevan poikkipäädyn väliin rakentuvaa tyyppiä. Toiminut myös Osuusliikkeen rakennuksena.

"Helppolaksikin" kutusuton talon alkuperäinen rakennuttaja oli asioitsija Kaarlo Sihvonen, joka toimi kunnanesimiehenä vuosien 1893-98 välillä sekä Säästöpankin kamreerina 1898-99. Tuon vuoden pankki sijaitsi kamreerin asunnossa. Sihvonen piti Helppolassa myös leipurinliikettä, jonka leipurina toiminut Aapo Kangas osti kiinteistön ja jatkoi leipurina vuoteen 1905. Tämän jälkeen hän myi liikkeen Juho Niemiselle, joka jatkoi leipomom pitoa kunnes joutui vaikeuksiin 1908. Tällöin kiinteistön osti Vihtori Salminen joka perusti taloon kauppahuoneen, joka toimi vuoteen 1916. Salminen myös osti Kankaanpäntalosta kauppaliikkeen maapalstan ja tällöin kiinteistö nimettiin Helppolaksi. Salmisen jälkeen rakennuksessa jatkui kaupanpito muutaman eri kauppiaan alaisena vuoteen 1927. Tällöin rakennuksessa oli uhkaava tulipalo. Kiinteistö myytiin perustetulle Uusi Osuusliike Virrat nimelle SOK-laiselle kauppiaille. Nimi muuttui 1941 Osuusliike Virroiksi ja toiminta jatkui kiinteistössä aina uuden toimitalon valmistumiseen vuonna 1946 saakka. Tämän jälkeen rakennus toimi henkilökunnan asuntolana vuoteen 1980. Tällöin Virtain kaupunki osti kiinteistön ja se toimii edelleen asuntolana.

Rakennus on nykyisin kaksikerroksinen ja osin aumakattoinen, osin satulakattoinen. Osuuskauppa-aikana se oli vielä aluksi puolitoistakerroksinen, ja satulakattoinen, kahden poikkipäädyn varaan rakentuvaa. Rakennusta kuitenkin korotettiin 1930-luvun alkupuolella ja rakennuksen väliosien katto on tavallaan aumattu katon lappeen jatkuessa poikkipäätyihin. Följarit tukevat päätyjulkisivujen alakerroksia sekä kadunpuoleista pitkää julkisivua, joka keskiosaltaan on vedetty sisäänpäin siten, että pohja osittain on H:n mallinen. Poikkipäädyt eivät ole identtiset, vaan itäisempi on myös pihan puolelta esiin työntyvä. Läntinen on lyhyempi, jolloin pihan puolelle kaakkoiskulmaan jää rakennuksen korkuinen, myös kattomaailmassa ilmenevä kolo. Tästä kohdasta on myös yksi sisäänkäynneistä. Ikkunatyypit on pääosin T-mallia, mutta myös leveämpää kerrattua T:tä ja perinteisenä säilynyt. Julkisivuvuoraus on peiterimaa alakerrassa, yläkerrassa listan erottamana vaakaponttia. Katto on peltiä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1893, 1928
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää, puuikkunoita vaalittava. Rakennuksen läheisyyteen ei tule rakentaa kokonaisuutta vaarantavia uudisrakennuksia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

Virtain inventoinnit, kohteet

VS

257 Pirtti, Virtaintie 20, ulkorakennus

Palanteen ja Helppolan välissä, omalla kiinteistöllään sijaitseva ulkorakennus. Osa Virtaintien kokonaisuutta. Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Se on peiterimalaudoitettu, Päädyn pariovet vinolaudoitettu.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Arvio	Rakennusta tulee vaalia osana kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

258 Palanne, Virtaintie 20

1997 OY:ssä suojeltu. Virtaintien historiallisia puurakennuksia, osa kokonaisuutta. Rakennuksen runko vanhemmasta 1850-luvulla rakennetusta kaksikerroksisesta raatari Alexander Kingelmin talosta, joka 1922 siirrettiin lähemmäksi tietä.

Raatari Kingelmin leski Hanna vuokrasi talon Anna Holmströmille. Vuonna 1876 laaditun vuokrasopimuksen mukaan alkuperäinen rakennus käsitti neljä huonetta kahdessa kerroksessa sekä eteisen ja lisäksi makasiinin eri rakennuksessa. Annan vuokra-aikana rakennuksessa pidettiin kauppaa aina vuoteen 1889. Lapsettoman Hannan kuoltua talon peri tämän sisarentytär Laina Viinikka, joka myi rakennuksen langolleen Anselm Raiviolle. Raiviolta talon osti Kaapo Palanne, joka myös lunasti silloiselta Kankaanpään tilasn omistajalta Mänttä Oy:ltä maapohjan kiinteistölle, joka nimettiin hänen mukaansa Palanteeksi. Palanne avasi piharakennukseen kahvilan vuonna 1921, mutta myi sen kuitenkin pian seuraavana vuonna Lempi Mäelle. Samana vuonna Palanne aloitti verstaasremontin ja tällöin rakennus siirrettiin lähemmäksi tietä ja salvottiin nykyisenmalliseksi, yksikerroksiseksi rakennukseksi. Jo seuraavana vuonna Palanne joutui talousvaikeuksien vuoksi myymään rakennuksen kauppias U. I. Kukkoselle. Vuonna 1925 talossa toimi kelloseppä Herman Björkholtzin liike, joka möi mm. soittimia ja polkupyöriä. Björkholtz ajautui pulavuosina 1931 konkurssiin ja rakennus siirtyi Kansallis Osakepankin omistukseen. Pankki avasi konttorinsa talossa 2.12.1935 ja toimi tiloissa aina vuoteen 1962 saakka. Samana vuonna kiinteistö myytiin Virtain kunnalle.

Rakennus on jyrkähkön satulakaton omaava pitkänomainen suorakaide. Nykyinen ikkunamalli, tien puoleisen pitkän sivun kaksi itäisintä modernimpaa ja kolme eteläisintä risti-ikkunaa olivat valokuvien mukaan käytössä ainakin jo KOP:n aikana. Tuolloin sisäänkäynti oli nykyisen kapean ikkunan kohdalta, jonka paikalla oli ovi. Nykyisin sisäänkäynti pihan puolelta, ovi 1950-luvun tyyppiä. Myös pienet kattolyhdyt jo KOP:n ajoilta. Rakennuksessa on peiterimavuoraus, jota ullakkokerroksen erottava lista jakaa.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1922
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää. Rakennuksen läheisyyteen ei tule rakentaa kokonaisuutta vaarantavia uudisrakennuksia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

259 Virtaintie 21

Kolmikerroksinen lamellikerrostalo on eräs rkm Pentti Mäkisen Virtain keskusta 1960-70-luvulla suunnittelemissa tiilistä asuinrakennuksista. Virtaintien varrella Kankaanpään peltoaukean laidalla.

Itäjulkisivua jäsentävät nauhaikkunat, väliin jäävät valkoiset, peltilevyin päällystetyt julkisivupinnat sekä porrashuoneet, jotka jakavat julkisivun neljään kenttään. Päädyt ja poikkseinät parvekkeiden kohdalla ovat keltatiiltä. Parvekkeet länsijulkisivulla. Rakennus on tasakattoinen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Rakennus on hahmoltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa arkkitehtonista ilmettä, yksityiskohtia tai kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,suunnittelija,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

260 Toivola, Virtaintie 24a

Alkujaan liikerakennukseksi rakennettu, sittemmin kestikievarina, apteekkirakennuksena, kunnantalon, kirjastona ja nyt musiikki-opistona toiminut Toivola on keskeinen osa Virtaintien kokonaisuutta ja sen säilyneitä puurakennuksia.

Virtaintien varressa lähellä rantatien risteystä sijaitseva maa-ala kuului Kankaanpään taloon. Sille rakennettiin alkujaan liikerakennukseksi rakennutettu rakennus, jonka rakentaja oli tunnettu Jartin herra. Emmanuel Koro vuokrasi ja piti kauppaa rakennuksessa. Tämän varhaisen kuoleman jälkeen kaupanpitoa jatkoi hänen leskensä Anna Koro. Tänä aikana talo toimi myös kestikievarina vuosien 1888-90 välillä. Koron kauppahuone meni konkurssiin 1897 ja tämän jälkeen apteekkari Otto Bruun perusti rakennukseen apteekin. Bruun myös osti kiinteistön vuonna 1911, kiinteistörekisteriin se merkattiin nimellä Toivola. Bruun siirtyi syrjään vuonna 1923, mutta apteekkitoiminta jatkui muiden toimesta vuoteen 1934, minkä jälkeen apteekkikiinteistö myytiin kunnalle. Kunta muutti apteekkitalon kunnantaloksi, minä se toimi aina vuoteen 1975, jolloin uusi kunnantalo valmistui. Tämän jälkeen rakennus palveli 25 vuotta kirjastona. Vuonna 2000, uuden kirjastotalon valmistuttua, rakennus luovutettiin kansalaisopiston käyttöön ja sittemmin rakennuksessa on toiminut Ylä-Pisrkanmaan musiikkiopisto nimellä "Merikanto-opisto".

Kestikievariaikoina rakennus oli valokuvien mukaan satulakattoinen, sen tienpuoleisen pitkän julkisivun keskellä oli poikkipääty. Sisäänkäynti oli itäpäädyssä. Apteekkia varten katto muutettiin taitekatoksi, tämä koski myös poikkipäätä. Yksityiskohdiltaan, kuten listoitukseltaan ja vuorilautoiltaan rakennus muuttui klassistisesta jugendaiheiseksi. Rakennuksen itäpäätyä myös jatkettiin. Kunnantalo-vaiheessa sisäänkäyntiä pitkällä julkisivulla (jonne se oli kestikievarivaiheen jälkeen, mahdollisesti jo apteekkiaikana siirtynyt) korostettiin vetämällä sisäänkäynti hieman sisään ja kannatteleamalla yläpuolista katosta molemmin puolin klassistisella pylväsparilla sekä seinän vieressä puolipylväillä. Pihan puoleisella julkisivulla on poikkipääty ja pihasiipi. Julkisivuvuoraus on listojen erottamalla vaaka-pysty-vaaka jaolla ponttilaudasta. Kattomateriaali on ollut päre, nykyisin se on pelti. T-jakoiset perinteiset puuikkunat on korvattu moderneilla päällisen puitejaon omaavilla. Rakennus on ulkoasultaan mielenkiintoinen kerroksisesti syntynyt, kahden eri kauden klassisia sekä jugendaiheita yhdistelevä ja sillä on mielenkiintoinen ja paikallisesti erittäin merkityksellinen historia.

Pihapiiriin on lisäksi kuulunut taitekattoinen jugendaiheinen asuinrakennus, joka toimi mm. lääkärin asuntona aina Aaronpalstan lääkärintalon valmistumiseen saakka vuonna 1917. Mielenkiintoinen, kokonaisuuteen kuulunut rakennus purettiin vuonna 1975 uuden kunnanviraston tieltä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1880-l
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan arvokas ja vaalittava. Perinteisten ikkunoiden palauttamista olisi suosittava. Läheisyyteen ei saa rakentaa kokonaisuutta vaarantavia uudisrakennuksia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

VS

VS

Virtain inventoinnit, kohteet

261 Paloasema, Virtaintie 24b

Vuonna 1966 rakennettu, Virroille paljon suunnitelleen rkm Pentti Mäkisen suunnittelema palolaitos, joka sijaitsee entisen kunnantalon takana. Puurakennusperinteeseen liittyvä rakennus on osa kyläkuvaa.

Satulakattoinen, monimuotoinen puurakennus, jossa rakennustyypille ominainen letkutorni.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1966
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja materiaaleiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

263 Elannon talo, Virtaintie 25

1997 OY:ssä suojeltu. Entinen OTK:n Virtain Osuuskauppa, sittemmin Elannon talo. Osa Virtaintien kokonaisuutta ja sijaitsee erittäin keskeisellä ja näkyvällä paikalla Rantatien ja Virtaintien risteyksessä.

Rakennus on aumakattoinen, tiilirakenteinen ja rapattu. Sitä on laajennettu suurella lisärakennusosalla, joka ulkoasunsa vaatimattomuudesta huolimatta on itse Elannon talolle alisteinen.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan arvokas ja vaalittava. Korjaukset ja muutokset eivät saa rakentaa alkuperäisen kaupparakennuksen yleisilmettä tai säilyneitä yksityiskohtia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

VS

264 Tuulensuu, Virtaintie 30

1997 OY:ssä suojeltu. Entinen Pohjoismaiden Yhdyspankin konttori. Hyvin säilynyt, aikakaudelleen tyypillinen rakennus on tärkeä osa Virtaintien kokonaisuutta.

Kankaanpään tilasta leipuri Saima Välimäen ostama kiinteistö, jolle Välimäki rakennutti kaupparakennuksen, jonka alakerrassa olivat leipomotilat ja yläkerrassa toimi kahvila. Rakennuksessa, joka purettiin tulipalon jälkeen vuonna 1946, ehti toimia myös vaateliike, kukkakauppa ja ruumisarkkuliike.

Tuulensuun kiinteistölle rakennettiin Virtain Pohjoismaiden yhdyspankin konttori vuonna 1948. Rakennus edustaa 1930-40-lukulaista klassismin ja funktionalismin välimaastoon sijoittuvaa tyyliä, jossa on tyypille ominainen tiilinen aumakatto. Noppamainen rakennus on suorakaiteenmuotoinen ja kaksikerroksinen. Julkisivut on rapattu. Virtaintien puoleiset alakerroksen ikkunat ovat suurehkoa neliömäistä näyteikkunatyyppejä, yläikkunat tuuletusikkunallista tai kapeampaa jakamatonta tyyppiä. Pihanpuolen julkisivussa on kaksi parvekettä. Suuremmat ikkunat ovat tuuletusikkunallista tyyppiä. Toisen parvekkeen alla sijaitsevaa sisäänkäyntiä reunustaa kaksi pyöreää ikkunaa. Rakennuksen ikkunat vaikuttavat alkueräisiltä. Samoin pihan puolella oleva parvekkeen ovi ja yläpuoliset ikkunat, jotka ovat detaljeiltaan rakennusajankohdalleen ominaiset.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

265 Tasanko, Virtaintie 32a

Kankaanpään tilaan kuulunut, vuonna 1930 suutarinliikkeeksi erotettu kiinteistö, jonka nykyinen rakennus on entinen Erkki Koskisen kauppaliike. Aikakaudelleen tyypillinen rakennus tärkeä osa Virtaintien kokonaisuutta.

Kankaanpään tilaan kuulunut, vuonna 1930 suutari Kaabriel Salinin ostama kiinteistö, jolle tämä rakensi pienen, satulakattoisen, puisen asuin- ja liikerakennuksen. Salinin kuoltua tiloissa toimi mm. valokuvausliike.

Vuonna 1938 pieni kaupparakennus purettiin, kiinteistön osti Erkki Koskinen sekatarvakauppaa varten ja rakennutti tilalle suuremman kaupparakennuksen (1). Tämä, nykyinen, rakennus on puurakenteinen, kaksikerroksinen ja aumakattoinen. Rakennus on viereistä Yhdyspankin rakennusta hieman vaatimattomampi, tyyliään sitä kattomuodon osalta muistuttava. Rakennuksessa on myös vanhoille liikerakennuksille ominaiset ulkonevat näyteikkunat. Rakennus oli vielä 1960-luvun valokuvassa peiterimavuorattu, nyt rakennuksessa on levyvuoraus. Katemateriaali on tiili, se oli sitä myös näyteikkunaerkerin osalta, mutta siinä on nykyisin peltikate. Kaupparakennusta on laajennettu 1959. Siinä on toiminut myös K-kauppa.

Pihan puolella rakennukseen liittyy matalamman väliosan välityksellä rapattu, satulakattoinen, kaksikerroksinen pihasiipi (2), joka valmistui 1956. Tätä on käytetty mm. varastona. Pihasiipi edustaa 1950-luvulle tyypillistä ruskeaksi rapattua rakentamista.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1948
Arvio	Kaupparakennus (1) on niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivujen palauttamista puiseksi tulee suosia. Myös pihasiipi(2) on ajalleen tyypillinen ja vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

MML

VS

266 Pamppula, Virtaintie 32b

Lahtisen vanhan vaatetusliikkeen kiinteistöllä sijaitseva Virtain raitin kokonaisuuteen kuuluva Mattilan ja Tamminiemen yhteinen liikekeskusrakennus, joka edustaa 1960-luvun liikerakennussuunnittelua.

Tiilinen, suorakaiteen muotoinen rakennus, jossa on patjamainen, pellitetty lapekatto. Alakerroksen ikkunat näyteikkunoita, toisen kerroksen ikkunat jäsennöity nauhamaiseksi. Osa Virtain keskustan 1960-70-luvun punatiilistä kokonaisuutta. Rakennus on säilynyt rakennusajankohdalleen ominaisena.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1963
Arvio	Rakennus hahmoltaan vaalittava, eivätkä muutokset saa vaarantaa kohteen arkkitehtonisia periaatteita.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

VS

VS

267 Jussila, Virtaintie 29b

Alkujaan Kankaanpään mäkitupa, jonka Kaapo Salin osti vuonna 1931 ja rakennutti uudet rakennukset. Osin perinteisenä säilynyt kerroksinen, omaleimainen, eri liikkeinä toiminut puinen rakennusryhmä osana Virtaintien kokonaisuutta.

Virtaintietä lähimpänä oleva päärakennus (1) oli alkujaan jyrkähkön satulakaton omaava ja suorakaiteen muotoinen, 1 1/2 kerroksinen rakennus. Kattomateriaali oli 1950-luvun kuvassa tiiltä ja ikkunat jugendtyyppiä. Rakennuksessa on toiminut mm. kahvila, valokuvaamo. Nykyisellään rakennusta on laajennettu etelä ja pohjoispäädyistään baaritoimintaan liittyvillä terasseilla ja kuisteilla. Alkuperäisen osan hahmo on tunnistettavissa ja ullakkokerroksen ikkunat samoin kuin tiilinen kattomateriaali ovat säilyneet.

Päärakennuksen takana on vanhempi, pienempi satulakattoinen, L:n muotoinen rakennus (2). Katemateriaali on tiili.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1930-50-l, 1923
Arvio	Päärakennus (1) ja sivurakennus (2) ovat hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

VS

1

1

2

2

268 Päivölä, Virtaintie 34

Entinen Säästöpankin liikerakennus edustaa 1940-50-lukulaista "pehmeää" harjakattoista, ruskeaksi rapattua funktionalismia osana Virtaintien kokonaisuutta.

Kiinteistö oli aikoinaan osa Kankaanpään tilaa, jonka isäntä myi sen Mänttä-osakeyhtiölle 1916. Myyjä, Juho Kankaanpää, jätti itselleen tilasta palstatilan, jonka nimeksi tuli Päivölä. Asuin- ja majoitusrakennuksi Kankaanpää siirretti Herraskylästä pastori Törnqvistin vanhuudenkodin, "Iltaruskon". Kankaanpään talossa oli toiminut kievari vuosia ja tämä toiminta jatkui myös Päivölässä. Hevoskyytien loppuminen 1930-luvulla linja-autoliikenteen kasvun seurauksena päätti toiminnan. Talonpito vaikeutui keskustan kasvaessa muutoinkin ja Juho Kankaanpää myi myös Päivölän Virtain Säästöpankille. Päivölän vanhan päärakennuksen osti Arvi Markkanen ja se pystytettiin lähelle Purulaa. Säästöpankki rakennutti uuden pankkirakennuksen vuonna 1953. Pankkitoiminta siirtyi vuonna 1971 uuteen toimitilarakennukseen, mutta vanha pankkirakennus on edelleen hyvin säilynyt ja liikekäytössä.

Pankkirakennus on satulakattoinen ja pitkänomainen kaksikerroksinen suorakaide. Päätyjulkisivu on jäsennelty ajalle tyypillisellä kapeammalla, rakennuksen korkuisella satulakattoisella ulokkeella, jonka sisäkulmassa on parveke. Rakennuksen pohjoispäädyssä päätyikkuna, joka toistaa harja-aihetta. Virtaintien julkisivun ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat suuret näyteikkunat, toisessa kerroksessa poikkijaollisen tuuletusikkunan omaavat 1950-luvun ikkunat sekä kaksi suurempaa pystyjaollista ikkunaa. Pääsisäänkäyntiä on korostettu (mahdollisesti jälkikäteen, takapihan puoleisen laajennuksen yhteydessä) keltatiilipinnalla. Eteläpäädyssä on pystyjakoiset ikkunat. Kattomateriaali on tiili, joskin mahdollisesti ei enää alkuperäinen. Takapihanpuolella rakennusta on laajennettu keltatiilillä laajennussiivellä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1954
Arvio	Rakennuksen Virtaintietä reunustava osa hahmoltaan, julkisivultaan ja yksityiskohdiltaan arvokas ja vaalittava. Pääjulkisivuja ei saa muuttaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 1

MML

VS

269 Virtaintie 31

Ilmajokisen arkkitehti Simo Laineen suunnittelema liikekeskus Virtaintiellä edustaa aikakautensa liikekeskusarkkitehtuuria ja on osa Virtain 1960-70-lukujen tiilirakentamista.

Kokonaisuus muodostuu noppamaisesta, katua reunustavasta kolmikerroksisesta massasta sekä pitkäomaisesta, katulinjasta sisäänvedetystä massasta siten että rakennuksen eteen syntyy pieni etupiha. Rakennus on keltatiilinen. Julkisivut on jäsenöity kerrosten välisin vaalein rapatuin linjoin.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1971
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa arkkitehtonisia periaatteita tai yksityiskohtia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

269,1 Kalliomäki

Virtain keskusta-alueella säilynyt Kankaanpään taloon kuulunut mäkitupa, jonka sanotaan olevan ainoa säilynyt Virtain keskusta-alueella. Talossa on asunut runoilijana tunnettu Hannu Häme. Sijaitsee Virtaintien ja Mäkitien välissä.

Kankaan tilan vuokraviljelijöille ja mäkitupalaisille tuli mahdolliseksi lunastaa hallitsemansa maa-alat vuonna 1921. Rakennuksen silloin haltija maksoi Vilhelmiina Mäkinen maksoi tuvasta 75 markkaa. Runoilijana tunnettu Hannu Häme on Vilhelmiina Mäkisen poika. Rakennus on pieni ja satulakattoinen.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1907
Arvio	Rakennus hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

270 Keskustie 2

Uuden osuusliikkeen rakennus, jonka tiloissa toimi Hotelli Virtainhovi. Rakennus edusti 1940-50-luvun osuusliikefunktionalismia, mutta Keskustien suuntainen lisäsiipi vähentää rakennuksen alkuperäistä arvoa. Silti edelleen tärkeä paikallinen rakennus.

Juho Kankaanpää myi Kankaanpään tilaan alkujaan kuuluneet maat Uudelle Osuusliikkeelle vuonna 1937. Osuusliikkeen toimitilat rakennettiin "Käänte"- nimisen mäkituvan paikalle Virtain raitin varteen. Perustukset ja kellari ehdittiin rakentaa vuonna 1942, mutta sota keskeytti rakennustyöt. Talo oli alkujaan rakennustarvikepulan vuoksi tarkoitettu rakentaa puusta, mutta kun töitä päästiin vuonna 1945 jatkamaan, päätettiin rakennusmateriaaliksi valita tiili.

Rakennus oli alkujaan satulakattoinen ja sen Keskustien puoleinen pääty oli jäsennöity funktionalismille ominaisesti kaareutuvan parvekkeen, nauhaikkuna-aiheen sekä kolmikerroksisen satulakattoisen erkkerin avulla. Rakennuksessa oli myös klassistisia aiheita, sillä päädyn räystäät olivat hyvin lyhyet ja niissä oli pienet kissanpenkit. Katemateriaali oli tiili ja rakennus oli valkoiseksi rapattu. Parveke alapuolisine pylväineen oli valokuvien mukaan purettu 1960-luvulla. Nykyisin rakennus on vaaleanruskeaksi rapattu ja päätyaiheen samoin kuin osan pihanpuoleista julkisivua peittää kolmikerroksinen uudisrakennusosa.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1946
Arvio	Rakennusta on laajennettu hallitsevalla lisäosalla. Ikkunat uusittu.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja,rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

VS

VS

271 KOP:n talo, Virtaintie 33

Suojeltu 1997 OYK:ssa. Vuonna 1961 rakennettu entinen KOP liikerakennus, jona se toimi vuoteen 1990. Rakennus edustaa 1960-luvun modernismia varsin onnistuneesti ja on paikallisesti arvokas osa Virtain keskustan ja Virtaintien kerroksista kokonaisuutta.

Rakennuksen alakerrassa liiketiloja, yläkerrassa kuusi asuinhuoneistoa. Rakennus on peruskorjattu vuonna 2000. Se on rungoltaan teräsbetonia, ulkoseinät ovat peltiä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1962
Arvio	Rakennus hahmoltaan vaalittava, eivätkä muutokset saa vaarantaa kohteen arkkitehtonisia periaatteita.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

272 Virtain Hovi, Virtaintie 35

1997 OY:ssä suojeltu. Virtaintielle sijaitseva arkkitehti Pekka Sivulan suunnittelema hotelli- ja ravintolarakennus, joka arkkitehtuuriltaan ilmentää 1960-luvun modernistisia ihanteita.

Kolmikerroksinen rakennus on kahden kapean, toisiinsa liitetyn massan muodostama pitkäomainen kokonaisuus. Horisontaalia vaikutelmaa on korostettu nauhaikkunoilla. Alimman kerroksen ikkunat ovat näyteikkunoita. Katujulkisivun keskellä on ulkopinnaltaan kovera uloke. Rakennus on peruskorjattu 1982. yksityiskohdissaan, etenkin pintamateriaaleiltaan rakennus on valitettavasti monin osin uusittu, mmm kaareva uloke on päällystetty profiilipellillä, samoin julkisivut ovat peltilevypäällysteiset.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1966
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Muutetut pintamateriaalit ja muut yksityiskohdat olisi syytä palauttaa tyyliin paremmin sopiviksi.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkoitus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

273 Nuppila, Virtaintie 38

Virtain tien historialliseen kokonaisuuteen kuuluva entinen leipomo ja myymälä. Tärkeä osa keskustan kokonaisuutta. Rakennus on hyvin säilynyt ja arvokas, mutta sijaitsee hankalasti tien pintaa alempana Virtaentien kokonaisuudessa aivan keskustassa.

Taimo Nuppila lunasti tilan Kalettoman virkatalosta vuonna 1926, mutta myi sen jo seuraavan vuonna apelleen Aleksis Vihriälälle ja tämä edelleen leipuri Paavo Koikkalaiselle. Koikkalainen rakensi uuden, leipomon ja myymälän käsittävän liikerakennuksen Virtain raitin varteen. Vanha mäkitupa on säilynyt piharakennuksena. Liikerakennusta on jatkettu myöhemmin.

Rakennus suuntautuu päädyllään Virtaintielle. Eteläisimmässä kulmassa on kaupparakennuksille tyypillinen kulmasisäänkäynti. Ovi on vaihdettu. Ikkunat ovat jugendtyyppiä. Päädyn ullakkokerrokseen on puhkaistu sivuikkunat. Ulkuvuoraus on ollut ja on edelleen vaakalaudoitusta alaosaltaan, yläosa pysty-laudoitettu. Osa ikkunoiden koristeellisista vuorilaudoista poistettu. Virtain tien pinnan kohoaminen on painanut rakennuksen kuoppaan tien alapuolelle.

Rakennuksen takana, miltei siinä kiinni sijaitsee pienehkö satulakattoinen rakennus.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1930
Arvio	Entinen kaupparakennus on kokonaisuudessaan, niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan (ikkunat, materiaalit, yksityiskohdat) arvokas ja mahdollisuuksien mukaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2

274 Tikkala, Virtaintie 40

Virtain tien varrella sijaitseva liikerakennus vuodelta 1975. Rakennus edustaa aikansa suunnitteluihanteita ja on paikallinen esimerkki tuolloin tyypillisestä modernista arkkitehtuurisuunnittelusta. Osa Virtain keskustan 1970-luvun punatiilistä kautta.

Tikkalan kiinteistö sijaitsee entisen Suomelan torpan paikalla. Suomela kuului Kalettoman virkataloon. Torpan tilalle apteekkariksi Aino Aalto-Tikkanen rakensi tiilisen apteekkirakennuksen 1934. Rakennuksen mainitaan olleen maalaiskirkonkylään varsin näyttävä. Sen viimeisetkin osat purettiin 1977.

Nykyinen rakennus on kolmikerroksinen ja tasakatoinen. Virtain tien alkupään vanhojen liikerakennusten tapaan se suuntautuu raitille päädyllään. Tätä pääjulkisivua, samoin kuin eteläisivua on korostettu matalammalla, yksikerroksisella lisäsiivellä, jonka katon horisontaali patja-aihe on 1960-70-lukulaiselle ostoskeskusarkkitehtuurille ominainen. Osuuspankin liiketilan ikkunat ovat suurta näyteikkunatyyppejä. Pitkän pohjoissivun julkisivu on jäsenöity vertikaalein tiili- ja rappausaihein. Eteläjulkisivulla on parvekkeita sekä alakerran matalamman osan liiketilan katos.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1975
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä

Suositus Säilytettävä kohde 2

275 Virtaintie 37

Virtaintien kokonaisuuteen kuuluva rapattu kolmikerroksinen asuinrakennus, jonka alakerrokset ovat liiketilaa. Tyyliltään myöhäisfunktionalistisen, säilyneen, rakennuksen on suunnitellut helsinkiläinen arkkitehti Tuomas Väyrynen vuonna 1954.

Rakennus on kantavalta rakenteeltaan tiiltä, julkisivut on rapattu.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1954
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

277 Virtaintie 41

Satulakattoinen, kaksikerroksinen puinen asuin- ja liikerakennus, joka on osa Virtaintien kokonaisuutta. Ensimmäisen kerroksen näyteikkunat ulosvedetyssä yhtenäisessä ulokkeessa. Pihan puolella on kaksi sisäänkäyntiä asuntoihin.

Ulkovuoraus on vaakaponttia, ikkunat pystyjakoista, aikakaudelle ominaista tyyppiä. Kattomateriaali on tiili. Rakennus on hyvin säilynyt.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1960
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

278 Männistö, Virtaintie 44

Osa Virtaintien historiallista kokonaisuutta. Vuonna 1934 Suomelan (alkujaan Kalettoman virkatalon maita) tilasta lohkottu apteekkari Aino Aalto-Tikkaselle. Laajennettu 1951 ja siinä sijaitti hammaslääkäri Aino Ohtolan vastaanotto.

Rakennus on satulakattoinen ja kaksikerroksinen. Ikkunat tuuletusikkunalliset. Suuntautuu päädyllään Virtain tielle. Peiterimavuoraus.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	!930-l, 1953
Arvio	Tärkeä osa Virtaintien kokonaisuutta. Rakennus kerroksisesti syntynyt, hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan (materiaalit, ikkunatyypit, yksityiskohdat) arvokas ja vaalittava
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

281 Terveystalo, Mäkitie 22

Entinen terveystalo, sittemmin retkeilymaja, joka ulkoarkkitehtuuriltaan on säilynyt esimerkki 1950-lukulaista maalaistaajaman pienestä julkisesta rakennuksesta. Osa Virtaintien kokonaisuutta.

Alkujaan Kalettoman tilaan kuulunut Juho Kosken mäkituvan paikka, jonka Virtain kunta osti ja rakennutti sille Terveystalon vuonna 1950. Terveystalo oli toiminnassa vuoteen 1986, uuden sairaalan rakentumiseen saakka. Rakennus on L:n mutoinen, satulakattoinen. Ikkunat ovat pystyjollista 1950-luvun tyyppiä, kattomateriaali tiiltä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1956
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa yleisilmettä, yksityiskohtia tai kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

282 Vihriälä, Mäkitie 24

Kirkkoherran virkatalon Marttisen torppa, jonka päärakennus on alkujaan 1890-luvulta ja silloisen isännän Aleksis Niemisen rakentama. Nykyisellään riisuttu, mutta tärkeä osa Virtain tietä sen pohjoisena alkupisteenä. Siinä toimii käsityökeskus.

Torppa itsenäistyi 1925, kun se lunastettiin omaksi tilakseen. Se myytiin Virtain kaupungille 1990.

Rakennus oli ennen sotia suorakaiteen muotoinen ja kapeahko. Siinä oli kaksi korkeaa, satulakattoista sisääntulokuistia, joista toisen ikkunat olivat koristeellisella vinoneliöjaolla. Muutoin ikkunat olivat T-tyyppiä. Nykyisellään rakennusta on muokattu ja siinä on sekä klassistisia että funktis-aiheita. Sen perustus on suurehkoista kivipaasista. Pohja on L:n muotoinen. Toista siipeä reunustaa klassististen pylväs- ja kaariaiheiden jäsenöimä kuisti. Myös epäsymmetrinen massoittelu luo mielikuvaa italialaistyyppisestä pienestä villasta. Muutoin rakennuksen julkisivut ovat 1950-luvun puutalofunkista. Julkisivut ovat vaakaponttillaudoituksella verhoillut, ikkunat tuuletusikkunallista tyyppiä. Katto on aaltopeltiä. Pihapiiriin kuuluu kaksi matalaa, satulakattoista hirsistä aittaa.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1920
Arvio	Kerroksisesti syntynyt, nykyisellään arkkitehtonista mielenkiintoa omaava päärakennus ja pihapiiriin kuuluvat vanhat aitat kokonaisuudessaan arvokkaita ja vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	

Suositus Säilytettävä kohde 1

284 Työväentalo (Tasanko) Virtaintie 39

Virtain vuonna 1907 valmistunut työväentalo, joka on edelleen käytössä. Rakennuksella on sekä paikallista että harvinaistuneen säilyneen rakennustyyppinsä vuoksi laajempaa sosiaalishistoriallista ja arkkitehtonista merkitystä.

Virtain työväenyhdistys perustettiin vuonna 1905. Aluksi yhdistys kokoontui nuorisoseuran tiloissa, mutta tämä herätti vastustusta etenkin vanhemman nuorisoseuraväen piirissä. Vuonna 1907 nuorisoseura lopulta kielsi talonsa käytön ja työväenyhdistyksen oli rakennuttava oma talonsa. Tämä tapahtui pääasiassa talkoovoimin ja rahoitettiin iltama- ja arpajaistoinnilla. Osa otto oli runsasta, sillä seudulla oli paikallisten työmiesten ja torpparien lisäksi mm. kanavatyöntekijöitä. Toiminta talossa oli vilkasta aina vuoteen 1916, jolloin Virroilla alkoivat vallityöt. Taloa tarvittiin työväen majoitustilaksi. Sisällissodan aikana valkoiset hallinnoivat taloa aina vuoteen 1919, jolloin se palautettiin työväenyhdistykselle. Lapuan liikkeen aktiivinaikoina talo joutui ikkivallan kohteeksi ja sitä jouduttiin vartioimaan tuhopolton estämiseksi. Toiminta talossa alkoi uudelleen sotien päätyttyä ja vuonna 1946 yhdistys sai lunastaa myös maapohjan itselleen. 1950-luvun puolivälissä toiminta ajautui taantumaan ja taloa vuokrattiin ulkopuolisille. Tiloissa toimivat tuolloin mm. Virtain Vaate Oy (varasto salissa, ompelimo ravintolassa), Mattilan sähkö 1958-63 (varasto näyttämöllä), Virtain Olut Oy 1963 (varasto näyttämöllä) sekä Helluntaiseurakunta, joka kokoontui salissa. 1970-luvun alussa talo palasi jälleen työväenyhdistyksen käyttöön. Tällöin taloa myös korjattiin useana perättäisenä vuotena.

Rakennus on satulakattoinen ja pohjaltaan L:n muotoinen. Hirsiseiniä tukevat följarit. Rakennus on peiterimavuorattu ja perustettu suurikiviselle kivijalalle. Vanhassa valokuvassa vuoraus oli vaakaponttia ja ikkunoiden vuorilaudat samoin kuin listoitukset nikkarityylisiä. Ikkunat on vaihdettu alkuperäisestä T-mallisista moderneihin, joskin aukot edelleen ilmeisesti alkuperäiset. Pihan puolella on pitkänomainen uudempi sivukuisti.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1907
Arvio	Rakennusta on peruskorjattu ja laajennettu, mutta kerroksisena ja säilyneenä rakennustyyppinsä edustajan se on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava. Vaihdetut ikkunat olisi syytä palauttaa alkuperäisen kaltaisiksi.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

289 As Oy Virtotupa, Puutteentie 14

Jyväskyläläisen rakennusmestari Pekka Helinin suunnittelema kaksikerroksinen, lamellikerrostalo Virtain keskustassa maisemallisesti näkyvällä paikalla, puiston laidalla, lähellä kirkkoa. Aikakautensa suhteikasta suunnittelua, osa kokonaisuutta.

Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Julkisivuista päädyt ovat punatiilipinnalla, itäistä pitkää julkisivua jäsentävät rapatun valkoisen pinnan sekä kapeiden tiilialueiden vuorottelu. Parvekkeet sijaitsevat länsisivulla.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1962
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Korjaustyöt eivät saa aiheuttaa muutoksia julkisivuihin.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,suunnittelija,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

290 Puutteentie 12

Jälleenrakennuskauden tyyppitalo ja pihapiiri Puutteentien alussa. Osa Puutteentien kokonaisuutta ja jä säilyneitä jälleenrakennuskauden taloja Virroilla.

Päärakennusta on laajennettu kulmittain sijaitsevalla, alkuperäisenkorkuisella lisäsiivellä. Piharakennukset jäljellä.

Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on poikkipääty. Rakennuksen ulkovuoraus on peiterimaa rakennusajankohdalle ominaista pystyjakoista, tuuletusikkunallista tyyppiä. Päädyissä on pyöröikkuna katon harjan tuntumassa. Perustus betonia, kattomateriaali, joka on alkuperäisestä uusittu, on mustaa aaltopeltiä

Päärakennuksen runko (1) on vuodelta 1820. Se on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pihanpuoleisen pitkän julkisivun keskellä on satulakattoinen sisääntulokuisti. Ikkunoiden vuorilautojen detaljointi on uusrenessanssia. Ikkunat on uusittu ja ne ovat modernit. Julkisivuvuoraus on peiterimaa.

Päärakennusta vastapäätä sijaitsevat luhtiaitta (2) vuodelta 1735 ja ruumisaitta (3), jonka sanotaan olevan 1600-luvulta. Pohjoissivulta pihapiiriä rajaa puurakenteinen, L:n muotoinen karjasuoja. Rakennuksen itäpuolella, pellolla sijaitsee omalla kiinteistöllään korkea hirsinen vilja-aitta vuodelta 1827. Kohde, päärakennus ja pihapiiri, on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava. Päärakennuksen ulkovuorauksen sekä ikkunoiden palauttamista perinteiseksi tulee korjaustöiden yhteydessä suosia. Pihapiirin ulkorakennuksia tulee yksityiskohdissaan vaalia.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1946
Arvio	Rakennus ja pihapiirin rakennukset ovat hahmoiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

291 Puutteentie 8

Säilynyt jälleenrakennuskauden asuinrakennus osana Puutteentien kokonaisuutta, joka on toteutunut Salme Setälän vuonna 1952 laatiman rakennussuunnitelman mukaisesti.

Rakennus on tyypillinen jälleenrakennuskauden talo. Se on 1 1/2-kerroksinen, ulkovauri on vaakaponttia, katto perinteistä tiiltä ja pihan puolella on sisääntulokuisti. Piharakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Niin kokonaisuus kuin rakennukset yksityiskohtineen ovat säilyneitä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1946
Arvio	Niin kokonaisuus kuin rakennukset hahmoiltaan ja yksityiskohdiltaan ovat vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,kaavahistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

298 Rinne, Laaksotie 7

Pääosin säilynyt 1920-lukulainen kirkonkyläläisen asuinrakennuksen pihapiiri ulkorakennuksineen. Muodostaa yhdessä Kotikulman (Ojarinteen) kanssa kokonaisuuden Laaksotien varteen. Asutus- ja paikallishistoriallisia arvoja.

Alkujaan Kankaanpään tilaan kuuluneen palstan osti Aleksanteri Palanne Mänttä Oy:ltä vuonna 1921. Se sai nimekseen Rinne. Hän rakensi paikalle asuinrakennuksen (1) ja ulkorakennuksen (2). Tila jouduttiin pakkohuutokauppaamaan vuonna 1933. Vuonna 1938 se myytiin Matti Järviselle, joka laajensi päärakennusta.

Päärakennus (1) on pitkänomainen ja suorakaiteen muotoinen peiterimavuorattu hirsirakennus. Laajennusosa näkyy levennyksenä tien puolella ja on vaakalaidoitettu. Avointa sisäänkäyntikuistia kattaa lapekatto. Pihanpuoleiset ikkunat säilyneet perinteisinä kuusiruutuisina. Ulkorakennus (2) matala ja satulakattoinen, länsipäästään hirttä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1920-l
Arvio	Rakennukset (1,2) ovat hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittavia. Pihapiiri tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

1

2

299 Kotikulma (Ojarinne), Laaksotie 5

Pääosin säilynyt 1930-50-lukulainen kirkonkyläläisen asuinrakennuksen pihapiiri karjasuojineen. Muodostaa yhdessä Rinteen kanssa kokonaisuuden laaksotien varteen. Asutus- ja paikallishistoriallisia arvoja.

Alkujaan Kankaanpään tilaan kuuluneen palstan osti Arvo Gabriel palanne Virtain Osuuskaupalta vuonna 1933. Se sai nimekseen Ojarinne. Vuonna 1934 hän rakensi paikalle asuinrakennuksen (3), pienehkön saunan (4) sekä navettarakennuksen (5).

Päärakennus (3) oli alkujaan satulakattoinen, rakennusrunko hirttä, ullakkokerros rankorakenteinen. Nykyisin rakennus on vuorattu pystypaneelilla. Katto on alkuperäistä hieman jyrkempi. Länsipäädyn pienet ikkunat alkuperäiset, päätilojen T-ikkunat vaihdettu sodanjälkeisiin pystyjakoisiin. Itäpäädyn ullakkokerroksessa vinoneliöiset sivuikkunat. Katemateriaali alkujaan pärettä, nykyisin peltiä. Sauna (4) ja navetta (5) säilyneet.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1934
Arvio	Rakennukset (3-5) ovat hahmoltaan vaalittavia. Pihapiiri tulee säilyttää. Rakennusten yksityiskohtia eikä materiaaleja ei saa muuttaa siten, että ne vaarantavat kokonaisuuden.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

3

3

3

4

5

300 Ainala-talo, Lastenkuja 3

Alkujaan lastenkodiksi perustettu Ainala-talo, sittemmin lasten päiväkodiksi muutettu tiilinen, tasakattoinen rakennus Virtain keskustan eteläosassa. Sen on suunnitellut rkm Pentti Mäkinen, joka vastaa monen 1960-70 luvun tiilirakennuksen suunnittelusta.

Rakennus sijaitsee rinteessä ja on osin yksi- osin kaksikerroksinen, pohjaltaan L:n muotoinen siten että ylärinteeseen muodostuu siipien suojaama piha, alarinteeseen kaksikerroksisen seinän reunustama etupiha, joka toimii nykyisin päiväkodin leikkipiha. Rakennuksessa on lapekatto, joka kallistuu sisäpihalle päin ja on korkeammasta osastaan käsitelty patjamaisesti laudoittamalla korkeusero umpeen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1969
Arvio	Rakennus on pääosin säilynyt aikaudelleen ominaisena ja se on hahmoltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä

Suositus Säilytettävä kohde 2

305 Vuorimäki, Käpykuja 10

Pääosin säilynyt 1930-lukulainen kirkonkyläläisen asuinrakennuksen pihapiiri ulkorakennuksineen. Asutus- ja paikallishistoriallisia arvoja.

Alkujaan Kankaanpään tilaan kuuluneen palstan osti Arvo Gabriel palanne Virtain Osuuskaupalta vuonna 1938. Se sai nimekseen Vuorimäki. Paikalla oli aiemmin vaatimaton mökki. Vuosina 1939-40 hän laajensi mökin asuinrakennukseksi sekä ulkorakennuksen, jossa on myös sauna. Rakennus on betoniselle kivijalalle perustettu, peiterimavuorattu, pienehkö satulakattoinen rakennus. Ikkunat ovat kuusiruutuiset. Lapekattoisen kiuistin pieniruutuinen ikkuna on uusi. Ulkorakennus on lapekattoinen ja sen keskellä on klassistinen kaariaihe.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1936-40
Arvio	Rakennukset ovat hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan, materiaaleiltaan jne vaalittavia. Pihapiiri tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

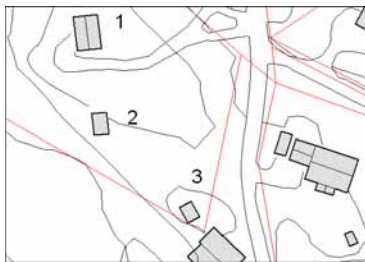
311 Kallio, Kalliotie

Säilynyt pikkumökkimäisen asuinrakennuksen (1) pihapiiri, paikalla on 1800-luvulla ollut Heikki Kallion mäkitupa. Pihapiiriin kuuluu kaksi vanhaa säilynyttä perinteistä hirsirakennusta, otsallinen aitta (2) sekä savusauna (3).

Päärakennus (1) on pieni satulakattoinen rakennus. Nykyisin vaakapaneelilla vuorattu. Ikkunat ovat kuusiruutuiset, kivijalka betonia. Rakennusvuodeksi rhr ilmoittaa "epävarman" vuoden 1920, jolloin rakennus voi olla vanhempi tai uudempi. Paikalla on ollut mäkitupa, mutta Eino Kallion kerrotaan rakentaneen 1930-luvulla pihapiiriin pienen rakennuksen, jossa asui ja rakenteli erilaisia sähkölaitteita. Pihapiiriin kuuluu pieni, vanha kuusikulmaisella sulkanurkalla salvottu otsallinen aitta (2) sekä toinen savusauna, jonka lautarakenteinen pohjoispääty toimii sisäänkäyntikuistina (3).

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1920, 1891, 1892
Arvio	Rakennuskokonaisuus (1-3) on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava ja tulee säilyttää sellaisenaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ikä,osiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

316 Hauenkuja 5

Kalettoman lahden päättävässä painanteessa, pellon reunalla maisemallisesti kauniilla paikalla sijaitseva tyyppitalo pihapiireineen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1953
Arvio	Rakennus on hahmoltaan vaalittava. Korjaustyöt eivät saa aiheuttaa muutoksia julkisivuihin.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2

318 As Oy Kitusenkierros, Puutteentie 15

Kolmikerroksinen lamellikerrostalo on eräs rkm Pentti Mäkisen Virtain keskusta 1960-70-luvulla suunnittelemissa tiilistä asuinrakennuksista. Sijaitsee kirkon läheisyydessä puiston, entisen Kankaanpään peltoaukean, laidalla ja näkyy Virtaintielle.

Rakennus on kaksiportainen. Itäjulkisivua jäsentävät nauhaikkunat, väliin jäävät valkoiset, peltilevyin päällystetyt julkisivupinnat sekä tuuletusparvekkeet. Päädyt ja poikkiseinät parvekkeiden kohdalla ovat tiiltä. Parvekkeet länsijulkisivulla ja päädyssä. Satulakatto on loiva ja räystäätön.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1968
Arvio	Rakennus on hahmoltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa arkkitehtonista ilmettä, yksityiskohtia tai kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,suunnittelija,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

321 As. Oy Virtain Rantatie, Puutteentie 17

Kolmikerroksinen lamellikerrostalo on eräs rkm Pentti Mäkisen Virtain keskusta 1960-70-luvulla suunnittelemissa tiilistä asuinrakennuksista. Sijaitsee kirkon läheisyydessä puiston, entisen Kankaanpään peltoaukean, laidalla ja näkyy Virtaintielle.

Rakennus on kaksiportainen. Itäjulkisivua jäsentävät nauhaikkunat, väliin jäävät valkoiset, peltilevyin päällystetyt julkisivupinnat sekä tuuletusparvekkeet. Päädyt ja poikkiseinät parvekkeiden kohdalla ovat tiiltä. Parvekkeet länsijulkisivulla. Satulakatto on loiva ja räystäätön.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1966
Arvio	Rakennus on hahmoltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa arkkitehtonista ilmettä, yksityiskohtia tai kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,suunnittelija,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

322 Aittakallio, Rantatie 7

Virtain kirkon naapurissa ja Rantatien maisemassa sijaitseva Kankaanpään tilaan kuulunut puuseppä Paavo Järven asuin- ja liikerakennus (1) vuodelta 1929. Pihapiiriin kuuluu kaksikerroksinen talousrakennus (2) vuodelta 1932.

Paavo Järvi osti tilan Kankaanpään silloiselta omistajalta, Virtain osuuskaupalta. Myymälä sijaitsi korkeassa kivijalassa alakerrassa, asuinhuoneistot yläkerrassa. Yläkerta on rakennettu kahdesta paikalla olleesta Kankaanpään aitasta. Rakennus on hahmoltaan säilynyt, mutta alkujaan pieniruutuiset ikkunat on vaihdettu tuuletusikkunallisiin, julkisivuvuoraus on levyä. Rakennusta on myös laajennettu sisäänkäyntikuistilla ja päällisellä parvekkeella. Myös talousrakennus on kokenut joitain muutoksia, mutta säilynyt ulkoasultaan perinteisenä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1929, 1932
Arvio	Rakennus(1) ja talousrakennus(2) hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2

1

1

2

2

1

323 Virtain kirkko ja hautausmaa

Sisältyy Valtakunnallisesti arvokkaaseen alueeseen (rky1993). Maakunnallisesti arvokas kohde (PKM 2008). Vuosina 1772 - 1774 tunnetun kirkonrakentajan Antti Hakolan johdolla rakennettu Virtain kirkko.

Virrat kuului alunperin Ruoveden seurakuntaan, josta se erotettiin omaksi kappeliseurakunnaksi v. 1651. Paikalla sijaitti vanhempi kirkko, joka rakennettiin Ruoveden kappelin perustamisvuonna. Itsenäinen kirkkoherrakunta Virroista tuli v. 1859.

Kirkon nykyasu on kerroksisesti syntynyt. Se on tasavartinen ristikirkko, jonka ulkokulmat on viistetty. Pääoven akselilla on puinen, kolmijakoinen tapuli, jonka kirkon rakentanut Antti Hakola rakensi viimeistään 1776. Tapulin ja kirkon välillä on lyhyt solarakennus. Jyrkkä katto on aumattu ja kuvioiduin paanuin päällystetty. Sakariston alkuperäinen sijaintipaikka oli pohjoisen ja itäisen välisen ristivarren kulmassa. Uusi sakaristo rakennettiin Intendentinkonttorin piirustusten mukaan itäisen ristivarren jatkoksi. Gustav Kuorikoski suunnitteli v. 1884 kirkon sisätilojen perusteellisen uusimisen. Tällöin rakennettiin myös urkulehteri. Vuosien 1967 - 1968 korjauksissa Seppo Rihlana pyrki saamaan kirkon yleisalttaan vastaamaan Kuorikosken suunnitelmia. Uusin peruskorjaus tehtiin v. 1993 - 1994 Esko Räntilän johdolla.

Alttaritaulun on maalannut Aleksandra Sältin v. 1897 ja sen aiheena Vapahtajan ilmestyminen pääsiäisaamuna Maria Magdaleenalle. Ilmari Launis on suunnitellut alttaritaulun kehyksen sekä kastepöydän v. 1925. Kirkon kynttiläkruunuista vanhin on keskimäinen, jonka on tehnyt Leander Helander v. 1857. Kirkossa on Kangasalan urkutehtaan valmistamat mekaaniset urut vuodelta 1980. Niissä on kolme sormiota ja 30 äänikertaa. Kirkon kolmesta kellosta vanhin on vuodelta 1657. Pääoven edessä olevassa venevajassa on vanha kirkkovene. Itäisen portin luona on virtolaisen Voipa Sulkavan pronssiveistos "Vaivaispoika".

Kirkkoa ympäröivää hautausmaata on useaan otteeseen laajennettu. Kirkon lähiympäristö on myös muuttunut siitä aitojen jäsentämästä peltomaisemasta, millainen se vielä 1900-lvun alkupuolella oli. Sama pätee kirkolle johtavaan katutilaan.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1774
Arvio	Virtain kirkko on kirkkolain suojelema, arvokas ja vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	arkkitehtuuri korkeatasoista,aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ikä,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö,maamerkki
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Virtain inventoinnit, kohteet

VS

VS

324 Kirkkovenesuoja Virtain kirkon vieressä

Virtain kirkon vieressä sijaitseva kirkkovenesuoja.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Rakennus tulee säilyttää sellaisenaan osana kokonaisuutta
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

326 Seurakuntatalo, Rantatie 9

Virtain kirkon läheisyydessä sijaitseva, kalkkihiekkatiilinen rkm Pentti Mäkisen suunnittelema seurakuntatalo vuodelta 1974. Rakennus liittyy Rantapuiston maisemaan sekä materiaaleiltaan Kauppaoppilaitokseen ja Kalettomanlahden asuinrakennuksiin.

Rakennusmestari Pentti Mäkinen on suunnitellut Virroille useita tiilirakennuksia, jotka edustavat hyvää arkkitehtisuunnittelua ja osaltaan luovat 1960-70-luvun tiilikautta. Tasakattoinen rakennus sijoittuu rinteeseen ja on osin yksi-, osin rannan puolelta kaksikerroksinen. Puuosat on kuultomaalattu tummanruskeiksi. Rakennus on peruskorjattu 1998, jolloin keittiö uusittiin. Rakennuksessa on Sali, kirkkoherranvirasto, talous- ja diakoniatoimistot sekä kerhotilat.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1974
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Korjaukset eivät saa vaarantaa kokonaisuutta, eivätkä yksityiskohtien muutokset vähentää rakennuksen arvoa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

329 Kuurila, Opintie 7

Yhtenäisenä säilynyt, kerroksisesti syntynyt pihapiiri Virtain keskusta-alueella. Talous- ja paikallishistoriallista merkitystä, kokonaisuus on arkkitehtonisesti 1900-luvun alkupuoliskon liikennöitsijän asumismiljöötä edustava.

Kalettoman virkataloon alkujaan kuulunut Kuurila itsenäistyi 1932 silloisen omistajan Aarne Kuurilan asuttua tilaa tuolloin 23 vuotta. Tuolloin vuokrasopimukseen kuului 12 työpäivää vuodessa. Kuurilalla oli taloon muuttaessaan seitsemän lasta. Rakennukset hän oli rakentanut ostotarpeista. Kuurilan kuolinpesä myi rakennukset vuonna 1935 autoilija Hannu Ykspetäjälle. Ykspetäjä rakensi tilalle varasto- ja autotallirakennuksia (2 ja 3).

Päärakennus (1) oli alkujaan taitekattoinen ja hirsirunkoinen. Ikkunat olivat jugendtyyppiä. Nykyisin kattomuoto on vaihtunut satulakatoksi. Rakennuksessa on korkea sisääntulokuisti rakennuksen länsisivulla. Rakennusta on korotettu lienee vaihtunut korotuksen yhteydessä. Se on saanut tuohon aikaan myös uusia ikkunoita, jotka ovat tyyppiltään pystyjakoista 1930-50-luvun tyyppiä. Varastorakennus (2) sekä linja-autotallirakennus (3) ovat säilyneet ja edustavat aikansa rakentamista. Varastorakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Ikkunat ovat pystyjakoista tyyppiä. Linja-autotalli sijaitsee Opintien laidalla, sen runko-osa on satulakattoinen ja sitä on laajennettu lapekattoisella osalla.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1959
Arvio	Rakennukset ja pihapiiri ovat hahmoiltaan ja yksityiskohdiltaan, kuten ikkunoiltaan, materiaaleiltaan, kattomuodoltaan jne vaalittavia. Pihapiiri tulee kokonaisuudessaan säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1,2

1

3

2

330 Virtain Yläaste, Koulutie 12

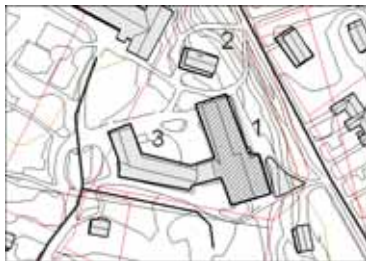
Virtaintielle viettävän metsäisen rinteen reunalla sijaitseva Virtain Yhteiskoulun rakennus (1), jonka on suunnitellut jyväskyläläinen arkkitehti Olavi Kivimaa. Rakennus edustaa aikakautensa koulusuunnittelua.

Yksityisen koulun kannatusyhdistys piti ensimmäisen kokouksensa keväällä 1945 päämääränään perustaa kauan puuhattu oppikoulu kuntaan. Tämä tapahtui jo saman vuoden syksynä, kun viisiluokkaiseksi keskikouluksi suunniteltu koulu saattoi aloittaa kolmen alimman luokan osalta työnsä. Oman rakennuksen koulu sai vuonna 1957. Yliopistoon johtava Virtain Yhteiskoulu koulusta tuli vuonna 1958. Rakennusta laajennettiin alkuperäisen suunnittelijan suunnitelmien mukaan vuonna 1963. Kokonaan uuden, tyyliltään ja väriykseltään vanhasta osasta poikkeavan laajennuksen (3) koulurakennus sai 2002.

Koulurakennuksen vanha osa on satulakattoinen, pihan puolelta yksikerroksinen, rinteen puolelta kaksikerroksinen. Ensimmäinen kerros on maalattua betonia, toinen peiterimavuorattu. Rakennuksessa on satulakatto. Se niveltyy keskiosaltaan ja liitoskohdan julkisivu on osin punatiilinen. Myös koulun savuhormi samoin kuin näkyvät palomuurit ovat punatiilisiä.

Kokonaisuuteen kuuluu opettajien entinen asuntola (2)

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1957
Arvio	Koulurakennuksen vanha osa (1) on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan arvokas ja vaalittava. Muutokset ja korjaukset eivät saa vaarantaa kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

1

1

3

1

331 Opettajien asuntola, Koulutie 12

Entinen opettajien asuntola (2), suunnitellut Väinö Järvenpää. Virtain koulukokonaisuuteen kuuluva puinen viiden on nykyisin asunnon erillispientalo. Rakennus ilmentää hyvin aikaansa ja on aikaudelleen ominaisena säilynyt.

Kaksikerroksinen, suorakaiteenmuotoinen satulakattoinen rakennus sijaitsee rinteessä Virtain yhteiskoulun ja lukion rakennusten välissä. Rinteen puolella pitkällä julkisivulla on molempien kerrosten korkuinen litteähkö erkkeri/poikkipääty, jonka ylemmässä kerroksessa olevien ikkunoiden jaotus on geometrisesti koristeellinen. Rakennuksen ulkokuoritus on peiterimaa, ikkunat rakennusajankohdalle ominaista pystyjakoista, tuuletusikkunallista tyyppiä. Päädyissä on pyöröikkuna katon harjan tuntumassa. Perustus betonia, kattomateriaali, joka on alkuperäisestä uusittu, on mustaa aaltopeltiä. Rakennuksessa on suoritettu peruskorjaus 1995 jälkeen.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1951
Arvio	Rakennus (2) on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava ja tulee säilyttää säilyneiltä osiltaan siten että tyylillinen eheys ei vaarannu.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

2

2

2

2

337 Kalettoman navetta, Rantatie 8

Rantatien maisemaan keskeisesti kuuluva Kalettoman, entisen valtion virkatalon suuri hirsinen navetta- ja ulkorakennus.

Kaleton on Virtain kirkonkylän kantatila, asiakirjamaininta jo 1500-luvulla. Toiminut myös vääpelinpuustellina 1696-1810 sekä Valtion virkatalona 1810-1945. Kalettoman navetta on entiseen suurtilaan kuulunut ja virkatalokaudelta säilynyt pihapiirin rakennus. Itse nykyinen päärakennus on vuodelta 1947.

Navettarakennus on laajentunut T:n malliseksi. Se on satulakattoinen. Itäpääty on hirsirakenteinen ja följarien tukema. Ikkunat ovat olleet kuusiruutuisia, mutta näitä on jäljellä ainoastaan kaksi keskimmäistä, molempien päädyin ikkunat ovat uudempaa pystyjakoista tyyppiä. Länsipäädyssä näkyy hirsikerroissa ikkunatyypin muutoksen aiheuttama paikkaus. Pihan puoleinen siipi on peiterimavuorattu ja osin sementtitiilinen. Kattomateriaali on pelti.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1890
Arvio	Rakennus hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava ja tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 1

339 Vähä- Kaleton, Sipiläntie

Kalettoman kantatilaan - sittemmin vääpelinpuustelliin ja lopulta valtion virkataloon, alkujaan kuulunut tila, joka itsenäistyi 1945. Osa Rantatien kokonaisuutta ja Virtain vanhaa kirkonkylää

Kalettoman tila, joka mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran 1500-luvulla toimi itsenäisenä tilana, kunnes 1696 siitä muodostettiin vääpeli Josef Carlinin puustelli. Vähä-Kaleton itsenäistyi samaan aikaan kun itse Kaletonkin lakkasi olemasta virkatalo vuonna 1945.

Vähä-Kalettoman nykyinen päärakennus (1), alkujaan vuodelta 1935 on suorakaiteenmuotoinen ja satulakattoinen. Alkujaan se oli pienehkö, mutta päärakennusta on laajennettu vuonna 1985, samoin peruskorjattu ja lisäeristetty sekä ikkunat vaihdettu. Pihapiiriin kuuluu hirsinen, satulakattoinen piharakennus. Rakennuksen länsipää on lautarakenteinen. Pihapiirissä on vanhaa jalopuustoa. Rakennus sijaitsee näkyvällä paikalla Rantatien maisemassa ja on osa Virtain kirkonkylän historiallista kokonaisuutta. Vähä-Kalettoman länsinaapuri on Kaleton. Vastapäätä, Rantatien toisella puolella sijaitsee säilynyt Kalettoman vanha karjasuoja, joka on keskeinen osa Rantatien maisemaa.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1935
Arvio	Päärakennus (1) on yksityiskohdiltaan uudistettu, mutta hahmoltaan vaalittava osana Virtain kirkonkylän historiaa sekä Rantatien maisemaa. Piharakennus(2) säilynyt ja vaalittava, myös perinteisiltä yksityiskohdiltaan. Pihapiiri puustoineen vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

1

1

1

1

2

340 Kaleton, Rantatie 13

Virtain kirkonkylän kantatila, asiakirjamaininta jo 1500-luvulla. Toiminut myös vääpelipuustellina 1696-1810 sekä Valtion virkatalona 1810-1945. Paikallis- ja asutushistoriallista arvoa., nykyinen päärakennus vuodelta 1947.

Kalettoman tila, joka mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran 1500-luvulla toimi itsenäisenä tilana, kunnes 1696 siitä muodostettiin vääpeli Josef Carlinin puustelli. Kun Suomen sota lakkasi 1810 myös Kalettoman puustellikausi loppui. Se säilyi kuitenkin valtion virkatalona, jota viljelivät useita vuokratilajien sukupolvet. Näistä tunnetuin oli nimismies Holmström. Kaleton toimi myös majatalona useita kausia ja oli esimerkiksi vuonna 1908 vilkkain järjestäen 908 kyytiä. Merkittäviä maanjakotoimituksia ei tehty ennen torpparilakia. Vuosien 1923-27 toimituksissa 17 Kalettoman vuokratiloista itsenäistyi. Viimeisin jako on vuodelta 1945, jolloin tila lakkasi olemasta valtion virkatalo, itse Kaleton ja kahdeksan muuta sen vuokratilaa itsenäistyivät, näiden joukossa Vähä-Kaleton, jonka päärakennus sijaitsee aivan naapurissa. Tällöin Eino Jalava, sen silloin vuokraaja osti tilan itselleen ja rakennutti uuden päärakennuksen vanhan välittömään läheisyyteen.

Kalettoman nykyinen päärakennus vuodelta 1947 on suorakaiteenmuotoinen ja satulakattoinen. Sen ulkovooraus ja ikkunat, samoin kuin aaltopeltinen kattomateriaali lienevät peruskorjauksen jälkeisiä. Pihapiirissä on vanhaa jalopuustoa. Rakennus sijaitsee näkyvällä paikalla Rantatien maisemassa ja on osa Virtain kirkonkylän historiallista kokonaisuutta. Vastapäätä, Rantatien toisella puolella sijaitsee säilynyt Kalettoman vanha karjasuoja, joka on keskeinen osa Rantatien maisemaa. Kalettoman itänaapuri on Vähä-Kaleton.

Arvotus 2
Arvioitu valmistumisaika 1947
Arvio Sodan jälkeen rakennettu päärakennus on yksityiskohdiltaan uudistettu, mutta hahmoltaan vaalittava osana Virtain kirkonkylän historiaa sekä Rantatien maisemaa. Rakennus ja pihapiiri säilytettävä.

Luettelointiperuste hh,y

Perusteen tarkennus

Suositus Säilytettävä kohde 2

347 Vanha sairaala, Sairaalantie 1

Arkkitehti, professori Onni Tarjanteen suunnittelema, arkkitehtonisesti arvokas Virtain toinen sairaala. Keskeinen osa Virtain kirkonkylän historiallista kokonaisuutta.

Ensimmäinen sairaala perustettiin Virroille vuonna 1894. Tuolloin maalaiskunnissa oli van 19 sairaalaa. Kunnan väkiluku oli tuolloin 7000 henkeä. Väkiluvun kasvaessa ja hoitomenetelmien kehittyessä tarvittiin uutta sairaalaa. Tämä valmistui vuonna 1921, jolloin kunnassa oli 10 000 asukasta. Vanha sairaala siirtyi ensin synnytyssairaalaksi ja sitten kulkutautisairaalaksi vuonna 1938. Se purettiin vuonna 1975 modernin tiilisen sairaalarakennuksen tieltä.

Vuoden 1921 sairaalan suunnitelmat tilattiin arkkitehti, professori Onni Tarjanteelta. Sairaalassa oli 26 sairaalapaikkaa, jotka jakautuivat yhteen seitsemän hengen, kahteen neljän hengen ja kahteen kahden hengen huoneeseen. Tämä lisäksi oli kaksi leikkaussalia, sterilointihuone, kanslia, keittiö sekä neljä henkilökunnan huonetta. Röntgenlaitteet sairaalalla hankittiin lahjoitusvaroin vuonna 1937.

Tarjanteen suunnittelema rakennus oli pohjaltaan H:n muotoinen, kahden päädyissä olevan ulkonevan poikkipäädyn varaan rakentuva sommitelma. Sisäänkäyntijulkisivulla poikkipäytyjen alimmat kerrokset olivat alkujaan sisäänvedetyt ja niitä kannattelivat kaksi pyöreää pylväsparia, joiden rakenne oli jätetty näkyviin toisen kerroksen läpi kattoon saakka. Rakennusta on sittemmin laajennettu näiden katosten verran ja päätysivut ovat nykyisin 2/3 pylväsväliltään umpinaiset. Tiilinen palomuuuri jakaa rakennuksen pitkän julkisivun keskeltä kahteen osaan. Ikkunat olivat isot, pieniruutuisella jaolla olevaa T-mallia. Nyt nämä ikkunat on korvattu saman mallin mukaisilla Alavuuden ikkunan metalli-ikkunoilla. Jyrkähkön satulakaton alla sijaitsevan toisen kerroksen valaistus hoidettiin satulakaton sivuilta katon lappeiden alla olevista sivuikkunoista. Pihan puolella keskellä on palomuurin liittyvä suuri savuhormi sekä ulkoneva lapekattoinen poikkipääty.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1920
Arvio	Arkkitehtonisesti arvokas puusairaala on sekä hahmoltaan että säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut säilytettävä.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	arkkitehtuuri korkeatasoista,suunnittelija,paikallishistoriallinen merkitys,henkilöhistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

VS

VS

347 Kulmakallio, Sairaalantie 16

Vesitornin läheisyydessä, Virtain keskustassa sijaitseva 1950-luvun asuinrakennus, joka näyttää säilyneen varsin alkuperäisenä, samoin kuin kokonaisuuteen kuuluva piharakennus. Pihapiiri on 1950-luvun henkeen sopivasti mäntymetsäinen.

Rakennus on yksikerroksinen, pitkänomainen ja siinä on loiva satulakatto. Ulkovuoraus on vaakaponttia. Talous/varastosiipi porrastuu kokonaisuudesta. Ikkunat alkuperäiset, samoin ovi ja katoksen detaljit. Väritys aikakaudelle ominainen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1959
Arvio	Rakennus ja piharakennus ovat niin hahmoiltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittavia. Julkisivuja ei saa muuttaa. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

350 Sairaalantie 3

Lasten päiväkotina toimiva rakennus sairaalan läheisyydessä. Rakennus liittyy arkkitehtuuriltaan Virroilla 1960-70-luvulla vallinneeseen tiilirakentamiseen. Yksityiskohdiltaan se muistuttaa Kalettoman rantarinteessä sijaitsevia kahi-tiilisiä rivitaloja.

Rinteessä sijaitseva punatiilinen rakennus on osin yksi osin kaksikerroksinen. Räystääs on käsitelty patjamaisesti ja kuultomaalattu punaiseksi.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1977
Arvio	Rakennus hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Korjaukset ja muutokset eivät saa vaarantaa kokonaisuutta
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

351 Lääkärien asuintalo, Rantatie 14

Kalettoman virkatalon maihin kuuluneella, entisellä Järvisen vuokratilan mailla sijaitseva kunnanlääkäriin entinen asuintalo. Rakennus edustaa 1960-luvun polveilevaa tiiliarkkitehtuuria ja sijaitsee tiemaisemassa kauniilla paikalla omalla kumpareellaan.

Rakennus on yksikerroksinen ja siinä on loiva lapekatto, jonka korkeampi, pääjulkisivun puoleinen nousu on käsitelty 1960-luvun ihanteiden mukaan patjamaisesti ja laudoitettu vaakapontilla umpeen. Lauta on kuultomaalattu tummanruskeaksi. Julkisivut ovat kalkkihiekkatiiltä. Pihanpuoleinen julkisivu on porrasteinen, päätyen tummanruskealla laudalla vuorattuun kapeaan varastoon. Ikkunat on järjestetty nauhamallisesti. Rakennus on hahmoltaan ja pääosin yksityiskohdiltaan aikakaudelleen ominainen, joskin esim. kellarikerroksen ulko-ovi on vaihdettu hiljattain uusvanhaksi valkoiseksi tyyppiulko-oveksi. Rakennus on peruskorjattu vuonna 1983. Tontilla kasvaa reheviä vanhahkoja lehtipuita.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1964
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Pihapiiriä tulee vaalia puistomaisena.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

362 Rantanen, Rantatie 23

Pappilaa vastapäätä ja sen kanssa 1950-luvun pientalon arkkitehtuuria ilmentävä pankinjohtaja Eino Sipilän rakennuttama omakotitalo. Rakennus on keskeinen osa Rantatien maisemaa ja arkkitehtuuriltaan hyvin aikaansa ilmentävä.

Marttisen kirkkoherran virkataloon kuulunut Santeri Luhtasen vuonna 1901 perustama mäkitupa sijaitsi tällä paikalla, jonka Kaapo Rantanen osti itselleen vuonna 1928. Vuonna 1950 pankinjohtaja Eino Sipilä osti tilan itselleen ja rakennutti sille omakotitalon.

Rakennus on yksityiskohdiltaan hyvin ja tyylinmukaisesti säilynyt ja 1950-luvun omakotitalosuunnittelun ihanteita ilmentävä. Se on satulakattoinen, katemateriaalinaan tiili. Ulkokuvaus on aikakaudelle ominaista vaakaponttia.. Ikkunat ovat pystyjakoista tuuletusikkunallista tyyppiä. Pääsisäänkäynnin sekä länsipäädyssä sijaitsevaa toisen sisäänkäynnin katosta kannattelevat tiheästi sijoitetut puiset pystytuet. Länsipäädyssä on kuhliltaan pyörästetty parveke. Pääsisäänkäynnin ovesa on koristeellinen, ajalle ominainen ohuehköstä metallitangosta taivutettu siksak-aihe. Betoninen kivijalka on päällystetty liuske kivillä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1954
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava ja tulee säilyttää sellaisenaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,henkilöhistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

363 Pappila, Rantatie 16

Pankinjohtaja Eino Sipilän omakotitaloa vastapäätä ja sen kanssa 1950-luvun pientalon arkkitehtuuria ilmentävä pappila. Rakennus on keskeinen osa Rantatien maisemaa ja arkkitehtuuriltaan hyvin aikaansa ilmentävä.

Rakennus on tyylinmukaisesti 1950-luvun omakotitalosuunnittelun ihanteita ilmentävä. Se sijaitsee rinteessä ja on satulakattoinen, katemateriaalinaan pelti. Ulkovuoraus on peiterimaa. Ikkunat ovat pystyjakoista tuuletusikkunallista tyyppiä. Pitkällä julkisivulla on useampi parveke. Pihajulkisivun keskellä näkyy tiilinen hormi sekä tuuletusikkunallisten ikkunoiden ohella neljä pientä neliömäistä ikkunaa. Betoninen korkea kivijalka on päällystetty liuskekivellä, materiaalilla, joka oli ominainen 1940-60-luvun alun pehmeälle, romanttiselle funktionalismille. Rakennus on peruskorjattu vuonna 1987.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1955
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 1

364 Aaronpalsta, Rantatie 27

Lääkärien asuintalona tunnettu Toivo Paatolan suunnittelema talo Rantatien maisemassa. Myöhäisjugendia edustava kohde on arkkitehtonisesti arvokas sekä paikallishistoriallisesti tärkeä osa Virtain vanhan kirkonkylän kokonaisuutta.

Lääkärien asuintalon rakentamisesta keskusteltiin jo 1896, mutta kunnan varoja tarvittiin moneen muuhunkin kohteeseen kuten kouluja varten. Niinpä lääkärit asuivat hieman etäällä sairaalasta Toivolan apteekkitalon pihapiiriin kuuluvassa asuinrakennuksessa ja hanke toteutui vasta 1915-17. Rakennuspaikaksi valikoitui Marttilan kirkkoherran pappilan vuokraama. Rakennukseen sijoittuvat myös vastaanottotilat, sillä Virtain vanhin ja tuohon aikaan ainoa, sairaala oli varsin pieni. Seurakunta myi "Aaronpalstaksi" nimetyn kiinteistön kunnalle vuonna 1950 ja kiinteistö oli lääkärien käytössä aina vuoteen 1964. Tämän jälkeenkin kiinteistö on toiminut vuokratalona ja on käytössä edelleen.

Rakennus on perusmassoitteeltaan klassistinen ja kartano-tyyppinen pitkänomainen suorakaide jonka jakaa symmetrisesti sijoitettu poikkipääty, Rantatien puoleisen julkisivun keskellä on poikkipääty. Katto on jugend-tyyppinen taitekatto, joka on aumattu. Yläkerroksen ikkunat ovat koristeelliset ja yksityiskohdiltaan jugendia, kuten muukin rakennus. Runko on leveähkö ja sen hirsikerroissa on käytetty materiaallinen puretun Kankaanpään hirsii samoin kuin vanhainkodin metsästä kaadettuja uusia. Rannan puolella massoitteu rakentuu päätyjen taitekattoisten, ulkonevien poikkipäätyjen ja väliin jäävän rakennusrungon varaan. Runko on saanut eteensä pylväiden kannatteleman terassin ja päällisen parvekkeen. Ulkovuoraus on peiterimaa.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1915-17
Arvio	Arkkitehtonisesti arvokas lääkärien asuinrakennus on sekä hahmoltaan että säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut säilytettävä.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja, rakennusaikansa hyvä edustaja, rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, henkilöhistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

365 Törmälä, Rantatie 18

Näkyvällä paikalla Rantatien mutkassa, mäenrinteellä sijaitseva kaksikerroksinen asuinrakennus on keskeinen osa tiemaisemaa ja Rantatien yksittäistalojen kokonaisuutta.

Marttisen kirkkoherran virkataloon kuulunut Santeri Maununpojan vuonna 1895 asuttama mäkitupa. Santeri myi Aaronpalstan vuokraoikeuden kunnalle, mutta säilytti itsellään mäkituvan pihapiireineen. Antti Leino osti tilan itselleen vuonna 1928. Antin poikien Olavin ja Innon tarkoitus oli 1930-luvun puolivälissä rakentaa uusi, kaksikerroksinen asuinrakennus. Työ jäi kesken ja rakennus jouduttiin myymään. Se vaihtoi useasti omistajaa, kunnes puuseppä Konsta Kotiranta osti 1940 palstan itselleen ja saattoi rakennustyön loppuun samana vuonna.

Päärakennus (1), jonka ulkosivu on kiinni tielinjassa, on kaksikerroksinen, loivan satulakaton omaava ja noppamainen. Nykyinen ulkokuori on vaakaponttia. Pitkän julkisivun ikkunat ovat yhdeksän, päädyn kuusiruutuiset. Länsipäädystä on parveke. Rakennus on hahmoltaan ajankohdalleen ominainen, yksityiskohdiltaan aikakauttaan vanhempi. Pihapiiriin kuuluu myös matala, satulakattoinen ulkorakennus.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1940
Arvio	Päärakennus (1) sekä on hahmoltaan että yksityiskohdiltaan vaalittava. Myös piharakennus (2) arvokas osa kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

1 2

1

1

1

366 Ala-Törmälä, Rantatie 29

Törmälää vastapäätä Rantatien mutkassa, mäenrinteellä sijaitseva asuinrakennus 1950-luvulta. Arkkitehtonisesti aikakauttaan ilmentävä tyyppitalomainen rakennus osa tiemaisemaa ja Rantatien yksittäistalojen kokonaisuutta.

Rakennus on nykyistä Törmälää vastapäätä paikalla, jolla aikoinaan sijaitsi mäkituparakennus. Rakennus on satulakattoinen ja puolitoistakerroksinen. Katemateriaali on tiili, julkisivuvuoraus vaakaponttia. Itäpäädyssä on parveke. Ikkunat ovat tuuletusikkunallista tyyppiä. Rakennus muistuttaa väritykseltään ja joiltain ratkaisuiltaan Rantasta, pankinjohtaja Eino Sipilän omakotitaloa, mutta on sitä pienempi ja yksityiskohdiltaan vähemmän jäsenneily.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1954
Arvio	Rakennuskokonaisuus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 2

368 Rantatie 31

Kaksi 1970-luvun alun kalkkihiekkatiilistä rivitaloa Kalettomanlahden rantarinteessä. Rakennukset edustavat aikakaudelleen tyypillistä asuinrakennusarkkitehtuuria ja ovat osa Virtain keskustan aikakauden tiilirakentamista.

Rantaa lähempänä olevassa rivitalossa (1) on kahdeksan asuntoa, ylemmässä (2) viisi. Talot porrastuvat rinteeseen että sisääntulon puolelta ne ovat yksikerroksisia, pihan ja rannan puolelta kaksikerroksisia. Toisessa kerroksessa on parveke, alakerroksessa joko autotalli rakennuksen länsipäässä olevissa asunnoissa tai piha itäpäässä. Rakennusmassat ovat kuutiomaisia ilman ulokkeita, Rannanpuoleisella julkisivulla räystäs on käsitelty aikakaudelle ominaisena patja-aiheena ja on kuultomaalattua puuta, alemmassa punainen ja ylemmässä keltainen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1972
Arvio	Rivitalot ovat niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittavia. Korjaukset ja muutokset eivät saa vaarantaa yksityiskohtia tai hahmoa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

370 Venekoppelit Laivarannassa

Virroille ominaiset venevajat, jotka ovat alkujaan 1900-luvun alkupuolelta, mutta kunnostettu ja suojeltu 1900-luvun loppupuolella. Muutoin alkuperäisessä asussaan, mutta alkuperäinen pärekate on korvattu peltikatolla.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1900-l
Arvio	Venekoppelit ovat hahmoiltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia, niitä ei saa muuttaa ja niiden säilymisestä tulee huolehtia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

4

3

371 Rantatie 35

Rantatien varrella säilynyt pieni perinteiseen tyyliin rakennettu asuin/loma-asuinrakennus. Osa Rantatien kokonaisuutta sekä Kalettoman lahden maisemaa.

Rakennus on kapearunkoinen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on poikkipääty sisääntulon kohdalla. Rakennuksen ulkovuoraus on peiterimaa, ikkunat kuusiruutuiset. Perustus betonina, kattomateriaali on säilynyttä tiiltä, räystäslistoja, pellityksiä uusittu.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1947
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa yleisilmettä, yksityiskohtia tai kokonaisuutta. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

373 Rantatie 39b

Rantatien ja Kalettoman maisemassa sijaitseva asuinrakennus piharakennuksineen. Rantatien sotia edeltänyttä rakennuskantaa.

Pitkänomaisen, satulakattoisen rakennuksen ulkoasu on 1950-lukulainen. Pitkänomainen piharakennus satulakattoinen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1937
Arvio	Rakennus ja pihapiiri vaalittavia.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2

376 Rasinmäki, Rantatie 28

Rantatien maisemaan ja omakotitalojen kokonaisuuteen kuuluva tielle näkyvä matala asuinrakennus 1960-luvun alusta. Rakennus on aikakaudelleen ominainen.

Rakennus on yksikerroksinen, pitkänomainen ja siinä on loiva satulakatto. Julkisivut on rapattu. Rakennuksen julkisivu porrastuu rinteeseen suuntaisena rakennusajankohtansa ihanteiden mukaisesti. Ikkunat vaikuttavat alkuperäisiltä, samoin ovi ja katoksen detaljit. Väritys aikakaudelle ominainen. Rakennusta on peruskorjattu 2002

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1961
Arvio	Rakennus on niin hahmoiltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Muutokset ja korjaukset eivät saa vaarantaa yleisilmettä ja yksityiskohtia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

378 Rantapappila, Rantapappilankuja 3

Seurakunnan itsenäistyttyä Marttisen kirkkoherran pappilan suurin torppa 1800-luvulla. Virtain vanhoja asuttuja paikkoja. Ollut myös Ruoveden kappalaisen asuinpaikka. Rantapappilan peltoaukea tärkeä osa Kalettoman lahden rantamaisemaa.

Rantapappilaan johti Marttisesta aikoinaan tie yli kallioiden. Tämä näkyy edelleen osittain polkuna. Nykyisen omistajan suku on asuttanut pappilaa vuodesta 1903 ja lunastanut tilan itsenäiseksi 1927. Nykyinen päärakennus (1) vuodelta 1965 on aikaudelleen tyypillinen puutalo, mutta samalla perinteiseen pihapiiriin soveltuva. Rakennus on yksityiskohdiltaan jonkin verran uusittu ja kattomateriaali vaihdettu aaltopeltiin. Pihan itälaidalla sijaitsee kolmen aitan kokonaisuus. Näistä eteläisin (2) on asukkaan kertoman mukaan pitkänomainen, ensimmäinen osa suola-aitta ja toinen nuoren parin aitta. Keskimmäinen (3) on mummonaitta. Nämä kaksi ovat olleet samalla paikalla ainakin vuodesta 1903, pohjoisin (4) siirretty paikalle. Pohjoissivulta pihaa rajaa idästä alkaen veneen rakennuksessa käytetty verstaas (5), vuonna 1947 rakennettu kuivaamo (5) sekä lihan palvauksessa käytetty, 1980-luvulla rakennettu ulkorakennus (7). Pihapiirin länsisivun täyttää suurehko, satulakattoinen ensimmäiseltä kerrokseltaan kalkkihiekkatiilinen karjasuoja (8) vuodelta 1934. Vanha rantapappilan päärakennus sijaitsi hieman nykyisen päärakennuksen eteläpuolella (9).

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1800-l, 1965
Arvio	Kohteen maisemallinen kokonaisuus, pihapiiri ja rakennusten hahmot vaalittavia. Säilyneet aitat (2 ja 3) sekä paikalle siirretty aitta (4) arvokkaita ja tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö,avoin tila

Suositus Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

3,4

7,6,5

8

385 Toltaantie 251

Toltaanniemellä, paikalla, jonka pohjoispuolella on sijainnut torppa 1800-luvun kartoissa sijaitseva jälleenrakennuskauden tyypitalo ja siihen liittyvä rantahuone. Maisemallisesti kauniilla paikalla sijaitseva talo.

Päärakennus (1) on tyypillinen jälleenrakennuskauden talo. Tiilikatto säilynyt. Ikkunat pystyjakoista tyyppiä. Vaakapontti ulkovuorauksena. Päätyyn rakennettu parveke sen kuitenkin häiritsemättä kokonaisuutta. Rantahuoneen (2) lisäksi pitkä laitur, jonka päässä venevaja (4), pitkänomainen tilan talousrakennus (5) sekä lisäksi sauna (3). Perinteisenolaiset rantarakennukset sopivat Kalettomanlahden maisemaan, jonka pohjukassa Kirkonkylän venevajat.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1952
Arvio	Pihapiiri on yleisilmeeltään kokonaisuudessaan vaalittava. Päärakennus (1), rantahuone (2), ovat hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia. Myös muiden pihapiirin rakennusten säilyminen olisi suotavaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

2

5

387 Lepolahdentie 86

Kapearunkoinen, satulakattoinen nykyisin loma-asunokäytössä oleva asuinrakennus vuodelta 1942 Kalettomanlahden rannalla. Rakennus on säilynyt perinteisenä ja pihapiiri on lehtevä ja puutahrainen. Kattomateriaali perinteinen tiili, ikkunat jugendtyyppiä. Perustettu pilareille, jonka välit muurattu. Järven puolella kuisti.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1942
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa yleisilmettä, yksityiskohtia tai kokonaisuutta. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

403 Heiskala, Virtaintie 53

Rautatieasemaa vastapäätä sijaitseva, Vihriälästä 1938 erotettu kiinteistö, jolla on paikallishistoriallista merkitystä. Arkkitehtonisesti paikallinen esimerkki kaksikerroksisesta, noppamaisesta 1930-40-luvun klassistisesta tyylistä.

Rakennus toimi aluksi Heikki Isotalon, Virtain vuonna 1947 avatun Pohjoismaisen yhdyspankin ensimmäisen johtajan asuntona ja sittemmin vuonna 1954 matkustajakotina.

Rakennus on peruskorjattu ja laajennettu taloussiivellä vuonna 1970. Alkuperäinen rakennus oli puuverhoiltu, mutta se rapattiin vuonna 1949. Nykyisellään se on levyverhoiltu. Taloussiipeä ja ulkoverhousta lukuun ottamatta aumakattoisen rakennus on ulkoarkkitehtuuriltaan monin paikoin säilynyt. Siinä on jäljellä pystyjakoinen ikkunatyyppejä sekä katon klassistinen listoitus.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1970
Arvio	Rakennuksen kaksikerroksisen pääosan hahmo ja julkisivuissa yksityiskohdat kuten ikkunatyyppejä, katon listoitus, ovat arvokkaat ja vaalittavat.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

405 Virtain asema, Asematie 104

Porin-Haapamäen radan varrella sijaitseva, vuonna 1936 Thure Hellströmin piirustusten mukaan rakennettu asemarakennus (1) sekä siihen liittyvä makasiini (2) ja pieni varasto (3). Tärkeä osa Virtain taajamakuva ja lähihistoriaa.

Asemarakennus (1) on pitkänomainen, satulakattoinen ja peiterimalaudoitettu. Ikkunat ovat kuusiruutuisia. Katto on peltiä. Makasiinirakennus pitkänomainen ja satulakattoinen, peiterimalaudoitettu. Ovet perinteistä tyyppiä. Katto peltiä. Asemarakennus on nykyisin muutettu asunnoksi.

Porin-Haapamäen rata saatiin kokonaisuudessaan valmiiksi vuonna 1938. Se oli osa koko Suomen itä-länsisuunnassa kulkevaa ratayhteyttä. Sodan jälkeen rata jäi vähälle käytölle ja liikenne sillä lakkasi 1980-luvulla, Virroilla henkilöliikenne 1981 ja muu liikenne 1985. Laiturit ja ratapihalaitteet purettiin 2002.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1936
Arvio	Asemarakennus(1) ja makasiinirakennus(2) ovat yleishahmoltaan, materiaaleiltaan ja yksityiskohdiltaan perinteisiä ja vaalittavia. Myös pieni varasto (3) vaalittava
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, rakennustyyppinsä hyvä edustaja, suunnittelija, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, rakennushistoriallinen, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

1

1

1,3

2

2

406 Aseman asuinrakennuksia 9-10, Asematie 130

Virtain aseman yhteydessä sijaitsevan useamman asuinrakennuksen ja pihapiirin kokonaisuuteen kuuluva pienehkö satulakattoinen asuinrakennus sekä hirsinen ulkorakennus.

Asuinrakennus (9) on perustettu vanhan kivijalan päälle betoniperustukselle. Se on suorakaiteen muotoinen, satulakattoinen ja tyypiltään sodanjälkeistä piestä asuintaloa edustava. Ikkunat ovat pystyjakoiset.

Ulkorakennus(10) alaosaltaan hirsinen, yläosaltaan peiterimalaudoitettu. Kattomateriaali on aaltopeltiä. Kivijalka.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1935-60
Arvio	Asuinrakennus aikaudelleen ominainen, hirsinen ulkorakennus perinteinen. Molemmat hahmoiltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia, eivätkä kunnostus tai muutokset saa vaarantaa hahmoa tai yksityiskohtia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

9

10

10

407 Virtain aseman makasiinirakennus

Virtain asemaan kuuluva makasiinirakennus vuodelta 1935. Rakennus osa kaupungin taajamakuva ja lähihistoriaa.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1935
Arvio	Rakennus hahmoltaan ja materiaaleiltaan rakennusajankohdalleen ominainen ja vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

408 Aseman asuinrakennuksia 1-4, Asematie 130

Virtain aseman yhteydessä sijaitsevan kolmen asuinrakennuksen ja pihapiirin kokonaisuuteen kuuluva useamman asunnon asuinrakennus (1) piharakennuksineen (2-4). Kohde aikakaudelleen ominainen.

Asuinrakennus (1) on satulakattoinen ja suorakaiteenmuotoinen, pitkänomainen rakennus. Julkisivut ovat peiterimalaudoitettut. Ikkunat kuusiruutuiset. Kattomateriaali on perinteinen tiili. Kivinen kivijalka. Sisäänkäynnit ovat uusia. Piharakennuksista itäisin (2) on alaosaltaan hirsinen, yläosaltaan peiterimalaudoitettu. Pitkän julkisivun keskellä on pieni poikkipääty. Ovet perinteiset. Kattomateriaali on aaltopeltiä. Keskimmäisen piharakennuksen (3) ovet ja kivijalka perinteisiä. Läntisin piharakennus (4) on uusi.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1935
Arvio	Asuinrakennuksen (1) ja kahden piharakennuksen (2,3) yleisilme, julkisivumateriaalit ja ikkunat perinteisiä ja vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

1

2

3

4

409 Aseman asuinrakennuksia 5-6, Asematie 130

Virtain aseman yhteydessä sijaitsevan kolmen asuinrakennuksen ja pihapiirin kokonaisuuteen kuuluva asuinrakennus (2) piharakennuksineen (6). Kohde aikaudelleen ominainen.

Asuinrakennus (5) on satulakattoinen ja suorakaiteenmuotoinen. Julkisivut ovat peiterimalaudoitettut. Ikkunat kuusiruutuiset. Kattomateriaali on pelti, se lienee ollut tiili kuten viereisessä suuremmassa asuinrakennuksessa (1) samalta ajalta. Kivinen kivijalka. Piharakennuksessa(6) säilynyt tiilikatto, se on suorakaiteen muotoinen ja peiterimalaudoitettu.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1935
Arvio	Asuinrakennuksen(5) ja piharakennuksen(6) yleisilme, julkisivumateriaalit ja ikkunat perinteisiä ja vaalittavia. Piharakennuksessa säilynyt tiilikatto.
Luettelointiperuste	a, h, y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

5

5

6

6

410 Aseman asuinrakennuksia 7-8, Asematie 130

Virtain aseman yhteydessä sijaitsevan kolmen asuinrakennuksen ja pihapiirin kokonaisuuteen kuuluva tyyppitalomainen asuinrakennus (7) vanhempine piharakennuksineen (8). Kohde aikakaudelleen ominainen.

Asuinrakennus (7) on loivahkon satulakaton omaava, suorakaiteen muotoinen ja edustaa 1940-50-luvun omakotitalotyyppejä. Julkisivut ovat peiterimalaudoitettut ja katto aaltopeltiä. Ikkunat pystyjakoiset, tuuletusikkunallista tyyppiä. Kivijalka betoninen. Sisäänkäynti katoksineen uusi. Piharakennus, sauna, (8) vaikuttaa päärakennusta vanhemmalta ja on pienehkö, hirsinen ja satulakattoinen rakennus, jossa on savuhormi. Kattomateriaali on tiili.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1940-60-l
Arvio	Asuinrakennuksen (7) hahmo ja yksityiskohdat aikakaudelleen ominaisia ja vaalittavia. Hirsinen sauna (8) hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Rakennukset tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

7

8

413 Myllylä, Myllytie 8

Virtain vehnämyllyn entinen konttori, nykyinen asuinrakennus (3) piharakennuksineen (4) Myllytien varrella. Talous- ja paikallishistoriallista merkitystä sekä arvokas osana kokonaisuutta.

Alkujaan Marttisen kirkkoherran virkatalon maita. Puron varressa kohdalla, jossa jo 1700-luvulla sijaitsi Kalettoman vehnämylly. Virtain vehnämyllyn ja sahan yhteyteen rakennettu sahan konttorirakennus. Myllyn ja sahan perusti Asser Kutvonen vuonna 1939. Laurila myi myllyn vuonna 1945 Arne Kutvoselle, joka vuonna 1948 perusti Kutvosen huonekaluliikkeen sahan konttorirakennukseen. Kutvonen joutui kuitenkin konkurssin seurauksena myymään kokonaisuuden vuonna 1950. Tällöin konttorirakennuksen osti Koillis-Satakunnan sähkö, joka muokkasi rakennuksesta asuntolan. Tämä erotettiin omaksi kiinteistöksi seurakunnalta ostetulle maalle vuonna 1952.

Entinen konttorirakennus (3) on satulakattoinen ja puolitoistakerroksinen. Julkisivuverhous on peiterimaa, kattomateriaali peltiä. Sisäänkäyntikatosta kannattelevat vinotuet. Rakennus on muutettu konttorista huonekaluliikkeeksi 1948, asuntolaksi 1952 ja viimeisin rhr:n mukainen peruskorjausvuosi on 1991. Nykyisin rakennuksessa on neljä asuntoa. Julkisivut ovat materiaaleiltaan uudet, ikkunat uudet alumiiniset. Piharakennuksista (4) suurempi on peiterimaverhoiltu ja lapekattoinen, rakennettu vuonna 1941. Pystyjakoiset ikkunat. Lisäksi matalampi satulakattoinen piharakennus.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1940
Arvio	Asuinrakennuksen(3) ja piharakennusten (4) kokonaishahmot ovat arvokkaita ja vaalittavia osana Virtain Vehnämyllyn kokonaisuutta. Ikkunat uudet.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	
Suositus	Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

3

3

4, 3

4

4

415 Virtain vehnämylly, Myllytie 10

Vuosien 1939-40 välillä rakentunut myllyrakennus (1), jonka yhteydessä Myllytien varrella säilynyt entinen konttorirakennus (3,4) sekä toinen rakennus (2). Teollisuus- ja paikallishistoriallista merkitystä omaava komea rakennus ja kokonaisuus.

Alkujaan Marttisen kirkkoherran virkatalon maita Toisveden rantatörmällä. Virtain vehnämyllyn (1) ja sahan, joista jälkimmäinen on nyt jo purettu, perusti Asser Kutvonen vuonna 1939. Mylly varustettiin täysin uusilla koneilla ja jauhinkivillä ja se valmistui 1940, saha vuotta myöhemmin. Voimanlähteenä sahalla ja myllyllä oli imukaasumoottori, eli hääkäkaasulla käyvä yksisyinterinen makaava kaasumoottori, jonka polttoaineena toimi sahausjäte. Tukit nostettiin sahalle järvestä kuljettimilla ja sahalta oli kapearaiteinen rautatie asemalle, jonne valmista sahatavaraa kuljettaneet vaunut hinattiin vajjerivinsillä.

Laurila myi myllyn vuonna 1945 Aarne Kutvoselle, joka vuonna 1948 perusti Kutvosen huonekaluliikkeen sahan konttorirakennukseen. Kutvosen tarkoituksena oli perustaa huonekalutehdas alueella, ja työt tätä varten aloitettiin. Näitä rakenteita on yhä nähtävissä. Kutvonen joutui kuitenkin konkurssin seurauksena myymään kokonaisuuden vuonna 1950. Sen osti turkulainen A. E. Uotila ja tältä jo vuonna 1952 K. M. Virtanen. Tämä jatkoi myllyn toimintaa Virtain Vehnämylly-nimellä. Konttorirakennuksen osti Koillis-Satakunnan sähkö, joka muokkasi rakennuksesta asuntolan. Tämä erotettiin omaksi kiinteistöksi seurakunnalta ostetulle maalle vuonna 1952. Saha purettiin vuonna 1951.

Myllyrakennus on korkeimmalta osaltaan 4 1/2-kerroksinen. Kaksi alinta kerrosta ovat kalkkihiekkatillistä muuratut. Muurausta jäsenöivät tiiliset pilarirakenteet. Ylimmät kerrokset ovat lautarakenteisia. Satulakattoon on tiilinen ja ikkunat pystyjakoiset kapealla poikittaisella välipuitteella. Korkean myllyosan itäpuolella on matalampi, kaksikerroksinen tiilinen, lapekattoinen siipiosa.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1940
Arvio	Myllyrakennuksen (1) kokonaishahmo, julkisivut sekä yksityiskohdat kuten ikkunat, tiilinen kattomateriaali jne. ovat arvokkaat ja vaalittavat.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, ympäristöä rikastuttava, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

1

1

415 Myllytie 10

Vuosien 1939-40 välillä rakentunut mylly ja saha, jonka yhteydessä Myllytien varrella säilynyt rakennus (2). Teollisuus- ja paikallishistoriallista merkitystä arvokas osana kokonaisuutta.

Alkujaan Marttisen kirkkoherran virkatalon maita. Myllyn ja sahan perusti Asser Kutvonen vuonna 1939. Myllykokonaisuuteen kuuluva rakennus, jonka ulkoasu viittaa 1940-50-lukulaiseen rakennusajankohtaan. Rakennus on satulakattoinen ja puolitoistakerroksinen. Nykyinen kattomateriaali on aaltopelti. Julkisivut ovat vaakalaudoitetut. Pitkien julkisivujen keskellä on molemmin puolin lapekattoiset ullakkoikkunat. Sisäänkäynti sekä pitkältä julkisivulta että päädyistä. Lisäksi lapekattoinen piharakennus vuodelta 1959.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1950
Arvio	Rakennuksen (2) kokonaishahmo on arvokas ja vaalittava osana kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1

MML

2

2

2

420 Metsätalo, Pajakuja 2

Asuinrakennus 1950-luvulta pajakujalla osana pientalojen kokonaisuutta. 1950-luvulle ominainen leveähkö 1 1/2-kerroksinen satulakattoinen talo, mutta poikkeaa yksityiskodiltaan jonkin verran varsinaisesta jälleenrakennuskauden tyylistä.

Rakennuksen keskellä pieni poikkipääty, jonka alapuolella sisäänkäynti ja päällinen parveke. Sisäänkäyntioven vieressä pyöröikkuna ja päällä parveke. Parvekkeen kaide on ohutta metalliputkea, siksak-kuvoinen rakennusajankohdalle ominainen aihe. Ikkunat pystyjakoista tyyppiä. Ulkokuori peiterimaa. Tiilikate uusittu hiljattain.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1952
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin yksityiskodiltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa yleisilmettä, yksityiskohtia tai kokonaisuutta. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2

421 Louhilinna, Pajakuja 4

Alkujaan Vihriälän torpan maille räätäli Aleksi Vihriälän pojilleen rakennuttama talo silloisen Ähtärintien varressa, joka kulki Pajakujaa pitkin aina 1930-luvulle. Säilynyt pieni käsityöläisen asuinrakennus ja piharakennus Pajakujan kokonaisuudessa.

Toinen pojista piti rakennuksessa parturia ja räätälinliikettä. Näihin sisäänkäynti oli Ähtärintieltä päin. Tämä muutti pois 1933. Rakennusta laajennettiin pihanpuoleisella kuistilla 1930-luvulla.

Satulakattoinen suorakaiteenmuotoinen ullakkokerroksen omaava rakennus. Pitkällä julkisivulla pihan puolella on taitekattoinen poikkipääty. Ulkovuoraus peiterimaa. Ikkunat T-mallia. Rakennus on säilynyt pääosin 1930-lukulaisessa ulkomuodossaan. Kuistin päätyyn on rakennettu parveke. Räystäslistat on uusittu aiempaa leveämpiin. Myös satulakattoinen piharakennus on säilynyt yksityiskohtineen, kuten ovineen.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1928
Arvio	Päärakennus ja piharakennus ovat hahmoiltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

422 Mäntykallio, Pajakuja 6

Säilynyt entinen mäkitupa, nykyinen asuinrakennus Pajakujalla, entisen Ähtärin maantien varressa. Osa Virtain keskustan historiallista kokonaisuutta.

Alkujaan Marttilan kirkkoherran virkataloon, sittemmin Vihriälän entiseen torppaan kuuluneille maille rakennettu mäkitupa, joka kuului Adiel Vihriälälle. Sijaitsee lähellä asemaa ja uskasi jäädä ratatyömaan alle. Silloinen päärakennus säilyi kuitenkin. Adiel Vihriälä osti paikan kotitaloltaan itselleen 1934 ja anoi lainaa uuden asuinrakennuksen rakentamista varten. Tämä valmistui 1934.

Rakennus on nykyisin suorakaiteen muotoinen, kapeahko ja siinä on taitekatto. Sisääntulokuisti on myös taitekattoinen ja korkea. Rakennuksen länsipäätä on jatkettu alkuperäisestä, eikä kuisti enää sijaitse keskellä rakennusta. Ikkunatyypit on vaihdettu jugendtyyppisestä moderniin tuuletusikkunalliseen. Alkuperäinen katemateriaali oli päre, nyt rakennuksessa on palahuopa. Alkuperäinen listan jakama peiterimalauditus on vaihtunut lomalaudoitukseen. Kuistia on laajennettu parvekkeella. Pihapiiriin kuuluu lisäksi useita ulkorakennuksia

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1938
Arvio	Kerroksinen, säilynyt asuinrakennus on hahmoltaan arvokas ja vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	

Suositus Säilytettävä kohde 2

423 Iltarusko, Pajakuja 1

Serlachiuksen toimitalona toiminut rakennus, joka nykyisin on asuinkäytössä. Paikalla aiemmin mäkitupa, jossa Marttisen työntekijät asuivat. Sittemmin "Iltarusko", Hetta Heikelin 1912 rakennuttama ja ylläpitämä yksinäisten äitien ja lasten kesäpaikka.

Iltaruskon kesäpaikkaa varten rakennetut rakennukset ehtivät toimia puutavarayhtiö Neptun Oy:n toimipaikkana vuoteen 1930. Tämän jälkeen tila siirtyi G. A. Serlachiukelle. Tämä myi rakennuksen pois purettavaksi 1955 ja rakennutti paikalle uuden toimitalon.

Rakennus edustaa paikallista, 1950-lukulaista pienehköä puista toimitilarakennusta. Siinä on ajalleen tyyppillisesti loiva satulakatto, sekä vaakaponttiverhous julkisivuissa. Nykyisin asutokäytössä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1955
Arvio	Rakennus on aikakauttaan paikallisesti edustava ja yleisilmeeltään vaalittava. Vaakalaudoitus ja julkisivut tyyppilliset. Ainakin osa ikkunoista alkuperäisiä.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

456 Puukkoniemi, Torppakyläntie 16

Suojeltu 1997 OY:ssä. Entinen Umpipohja, Marttisen kirkkoherranpappilan torppa, sittemmin Hakalan torppa, josta vanhin maininta on vuodelta 1792. Asuinpaikkana mahdollisesti tätäkin vanhempi. Pihapiirissä on säilynyt useita vanhoja rakennuksia.

Tilan asutus mahdollisesti vanhempaa perua kuin vanhin maininta, sillä Puukkoniemestä on löytynyt vanhan savupirtin hirsistä, joissa on uudisasutuksen tulovuoteen sopiva vuosiluku 1576. Päärakennus saattaa olla asukkaan mukaan kaksisataa vuotta vanha vanhimmilta osiltaan. Vuoden 1868 Hietalaa koskevassa isojakokartassa torppa on nykyisellä paikallaan.

Päärakennus (1) on suorakaiteenmuotoinen ja satulakattoinen. Se on korkeahko, ullakolla on matalat sivuikkunat jotka näkyvät pitkänsivun katonlappen alla. Päädyssä on kissanpenkit. Rakennus on hahmoltaan vanha. Ulkovuoraus peiterimaa. Rakennusta on lisäeristetty siten että ikkunat ovat painuneet runkoon. Myös ikkunat on uusittu. Päärakennuksen eteläpuolella on talousrakennus (2), Pitkänurkkainen hirsirakennus, vuorattu. Päärakennusta vastapäätä on pitkä, matala hirsiaitta (3), uudempia piharakennuksia (5). Vastapäätä pohjoispäätä on kaksi vanhaa piiluttua aittaa (4), joista pienempi on ollut ruumisaitta. Torppakylän tien toisella puolella ovat Puukkoniemen pellot sekä vanhoja talousrakennuksia (7,8). Vanha riihi on säilynyt traktorivajaksi muunnettuna (6).

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1920
Arvio	Päärakennus hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Pihapiiri rakennuksineen vaalittava. Korjaukset eivät saa vaarantaa rakennusten hahmoa, yksityiskohtia tai kokonaisuutta. Aitat (3,4) tulisi säilyttää sellaisinaan.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ikä, sosiaalishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

6

4

4

459 Hiekkarannan lava, Torppakyläntie 65

Virtan Sosiaalidemokraattien omista perinteinen kesätanssilava, jossa useita rakennuksia. Sijaitsee Toisveden rannalla ja on säilyttänyt perinteisen ilmeensä lisärakentamisesta huolimatta.

Tanssilavarakennus on rankorakenteinen ja lautavuorattu. Sitä on peruskorjattu 1980-luvulla ja kokonaisuuteen on tehty lisärakennuksia 1990-luvulla.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1954, 1940
Arvio	Rakennus on hahmoltaan vaalittava. Muutokset ja lisärakentaminen tulee sovittaa kokonaisuuteen ja alkuperäiseen tyyliin ja materiaaleihin.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

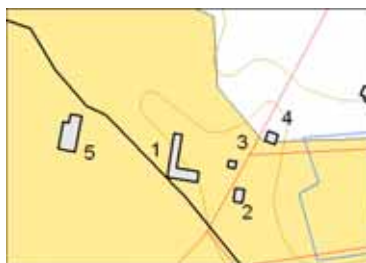

460 Hietalan piharakennukset, Hietalantie 75

Hietala, uudistalo vuonna 1794, oli 1900-luvun alussa pitäjän suurimpia taloja, jossa oli yli 900 ha maata, joista 80 viljeltyä. Talolla oli jugendvaikutteinen päärakennus. Komeasta perinteisestä pihapiiristä on jäljellä säilyneitä talousrakennuksia.

Säilyneitä ulkorakennuksia ovat L:n muotoinen hirsinen navetta (1), tiilikatto myös säilynyt, aitta (2), aitta (3), paja (4). Rakennuksista 4 ja 2 sijaitsevat eri kiinteistöllä. Päärakennus (5) on uusi.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1800-1900-l
Arvio	Piharakennukset 2-4 ovat yksityiskohdissaan arvokkaita ja vaalittavia ja tulisi säilyttää muutoksitta. Myös navetta (1) on vaalittava tulisi mahdollisuuksien mukaan säilyttää.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	rakennushistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

1

3,4

3,4

2

466 Koivikko, Näkintie 8

Mäyrän eteläpuolella sijaitseva rakennusmestari Jalavan suunnittelema asuinrakennus vuodelta 1945. Edustaa yksityiskohdiltaan klassistista pienatalotyyppiä, joka on maaseudulla ja taajamissa ollut yleinen, mutta joita ei nyt käsitellyllä alueella ole.

Rakennus on noppamainen ja siinä on satulakatto. Se on myös tyyppinsä nähden korkeahko. Sisääntulojulkisivun keskellä on pieni poikkipääty, jossa parvekkeen ovi. Parvekkeen alla on sisääntulokuisti. Rakennuksen päädyt, samoin kuin poikkipääty on jäsennöity kissanpenkein. Ikkunat ovat ristityyppiä, alumiiniset. Rakennus peruskorjattiin 2002. Tällöin uusittiin ikkunat räystäät ja kattomateriaali, joka nyt on tummanruskeaa aaltopeltiä. Kokonaisuuteen kuuluu pitkänomainen piharakennus, jossa on satulakatto.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1945
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 2

474 Puronpolventie 2

Pieni, torppamainen, satulakattoinen asuinrakennus vuodelta 1946 Torppakylässä. Säilynyt esimerkki rakennustyyppistä, joka muodosti Torppakylän ominaislaatua senkin jälkeen kun torpparilaitos oli lakkautettu. Ulkovuoraus on peiterimaa, katto huopaa, ikkunat pystyjakoisia. Rakennus on näkyvällä paikalla tien laidalla. Säilynyt rakennusajankohdalleen ominaisena.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1946
Arvio	Rakennus hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Korjaukset ja muutokset eivät saa vaarantaa kokonaisuutta ja niiden tulee mittakaavaltaan olla soveltuvia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2

475 Pasanen, Puronpolventie 20

Pieni, torppamainen asuinrakennus pihapiireineen 1900-luvulta Torppakylässä. Satulakattoinen rakennus perinteisine pihapiireineen on säilynyt esimerkki rakennustyyppistä, joka muodosti Torppakylän ominaislaadun, myös torpparilaitoksen lakkautuksen jälkeen

Peiterimavuoraus, risti-ikkunat. Rakennus on betonisella kivijalalla, joten sitä on aikaisintaan 1930-luvulla. Muistitiedon mukaan se kuitenkin on vanhoja torppia, joten kyseessä voi olla matalaperustuksen muuttaminen. Pihapiiriin kuuluu myös pieni hirsinen sauna.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Pihapiiri piharakennuksineen vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa hahmoa, yksityiskohtia tai mittakaavaa.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

483 Torppakyläntie 346

Pieni, torppamainen asuinrakennus pihapiireineen 1900-luvulta Torppakylässä. Satulakattoinen rakennus perinteisine pihapiireineen on säilynyt esimerkki rakennustyyppistä, joka muodosti Torppakylän ominaislaadun, myös torpparilaitoksen lakkautuksen jälkeen

Ylä-Ilomäestä ja Murtomäestä lohottu. Peiterimavuoraus, T-ikkunat. Perinteinen tiilikate. Rakennus on betonisella kivijalalla. Pihapiiriin kuuluu myös säilynyt, tiilikattoinen, pitkänomainen piharakennus sekä tiilikattoinen sekä karjasuoja. Kokonaisuus on hyväkuntoinen, edustava esimerkki sotia edeltäneestä pientilasta.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1938
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Pihapiiri piharakennuksineen vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa hahmoa, yksityiskohtia tai mittakaavaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

487 Kallio, Kalliontie 41

Torppakylän alueella sijaitseva Kallion tila, entinen torppa, jonka pihapiirin rakennukset ovat perinteisiä.

Päärakennus (1) on pieni satulakattoinen. Ulkuvuoraus on peiterimaa ja ikkunat kuusiruutuisia. Pihapiiriin kuuluu hirsinen sauna (2), pitkänomainen karjasuoja (3) sekä pieni hirsiaitta (4). Vanhaa lehtipuustoa kasva pihapiiri, ympäristö metsittyä. Kalliontien varressa muitakin pien- ja jälleenrakennuskauden taloja.

Rakennusvuodeksi annettu rhr:ssä 1964, mutta tila ja rakennusryhmä samoilta paikoilta löytyy vuoden 1960-peruskartasta, päärakennuksella on luonnonkiviperustus ja piharakennukset vaikuttavat perinteisiltä. Tämä antaa olettaa, että kyseessä on ennemminkin 1900-luvun alkupuolen säilynyt torppa tai pientila.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Arvio	Hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan perinteisenä säilynyt päärakennus on arvokas ja vaalittava. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

3

3

4

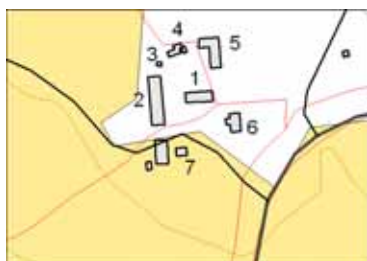
488 Rinne-Murtolahti, Murtolahdenkuja 6

Murtolahden tilakeskus sijaitsee maisemallisesti kauniin peltoaukean pohjoisreunalla, eteläisessä rinteessä. Päärakennus on vanhimmita osiltaan 1800-luvun puolivälistä. Kokonaisuus kerroksinen, yleisilmeeltään perinteisenä säilynyt.

Murtolahdessa oli viime vuosisadan alussa lähes 500 hehtaaria, joista n. 25 oli viljeltyä. Kallio perusti 1890-luvulla Murtolahden talon maille sepänliikkeen, joka vuonna 1901 oli pitäjä suurin. Jo vuonna 1902 hän kuitenkin lopetti liikkeenpidon. Rinne-Murtolahden torpat sijaitsivat torppakylässä.

Päärakennus (1) jakaa nykyisen pihapiirin kahteen osaan. Tilaa asui kolme veljestä. Nyt päärakennuksessa on kaksi asuntoa minkä lisäksi omalla kiinteistöllään olevassa sivurakennuksessa (6), alkuaan vuodelta 1910, on yksi. Päärakennus oli 1900-luvun alussa taitekattoinen, nyt siinä on satulakatto. Muutos tehtiin kerrotun mukaan mahdollisesti samaan aikaan Ala-Ilomäen kanssa. Vuoraus on peiterimaa, vanhemmat puikkunat kuusiruutuista ristimallia. Eteläjulkisivulla kolme ikkunaa on vaihdettu alumiinisiin kuusiruutuisiin. Ullakkokerroksessa on molemmin puolin lapekaton suojaamia kattoikkunoita. Katemateriaali on tiili. Päärakennusta vastapäätä pohjoisemman pihan toisella puolella on kaksi aittaa (4) vuodelta 1849. Omalla kiinteistöllään sijaitseva L:n muotoinen, suhteikas, karjasuoja (5) on vuodelta 1949. Luoteiskulmassa sijaitseva sauna (3) on vuodelta 1940. Päärakennuksen pohjoispuolella, pihan keskellä sijaitsevan vaahteran kerrotaan paimentytön tuoneen metsästä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1868
Arvio	Pihapiiri on vaalittava, eivätkä muutokset saa vaikuttaa pelto- tai tiemaisemaan. Kerroksinen päärakennus (1), sauna (3), navetta (5) hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,omaleimainen,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

1

4

2,3,4

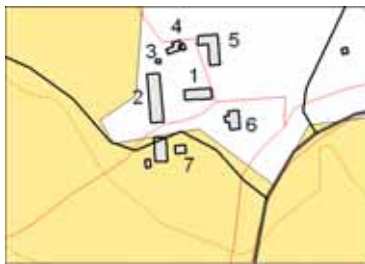
489 Murtolahti, Murtolahdenkuja 4

Murtolahden, nyk. Rinne-Murtolahden vanhaan pihapiiriin kuuluva sivurakennus ja pihapiiri, jossa vellikellollinen aitta.

Murtolahdessa oli viime vuosisadan alussa lähes 500 hehtaaria, joista n. 25 oli viljeltyä. Salu Kallio perusti 1890-luvulla Murtolahden talon maille sepänliikkeen, joka vuonna 1901 oli pitäjä suurin. Jo vuonna 1902 hän kuitenkin lopetti liikkeenpidon. Rinne-Murtolahden torpat sijaitsivat torppakylässä.

Päärakennus (1) jakaa nykyisen pihapiirin kahteen osaan. Tilaa asui kolme veljestä. Nyt päärakennuksessa on kaksi asuntoa minkä lisäksi omalla kiinteistöllään olevassa sivurakennuksessa (6), alkujaan vuodelta 1910, on yksi. Tämä rakennus on suorakaiteen muotoinen ja siinä on taitekatto. Yksityiskohdiltaan rakennus on uudistettu. Vastapäätä sijaitsee aitta, jonka päädyssä on vellikello (7). Aitta sijaitsi ennen nykyisen saunan (3) lähellä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1910
Arvio	Sivuasunto (6) ja aitta (7) ovat Murtolahden tilakokoanisuuden osina vaalittavia, aitta myös yksityiskohdiltaan.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

6

6

7

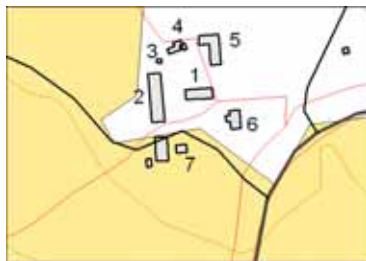

490 Rinne-Murtolahden karjasuoja, Murtolahdenkuja 8

Herrasesta erotettu Murtolahden, nyk. Rinne-Murtolahti, tilakeskus sijaitsee maisemallisesti kauniin peltoaukean pohjoisreunalla, eteläisessä rinteessä. Kokonaisuuteen kuuluva karjasuoja (5) on suhteikas.

Murtolahdessa oli viime vuosisadan alussa lähes 500 hehtaaria, joista n. 25 oli viljeltyä. Päärakennus (1) jakaa nykyisen pihapiirin kahteen osaan. Omalla kiinteistöllään, pohjoisemman, nykyisen Rinne-Murtolahden pihapiirin itälaidalla sijaitseva L:n muotoinen, suhteikas, karjasuoja (5) on vuodelta 1949.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1949
Arvio	Karjasuoja on arvokas ja vaalittava ja se tulee mahdollisuuksien mukaan säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

5

5

492 Ylä-Illomäki, Illomäentie 30

Alkujaan Herraseen kuulunut Illomäki jaettiin 1854 Ala- ja Ylä-Illomäeksi. Ne sijaitsivat molemmat edelleen maisemallisesti kauniin peltoaukean pohjoislaidalla. Ylä-Illomäki on kaksikerroksinen, perinteinen talonpoikaistalo.

Kun talo 1800-luvulla jaettiin kahtia tarkoitti tämä että myös rakennus jaettiin ja puolet hirsistä siirrettiin uuteen, nykyisen Ala-Illomäen talon paikkaan. Ylä-Illomäki puolestaan on kaksikerroksinen hirsinen rakennus. Se on säilynyt osin perinteisenä, mutta sen länsipäädystä pieniruutuiset ikkunat on vaihdettu moderneihin. Päädystä olevan kuistin kunto vaikuttaa huonolta. Rakennus on peiterimavuorattu ja katto on perinteistä tiiltä. Pihapiiriin kuuluu eri-ikäisiä, erikuntoisia maatalousrakennuksia.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1862
Arvio	Päärakennus on hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	ikä,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys

Suositus Säilytettävä kohde 2

493 Ala-Ilomäen piharakennukset, Kotimäentie 3

Ala-Ilomäen taloon kuuluva kaksikerroksinen, klassistinen sivurakennus (3) sekä kaksi hirsistä aittaa (4). Kuuluvat kokonaisuuteen, joka on arvokas.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1900-l:n alkupuoli
Arvio	Ulkorakennukset ovat vaalittavia, eikä kokonaisuutta saa muutoksilla vaarantaa. Aitat (4) tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

3

4

4

3, 4

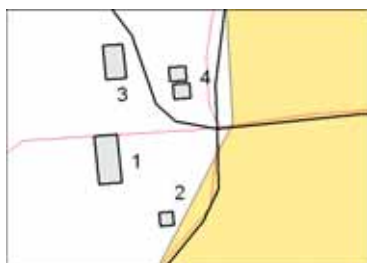
494 Ala-Ilomäki, Kotimäentie 3

Alkujaan Herraseen kuulunut Ilomäki jaettiin 1854 Ala- ja Ylä-Ilomäeksi. Ne sijaitsevat molemmat edelleen maisemallisesti kauniin peltoaukean pohjoislaidalla. Ala-Ilomäen päärakennus 1930-luvun maalaistaloa edustava. Aitat erillisellä kiinteistöllä.

Ala-Ilomäessä oli vuosisadan vaihteessa 450 hehtaaria maata joista lähes 20 hehtaaria viljeltyä. 1930-luvulla talon silloinen isäntä Nestori Ilomäki joutui myymään tilan ensin pojalleen ja sittemmin tila huutokaupattiin. Tällöin sen osti pitäjän nimismies Arvi Oskari Sario vuonna 1936. Hän muutti perheineen rakennukseen ja asui siellä aina 1960-luvulle, jolloin nykyinen omistaja sen hankki.

Kun talo 1800-luvulla jaettiin kahtia tarkoitti tämä, että myös rakennus jaettiin ja puolet hirsistä siirrettiin uuteen, nykyisen Ala-Ilomäen, talon paikkaan. Päärakennus (1) oli vielä 1900-luvun alkupuolella taitekattoinen, mutta nimismiehen muuttaessa kattomuoto muuttui satulakatoksi. On mahdollista että muutos tapahtui samaan aikaan läheisen Rinne-Murtolahden talon kattomuodon muutostöiden kanssa. Nykyisellään rakennus on yksityiskohdiltaan klassistinen. Siinä on kaksi sisääntulokuistia. Ulkokuuraus on peiterimaa, sisääntulokuisteissa vaakaponttia. Ikkunat ovat kuusiruutuisia. Pihapiiri sijaitsee kahdella eri kiinteistöllä, kolme ulkorakennuksista (3, 4) jää toiselle kiinteistölle. Tällä kiinteistöllä on päärakennuksen lisäksi viljamakasiini (2)

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1925
Arvio	Päärakennus (1) ja aitta (2) sekä pihapiiri ovat arvokkaita ja vaalittavia, eikä kokonaisuutta saa muutoksilla vaarantaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

1

1

2

497 Ilomäentie 92

Ala-Ilomäestä erotettu pieni asuinrakennus, jonka Nestori Ilomäki rakensi itselleen sen jälkeen kun oli myynyt Ala-Ilomäen. Taitekattoisia perinteisiä maaseudun rakennuksia on inventointialueella vain muutama, mukana harvinaisuutensa vuoksi.

Rakennus on pieni ja taitekattoinen. Siinä on korkea ja kapea taitekaton omaava sisääntulokuisti. Rakennuksen ja pihapiirin kokonaishahmo on perinteinen, mutta päärakennuksessa ikkunat on vaihdettu.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1934
Arvio	Päärakennuksen ja piharakennuksen hahmot vaalittavia.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 2

500 Heinäaho, Heinäahontie 55

Heinäahontien ja Kantatie 66 väliin jäävällä avoimella peltoalueella sijaitseva tilakeskus 1940-luvulta. Kohde on niin rakennustensa kuin pihapiiriä koskevan kokonaisuutensakin osalta pääosin säilynyt ja siihen kuuluu klassistinen aitta.

Pihapiiri muodostaa kokonaisuuden. Mielenkiintoisin rakennus on klassistisia aiheita, kuten pylväät, pyöröikkunat, päädyn lunetti-ikkuna, omaava suuri aitta ja varastorakennus (2) pihapiirin pohjoissivulla, Heinäahontietä reunustamassa. Aitta on samankaltaista tyyppiä kuin Ojalan aitta Nallentien varrella. Myös päärakennusta vastapäätä sijaitseva suuri, kaksikerroksinen piharakennus (3) on komea. Päärakennus (1) on ajankohdalleen ominainen, sitä on jatkettu, mutta tyyliä noudattaen. Laajennus niveltyy toiseen päätyyn. Pihapiirin länsipäässä varastorakennus (4) sekä pieni sauna (5).

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1940
Arvio	Aitta-varastorakennus (2) ja piharakennus (3) ovat hahmoiltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittavia. Myös , päärakennus (1) ja sauna (5) ovat hahmoiltaan vaalittavia. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

2

1

1

3

501 Heinäahontie 91

Heinäahontien ja Kantatie 66 väliin jäävällä avoimella peltoalueella sijaitseva tilakeskus 1940-luvulta. Kohde on niin rakennustensa kuin pihapiiriä koskevan kokonaisuutensakin osalta pääosin säilynyt.

Päärakennus (1) on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on pihanpuolella sisääntulokuisti. Ulkovuoraus on peiterimaa, katto perinteistä tiiltä. Perustus betonia ja ikkunat pystyjakoisia rakennusajankohdalle ominaisella tavalla. Päädyssä vinoneliöiset sivuikkunat. Sauna (2) sijaitsee eteläisimpänä lähellä Kantatie 66:ta. Se on satulakattoinen, peiterimavuorattu. Ikkunat pystyjakoiset, perustus betonia. Rakennusajankohdalle tyypillisenä säilynyt. Karjasuoja (3) on alaosaltaan tiiltä, yläosaltaan puurakenteinen. Tiilikatto säilynyt. Heinähaontietä reunustaa puiden katveessa oleva kuivuri (4).

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1940
Arvio	Pihapiiri on yleisilmeeltään kokonaisuudessaan vaalittava. Päärakennus (1), sauna (2), karjasuoja (3) ovat hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia. Myös kuivurin säilyminen olisi suotavaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

2

4

504 Lepistö, Heinäahontie 113

Pieni, mäkitupatyyppin satulakattoinen asuinrakennus vanhan Pohjanmaantien varressa lähellä Herraskosken kanavaa. Säilynyt esimerkki kokonsa vuoksi harvinaistuvasta asuinrakennustyyppistä.

Rakennus on kapearunkoinen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on poikkipääty sisääntulon kohdalla. Rakennuksen ulkovuoraus on pystypaneelia, ikkunat T-mallia. Perustettu kiville. Kattomateriaali on aaltopeltiä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1930
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa yleisilmettä, yksityiskohtia tai mittakaavallista kokonaisuutta. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

507 Valkama, Valkamantie 36

Maisemallisesti kauniilla paikalla, Marttisen kanavan suulla sijaitsevan nimen kumpareella sijaitseva huvilamainen rakennus pihapiireineen 1900-luvun alkupuolelta. Paikalla sijainnut rakennus 1902-03 Kirkkoherran virkataloa koskevassa kartassa.

Päärakennus on noppamainen ja satulakattoinen. Sisäänkäynti on pitkän julkisivun keskeltä. Järven puoleisella julkisivulla on rungon sisään vedetty avokuisti. Päädyissä kolme hirsirunkoa tukevaa följaria. Rakennus on hirsipinnalla, kivijalka on kiveä. Ikkunat jugend-tyyppiä. Kattomateriaali, joka on alkuperäisestä uusittu, on mustaa aaltopeltiä. Rakennusvuodeksi ilmoitetaan rhr:ssä epävarma 1920, rakennus ajoittunee 1900-luvun alkupuolelle.

Päärakennuksen koillispuolella vaakavuorattu aitta sekä rannempänä hirsinen sauna. Lounaispuolella puolestaan vanha kaksisarjainen, satulakattoinen aittarakennus, jonka päädyn ikkuna jugendtyyppiä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1920
Arvio	Kohde, päärakennus ja pihapiiri, on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava. Kunnostustoimenpiteet nykyistä ylläpitäviä, joskin päärakennuksen kattomateriaalin vaihtaminen perinteiseen paremmin sopivaan suositeltavaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

511 Heinäahontie 128

Hirsinen huvila pihapiireineen vastapäätä kanavamuseota Herraskosken rannalla, entisen Pohjanmaantien varrella. Rakennus on omaleimainen ja kokonaisuus osa kulttuuriympäristöä.

Päärakennus (1) on leveärunkoinen ja pohjaltaan miltei neliömäinen. Loivahkon satulakaton harja suuntautuu poikittain pohjaan nähden. Rakennus on hirsipinnalla. Pihapiiriin kuuluu kokonaisuuteen kuuluvat ja maakellari (2) talousrakennus (3), vanha ulkokuone (4) sekä ranta sauna (5). Pihalla on kulmikkaan betonirenkaan omaava kaivo vinsseineen (6) Vanhalla pohjanmaantiellä, nykyisellä Heinäahontieellä on portti (7), jonka pylväät ovat kivipaasia, kuten Herrasen taloissakin.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1910, 1926
Arvio	Pihapiiri on kokonaisuudessaan hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vallittava. Muutokset ja kunnostaminen sekä lisärakentamisen tontille ei saa vaarantaa kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

7

5

512 Marttinen, Herrasentie 16

Valtakunnallisesti arvokkaan (RKY 1993) Herraskosken kulttuurimaiseman keskeisimpiä kohteita. Yksityiskohdiltaan sveitsiläistylinen arkkitehti Onni Tarjanteen suunnittelema kirkkoherran pappila Marttisen historiallisen kantatilan päärakennuksena.

Marttisen kirkkoherranpappila on rakennettu korkeimmalle paikalle vuonna 1892 korvaamaan edellinen, etelämpänä sijainnut pappila. Kirkkoherran muutettua keskustaan v. 1955 Marttinen toimi seurakunnan leirikeskukseksi, kunnes Virtain kaupunki hankki sen omistukseensa. Vuonna 1993 valmistuneessa korjaustyössä palautettiin Onni Törnqvistin (myöh. Tarjanne) alkuperäissuunnitelmien mukaiseksi julkisivujen kadonneita yksityiskohtia.

Rakennus on epäsymmetrisesti massoiteltu ja siinä on useampi poikkipääty. Myös länsijulkisivun toisen kerroksen maisemaparveke alapuolisine kuisteineen oli ominainen säännönmukaisuudesta vapautuneille huvilatyylielle, joiden periaatteita rakennus soveltaa. Listoitus jakaa ulkuvuorauksen kenttiin. Vuorilaudoissa on aiheita niin sveitsiläistyylistä kuin italialaisesta renessanssihuvilasta.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1892
Arvio	Rakennus on kunnostettu alkuperäisen kaltaiseksi ja se on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan arvokas ja vaalittava. Korjaukset tulee toteuttaa Tarjanteen suunnitelmaa kunnioittaen.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	arkkitehtuuri korkeatasoista,suunnittelija,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,sosiaalishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

513 Marttisen väentupa, Herrasentie 16

Marttisen kirkkoherranpappilan säilynyt väentuparakennus. Osa Marttisen saaren asuttua historiaa ja säilynyttä rakennuskantaa.

Marttisen vuonna 1892 rakennettu kirkkoherranpappila korvasi edellisen etelämpänä sijainneen pappilan. Kun kirkkoherran muutti keskustaan v. 1955, muuttui Marttinen ensin seurakunnan leirikeskukseksi, kunnes Virtain kaupunki hankki sen omistukseensa. Pappila korjattiin vuonna 1993 ja tällöin niin päärakennus kuin väentupakin palautettiin alkuperäisempään asuun. Väentuvan kohdalla tämä tarkoitti kattoikkunan poistamista ja 1970-luvulla rakennetun loivaharjaisen kuistin korvaamista nykyisellä, perinteisen mallin mukaisella. Sisätilat mainitaan Marttisen saaren vuoden 2002 inventoinnissa uudistetuiksi, mutta takkatupa jokseenkin alkuperäisessä asussa säilyneeksi.

Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla, kirkkoherranpappilaa vastapäätä on satulakattoinen sisääntulokuisti. Rakennuksen ulkovooraus on alaosaltaan vaakaponttia, yläosaltaan peiterimaa. Ikkunat ovat ristimallia, ullakkokerroksessa on matalat sivuikkunat katonlappeen alla. Rakennus on perustettu kiville.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1892, 1995
Arvio	Väentupa hahmoltaan arvokas ja vaalittava. Kunnostustoimentpiteet nykyistä ylläpitäviä.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

514 Marttisen varasto ja kappeli, Herrasantie 16

Marttisen kirkkoherran pappilan kokonaisuuteen kuuluvia ulkorakennuksia, joista entinen sauna on muutettu kappeliksi (1) vuonna 1996. Vanha liiteri (2) kunnostettiin varastoksi samana vuonna.

Sauna sijaitsi alkujaan alempana rannassa. Sieltä se on siirretty nykyiselle paikalleen 1920-luvulla. Se oli aluksi työväelle ja papille yhteinen, jotka lämmittivät sitä vuoroviikoin. Pastori Paavo Paunu halusi 1930-luvulla oman saunan ja tällöin rakennettiin toiseen päähän papin, toiseen työväen sauna. Kappelin värilasiruudut ovat arkkitehti Ilmari Launiksen suunnittelemat Virtain kirkkoa varten. Virtain seurakunta lahjoitti nämä kappelille. Katolla on Virtain kirkon tapulista muotonsa hakeva kattoratsastaja.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1915
Arvio	Rakennukset ovat hahmoltaan vaalittavia
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2

1

1

514 Marttisen riihi, Herrasentie 16

Marttisen kirkkoherran pappilaan kokonaisuuteen kuuluva vanha riihi.

Riihi (1) on alkujaan vuodelta 1894 ja siirretty nykyiselle paikalleen 1915. Tällöin tehtiin myös sen lautaosa, joka on kaariaiheidensa osalta klassistinen. Riihi on perinnekylässä toiminut näyttely/kesäkahviotilana. Lautaosaa on jonkin verran muutettu sitä kunnostettaessa.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1915
Arvio	Riihi on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luetelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

518 Maunontalo

Osa Marttisen kirkkoherranpappilan lähiympäristöä. Mauno Perämäen rakentama rintamiesmallinen omakotitalo 1950-luvulla. Toimii perinnekylän käsityöläismyymälänä.

Rakennus on 1 1/2-kerroksinen ja siinä on jyrkähkö satulakatto. Ikkunat ovat pystyjakoiset ja ulkovuoraus pystysuuntaista vuorilautaa. Maunontalon pihavarasto korjattiin ja laajennettiin 1990-luvulla tuparakennuksen huoltorakennukseksi.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1950
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava osana Marttisen kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

520 Marttisen perinnekylä

Virtain seura ry:n vuoden 1977 aloitteen perusteella museaalimatkailullinen kokonaisuus. Osa rakennuksista siirretty muualta, mutta antaa kuvan perinnerakentamisesta ja elämästä.

Perinnekylän rakennuksia on tarkemmin käsitelty Suunnittelutalo S. Anttila OY:n vuonna 2002raportissa "Virrat, Marttisensaari, rakennettu ympäristö". Marttiseen kuuluneet rakennukset on käsitelty tässä inventoinnissa omina kohteinaan osana Marttisen kirkkoherranpappilaa. Perinnekylään kuuluvat seuraavat paikalle siirretyt rakennukset tai pihapiirit:

1. Mikontalon pihapiiri

Perinnekylään 1982 pystytetty tuparavintola Mikontalo on alun perin eteläpohjalainen talonpoikaistalo Jalasjärveltä Luopajarven kylästä vuodelta 1892. Mikontalon vieressä on vuonna 1981 siirretty pihamakasiini, luultavasti 1890-luvulta. Rakennus sijaitsi alun perin nykyisen K-marketin paikalla Virtain tien ja Pääskyntien kulmauksessa ja oli tuolloin Kukkosen L:n mallisen kauppatalon varastorakennuksen vanhin osa. Rakennus on huopakattoa lukuun ottamatta alkuperäisessä asussaan. Maunontalo on Mauno Perämäen rakentama rintamiesmallinen omakotitalo 1950-luvulla. Rakennus on alkuperäisellä paikallaan ja toimii perinnekylän käsityöläismyymälänä. Maunontalon pihavarasto korjattiin ja laajennettiin 1990-luvulla tuparakennuksen huoltorakennukseksi. Paikoitusalueen länsireunalla on entinen Monoskylän työväentalo, joka rakennettiin Sammaliston talon hirsistä 1911 ja siirrettiin perinnekylään 1982-83. Työväentalo on kattuhuopaa lukuun ottamatta alkuperäisessä asussaan. Itäreunan hollitali on 1820-luvulta ja siirrettiin paikalle vuonna 1981. Se on alun perin nykyisen pääkirjaston tontilla sijainneen Kankaanpään kestikievarin hevostalli, joka toimi hollimiesten käytössä vuoteen 1883, jolloin hollikyttijärjestelmä lopetettiin. Talli palveli viimeksi osuusliikkeen varastona. Rakennus on tiettävästi ainoa säilynyt hollitali Suomessa. Hollitaliin itäpuolella on pieni hirsinen palokalustovaja, joka siirrettiin Perinnekylään 1990-luvulla. 1940-luvulla rakennettu rakennus on alkujaan ollut Virtain keskustassa eläinlääkäritalon autotallina.

2. Rajalahden talomuseo

Talomuseon runkona on Ikkalan kylästä 1979-80 siirretty Rajalahden päärakennus vuodelta 1843. Perinnekylään siirron yhteydessä talon ulkoasua muutettiin sellaiseksi kuin sen on oletettu olleen 1800-luvun lopulla. Lisäksi pihapiiriin siirrettiin neljän aitan rivi: kaksi aittaa Lakarinharjulta ja kaksi Härkösen koulun pihasta. Lähinnä kanavaa oleva on rakennettu v. 1749, se oli toiminut vilja- ja myöhemmin liha- ja kala-aittana. Sen ensimmäinen omistaja on ollut Heikki Antinpoika Vaskivedeltä. Seuraava aitta on vuodelta 1825, se toimi viimeksi vaateaittana. Kolmas, vilja-aitta, on rakennettu n. 1850 ja peräsin Härköskylän Ittemäen torpasta samoin kuin neljäskin, josta löytyy vuosiluku 1747. Savusauna 1840-luvulta Koron Ylä-Patalan talosta siirrettiin paikalleen 1981. Pärekattoisen liiterin rakenteet siirrettiin Vaskivedeltä. Navetta on alkuperäisellä paikallaan oleva Ahokkaan talon navettalato

3. Pitäjänmakasiini, tuulimylly ja paja

1860-luvun katovuosien seurauksena perustettiin joka pitäjään lainajyvästö. Virtain pitäjänmakasiini valmistui 1878 kirkon lähistölle. Makasiini ehti toimia pitäjänmuseona vuodesta 1961 ja siirrettiin nykyiselle paikalleen 1985-86. Alueen maamerkinä toimii harakkamallinen tuulimylly, joka on alun perin Kurjenkylän Isoniemestä. Paja pystytettiin talomuseolle vievän polun varteen 1990-luvun alussa. Se on koottu metsäkämpämuseon rakennusten mukana tulleista varaston hirsistä museoamanuenssi Jyrki Käpin hahmotelman mukaan.

4. Halin metsäkämpämuseo

Kangasalalla ennen sijainneen Halin metsäkämpämuseon rakennukset on siirretty perinnekylään talvella 1988-89. Museo esittelee 1950-luvun metsätyömiesten elämää. Kämpän rakennutti alun perin J.W. Enqvist Oy Oriveden Siikalankankaalle, Rutajarven rantaan vuonna 1948. Kämpän lisäksi kokonaisuuteen kuuluvat sauna ja 6-hevosen talli sekä lautarakenteinen varasto.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1977-
Arvio	Rakennuksia tulee vaalia ja hoitaa museaalisisistä lähtökohdista. Alkuperäisesti yhteen kuuluneet kokonaisuudet tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

Virtain inventoinnit, kohteet

MML

1

2

3

4

521 Koivuniemi, Herrasentie 14

Torpparakennus paikalla, jossa on sijainnut Marttisen torppa siitä alkaen kun torppia oli mahdollista perustaa 1700-luvun puolivälin jälkeen. Rakennus on nykyisin perinteinen hirsipintoinen ja T-ikkunoineen.

Kun torppien perustamista helpotettiin 1700-luvulla lainsäädännöllisesti, Marttisen talo perusti kaksi torppaa, joista toisen, Selkävalkaman, tälle paikalle. Se on merkittynä vuosien 1777 ja 1859 kartoissa. Tämän jälkeen torppa on autioitunut, Marttisen Saaren vuoden 2002 inventointikuvauksen mukaan se ei enää esiinny kirkonkirkossa.

Nykyinen päärakennus on vuodelta 1902. Sen seinähirsien kerrotaan veistetyin uppotukeista, joita kosken kautta tukinuiton seurauksena oli riittävästi saatavilla. Rakennuksen ulkoseinät olivat vielä 1960-luvulla paljaalla hirrellä. Taloon on tehty elämäntavan vaatimia muutoksia, eikä se ole enää alkuperäisessä asussaan. Rakennus on kuitenkin nykyisin perinteinen, se on hirsipinnalla, ikkunat ovat T-mallia ja siinä on satulakatto.

Marttisen pappilan Toiseveden puoleinen venevalkama on todennäköisesti ollut torpan tienoilla jo ennen torpan perustamista.

Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on poikkipääty. Rakennuksen ulkovooraus on peiterimaa rakennusajankohdalle ominaista pystyjakoista, tuuletusikkunallista tyyppiä. Päädyissä on pyöröikkuna katon harjan tuntumassa. Perustus betonia, kattomateriaali, joka on alkuperäisestä uusittu, on mustaa aaltopeltiä

Päärakennuksen runko (1) on vuodelta 1820. Se on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pihanpuoleisen pitkän julkisivun keskellä on satulakattoinen sisääntulokuisti. Ikkunoiden vuorilautojen detaljointi on uusrenessanssia. Ikkunat on uusittu ja ne ovat modernit. Julkisivuvooraus on peiterimaa.

Päärakennusta vastapäätä sijaitsevat luhtiaitta (2) vuodelta 1735 ja ruumisaitta (3), jonka sanotaan olevan 1600-luvulta. Pohjoissivulta pihapiiriä rajaa puurakenteinen, L:n muotoinen karjasuoja. Rakennuksen itäpuolella, pellolla sijaitsee omalla kiinteistöllään korkea hirsinen vilja-aitta vuodelta 1827.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1902
Arvio	Rakennus hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, lähiympäristö,
Suositus	Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Virtain inventoinnit, kohteet

522 Herraskosken kanava

Osana valtakunnallisesti arvokasta Herraskosken kulttuurimaisemaa rky 1993. Historiallinen, 1900-luvun alussa rakennettu kanava rakenteineen.

Herraskosken kanava rakennettiin 1903-07. Kanava tarjoaa mahdollisuuden purjehtia Vaskivedeltä ylös Toisvedelle. Kanavan varrelle istutettiin 1915 pihtakuusirivistö. Kanavan pituus on 825 metriä ja sulun korkeusero on kaksi metriä. Herraskosken kanava on yksikammioinen sulkukanava. Korkeuseroa ala- ja yläveden välillä on pari metriä. Kanava oli vielä 1900 -luvun puolivälissä merkittävä uittoväylä. Kanavan ohjauskeskuksen, joka on lasinen pieni vuonna 1978 kanavan siirryttyä käsikäyttöisestä sulutuksesta automaattiseen rakennettu rakennus, on todettu olevan lajinsa mallikkaana edustajana säilyttämisen arvoinen

Kanavamuseon uudisrakennus on toteutettu Gustav Nyströmin piirustusten mukaan toteutetun kanavanvartijan mökin menetetyin ulkorakennuksen mallin mukaan vuonna 1990.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1990
Arvio	Kanava ja ohjauskeskus ovat vaalittavia ja ne tulee säilyttää.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusteknisesti merkityksellinen, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

1

1

1

3

522 Herraskosken kanavanvartijan asuinrakennus

Osana valtakunnallisesti arvokasta Herraskosken kulttuurimaisemaa rky 1993. Arkkitehti Gustav Nyströmin piirustusten mukaan toteutettu kanavanvartijan asuinrakennus Herraskosken kanavan rannalla.

Herraskosken kanava rakennettiin 1903-07. Arkkitehti Gustav Nyströmin suunnittelemat rakennukset saatiin käyttökuntoon 1908. Rakennuksista edustavin on jugendtyylinen kanavan kasöörin talo kanavan itärannalla. Rakennus epäsymmetrinen korkeahko ja cottage-tyyppinen. Katto on päädyistä aumattu ja jugendtyyppiä. Rakennus on peruskorjattu 1977, mutta julkisivut ovat pääosin säilyneet. Pihapiiriin kuuluu tiilipäätyinen maakellari (2) sekä piharakennus (3).

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1990
Arvio	Päärakennus (1) on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivut tulee säilyttää. Pihapiirin rakennukset (2 ja 3) ovat vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	arkkitehtuuri korkeatasoista,suunnittelija,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

1

2

3

550 Kotimäki, Herrasentie 58

Maisemallisesti erittäin kauniilla paikalla, Ala-Herrasen taloa vastapäätä kosken toisella puolella sijaitsevan niemen korkeahkolla kumpareella oleva asuinrakennus. Tyyllisesti rakennusajankohtaansa vanhahtavampi rakennus perinnemaiseman keskellä.

Kotimäki on pieni kalastustila, joka lohkaistu asuinpaikaksi Arvo Ylä-Herraselle. Myöhemmin tilaa kasvatettiin koko niemen käsittäväksi. Päärakennus on rakennettu vuonna 1939 ja säilynyt alkuperäisenä.

Rakennus on pitkänomainen, korkeahko ja satulakattoinen. Se on rakennettu Marttisen saaren vuoden 2002 inventointiraportin mukaan ruotsalaismallisena kotelorakenteena ilman purueristystä. Lämmöneristystä jouduttiin tästä syystä lisäämään vuoden 1992 peruskorjauksessa. Sisäänkäynti on pitkältä julkisivulta. Rakennuksen ulkuvuoraus on peiterimaa, ikkunat ristimallista tyyppiä. Päädyissä kissanpenkit. Perustus betonia.

Päärakennusta vastapäätä sijaitsee suurehko, L:n muotoinen satulakattoinen piharakennus (2) vuodelta 1959. Toisveden rantaan viettävässä rinteessä on sauna(3) vuodelta 1945. Pihapiiri näkyy pitkälle Toisveden maisemaan samoin kuin päärakennus Herraskosken ylittävälle sillalle. Niemi on pääosin avointa peltoa ja hakamaata, joskin rannoilla kasvaa puita samoin kuin itse pihapiirissä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1939
Arvio	Rakennus ja pihapiiri ovat niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, rakennusteknisesti merkityksellinen, paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

2

2

3

552 Herranen

Herraskosken rannalla sijaitseva vanhan, nimismies Gerlanderin perustaman, myllyn paikka, jonka nykyinen rakennus pitää sisällään mahdollisesti alkuperäisen myllytuvan. Paikalla toiminut myllyn jälkeen kauppapuutarha kasvihuoneineen.

Herraskosken mylly valmistui 1888 Sarlundin sotilasvirkatalossa asuneen nimismies Gerlanderin toimesta. Aloiten oli gerlanderin ja kauppias Antti Alinin, joka oli Gerlanderin yhtiökumppani hanketta varten, mutta ehti kuolla ennen myllyn valmistumista. Myllyn maat oli vuokrattu Metsähallitukselta. Mylly tuotti myös sähköä 1930-luvulla. Viljaa jauhettiin vielä 1950-luvulla, mutta huonokuntoinen mylly jouduttiin purkamaan viimeistään vuonna 1957.

Myllyn tonttia vuokrasi Makkosten kauppapuutarhuriperhe 1940-luvulla. Heidän kasvihuoneissaan viljeltiin kukkia ja vihanneksia. Puutarhuri Ainasoja jatkoi toimintaa vuodesta 1965 aina 1980-luvulle. Rakennukset ovat kesäkäytössä, kasvihuoneet tuhoutuneet.

Omistajan mukaan rakennus on Nikolainaikainen ja se pitää sisällään alkuperäisen myllytuvan 1890-luvulta. Sitä on ilmeisesti korotettu 1910-20-luvulla tekemällä yläkertaan kaksi huonetta. Samalla kattomuoto ilmeisesti muutettiin taitekattoiseksi ja rakennus rapattiin tikutuksen päälle. Huonejärjestystä on myöhemmin muutettu ja ikknot uusittu pystyjakoisiksi jälleerakennuskauden aikaisiksi. Lisäksi rakennuksen koskenpuoleiselle pohjoisjulkisivulle on rakennettu varsin hallitseva kuisti. Pihapiiriin on kuulunut alkujaan navetta, sauna ja aitta. Näitä ei enää ole. Talon puutarha on edelleen vehreä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1920
Arvio	Asuinrakennuksen rapattu runko-osa vaalittava. Piha ja puutarha vaalittavia.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

553 Ylä-Herranen, Herrasentie 69

Kuuluu rky 1993. Liikenteellisesti tärkeällä paikalla Suuren pohjantien ja vesitien risteyksessä sijainneen Herrasen 1500-lukulaisen kantatilan toinen osa. Pihapiiri yhdessä Ala-Herrasen kanssa muodostaa poikkeuksellisen tiiviin kokonaisuuden.

Herrasen tila kuului 1550-luvun puolivälissä asutettuihin uudistiloihin. Sen eräomistajia olivat vuonna 1552 Antti Pylsy, Antti Herranen ja Antti Rautia. Herrasen talo muodostettiin 1589 Lempäälän Herralan entiselle erämaalle. Talo toimi 1600-luvulla kestikievarina ja sekä ratsutilana. Herrasen kantatalo jaettiin 1645 Ylä-Herraseksi ja Ala-Herraseksi. Näistä Ylä-Herranen jatkui ratsutilana ja kestikievarina vuoteen 1676 saakka sekä uudelleen 1700-luvun loppupuolella. Talon sijainti oli merkityksellinen, sillä se sijaitsi Herraskosken ylityspaikan kohdalla Suuren pohjantien varrella. Alkuperäinen linjaus poikkesi nykyisestä ja silta sijaitsi nykyistä pohjoisempana, nykyisessä pihapiirissä päärakennuksen (1) pohjoispuolella, hirsiaitan (2) ja lapekattoisen ulkorakennuksen (3) välissä rannassa. Sillan arvellaan olleen ainakin 1690-luvulla, jolloin Pohjanmaantie valmistui. Tällä kohden koski on matala ja kuivana aikana on mahdollista nähdä vanhan sillan jäänteitä. Silta jouduttiin rakentamaan uudelleen niin Suomen sodan aikaisen kuin myöhemmän 1865 palojen jälkeen. Vuoden 1865 jälkeen silta rakennettiin edeltäjiään etelämmäksi nykyiselle paikalleen.

Sillan ohella myös Herrasten rakennuskanta paloi Suomen sodan aikana 1808 sekä uudelleen 1865 ilmeisesti huolimattomasta tulen käsittelyn takia. Palo tuhosi suurimman osan Ylä- ja Ala-Herrasen rakennuskannasta. Vain Ala-Herrasen aitta vuodelta 1766 ja lato vuodelta 1779 sekä Ylä-Herrasen sauna säästyivät. Sillan ja tielinjauksen siirron yhteydessä 1865 palon jälkeen myös molemmat Herrasen talot sijoituivat yhteneväiseen linjaan tien vastakkaisille puolille. Ne olivat alkujaan molemmat Ylä-Herrasen talon kokoisia, mutta Ala-Herrasta on jouduttu maanpainauman ja kosteuden vuoksi pienentämään. Talojen kivipaasiset porttipylväät ovat edelleen paikoillaan vastakkaisilla puolilla tietä.

Ylä-Herrasen pihapiirissä on lukuisia talusrakennuksia ja se muodostaa maantien ja kosken väliin jäävälle kapealle kaistaleelle mielenkiintoisen, kerroksisesti syntyneen perinteisen pihojen ja näkymien sarjan. Vuonna 1867 valmistunut komea päärakennus on pitkä ja satulakattoinen. Se sijaitsee maisemallisesti kauniilla paikalla Herraskosken suuntaisesti rantarinteessä. Ulkovaoraus on alaosaltaan vaakaponttia, yläosaltaan peiterimaa, ikkunat kuusiruutuiset. Ainakin osa ikkunoista vaihdettu alumiiniin. Ikkunoiden vuorilaudat ovat perinteistä tyyppiä. Kosken puolelle rakennettu kuisti on 1980-luvulta, ilmeeltään kokonaisuuteen sopeutuva. Pihanpuolella perinteinen kuisti on purettu, tilalla on avokuisti, joka soveltuu kokonaisuuteen. Päärakennusta vastapäätä on alaosaltaan sementtitiilinen L:n muotoinen karjasuojan (4), jonka päädystä on vellikello ja viiri. Idässä miespihaa rajaa hirsiaitta (3) sekä lapekattoinen ulkorakennus (4). Karjasuojan takana on lukuisia joukko pienempiä talusrakennuksia (5-12) tiemaisemaa muodostamassa. Näistä perinteiset, hirsiset (6,8,9) ovat sellaisenaan säilytettäviä. Samoin rannassa sijaitseva sauna on säilytettävä.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1867
Arvio	Pihapiiri on kokonaisuus, jonka rakennuskanta tulisi kokonaisuudessaan säilyttää. Päärakennus 1 sekä ulkorakennukset 3,6,8,9,13 yksityiskohdissaan vaalittavia, päärakennus säilyneiltä osiltaan. Muu rakennuskanta hahmoiltaan valittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ikä,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

Virtain inventoinnit, kohteet

3

4

9,6

554 Ala-Herranen, Herrasentie 69

Kuuluu rky 1993. Liikenteellisesti tärkeällä paikalla Suuren pohjantien ja vesitien risteyksessä sijainneen Herrasen 1500-lukulaisen kantatilan toinen osa. Pihapiiri yhdessä Ylä-Herrasen kanssa muodostaa poikkeuksellisen tiiviin kokonaisuuden.

Herrasen tila kuului 1550-luvun puolivälissä asutettuihin uudistiloihin. Sen eräomistajia olivat vuonna 1552 Antti Pylsy, Antti Herranen ja Antti Rautia. Herrasen talo muodostettiin 1589 Lempäälän Herralan entiselle erämaalle. Talo toimi 1600-luvulla kestkievevarina ja sekä ratsutilana. Herrasen kantatalo jaettiin 1645 Ylä-Herraseksi ja Ala-Herraseksi. Talon sijainti oli merkityksellinen, sillä se sijaitsi Herraskosken ylityspaikan kohdalla Suuren pohjantien varrella. Pohjantien sillan ohella myös Herrasten rakennuskanta paloi Suomen sodan aikana 1808 sekä uudelleen 1865 ilmeisesti huolimattomasta tulen käsittelyn takia. Palo tuhosi suurimman osan Ylä- ja Ala-Herrasen rakennuskannasta. Vain Ala-Herrasen aitta vuodelta 1766 ja lato vuodelta 1779 sekä Ylä-Herrasen sauna säästyivät. Sillan ja tielinjauksen siirron yhteydessä 1865 palon jälkeen myös molemmat Herrasen talot sijoituivat yhteneväiseen linjaan tien vastakkaisille puolille. Ne olivat alkujaan molemmat Ylä-Herrasen talon kokoisia, mutta Ala-Herrasta on jouduttu maanpainuman ja kosteuden vuoksi pienentämään. Talojen kivipaasiset porttipylväät ovat edelleen paikoillaan vastakkaisilla puolilla tietä.

Ala-Herrasen päärakennus, jota on lyhennetty 1951 ja johon on rakennettu uusi kuisti 1986 pihan puolelle, on rungottaan vuodelta 1867, ulkoasultaan 1950-lukulainen. Rakennuksessa on pystyjakoiset ikkunat ja peiterimavuoraus. Kosken varressa on vanhoja ulkorakennuksia (2-4), tietä rajaa suuri karjasuojarakennus, jolla on oleellinen merkitys tiemaisemalle ja sen pohjoispuolella on vanha, säilynyt aitta (8). Pihapiiriin kuuluu lisäksi uudempia piharakennuksia (5,6,9).

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1867
Arvio	Kosken varren rakennukset (2-4) sekä vanha aitta (8) ovat hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia. Ne tulisi säilyttää. Päärakennus (1) ja karjasuoja (7) ovat hahmoltaan vaalittavia.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

1

1

4

4

556 Tuppari (Herrasen koulu), Tupparintie 27

Maisemallisesti näkyvällä paikalla, mäen kumpareella sijaitseva Herrasen entinen koulu piharakennuksineen. Paikkaan liittyviä arvoja, sosiaalihistoriallisesti merkityksellinen. Rakennus on pääosin säilynyt.

Vuonna 1926 laadittiin Virroilla vuoden 1921 oppivelvollisuuslain seurauksena sekä koulupiirijako. Oppilaiden koulumatka ei saanut ylittää viittä kilometriä ja Virroilla tämä tarkoitti usean uuden koulun perustamista, vaikka kunnassa ennestään oliko jo 18 koulua. Herrasen koulu oli eräs perustetuista kouluista.

Rakennusrunko on nykyisin L:n mallinen. Kapeampi pihasiipi todennäköisesti laajennusosa. Hirsirakenteinen, seiinä tukevat följarit. Pitkällä julkisivulla on poikkipääty. Ulkokuuraus on listojen jakamissa kentissä sekä vaaka että pystyponttia. Ikkunat pieniruutuisia. Päädyissä on pyöreikkunat katon harjan tuntumassa. Rakennus on muutettu asunnoksi. Viimeaikaisimmat muutoksissa päädyn sisäänkäynti poistettu ja nykyisen kohdalle rakennettu sisäänkäyntikatos. Myös piippuja on katolta poistettu. Ulkorakennuksen alkuperäinen kate ollut pärettä. Ulkorakennuksen yksityiskohtia, kuten ikkunoita, on uudistettu.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1928
Arvio	Päärakennus on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava. Myös piharakennuksen vaaliminen suositeltavaa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö,maamerkki
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

558 Autiolammintie 11

Keskeisellä ja näkyvällä paikalla sijaitseva jälleenrakennuskauden maatalon pihapiiri. Ulkorakennukset omaleimaisia. Maiseman kannalta merkityksellinen kokonaisuus.

Päärakennus jälleenrakennuskauden 1 1/2-kerroksista tyyppiä. Piharakennukset osin eri kiinteistöillä. Ulkorakennuksista osa perustettu betonipilareille.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1957
Arvio	Kaikki pihapiirin rakennukset (1-4) hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia. Korjaukset ja muutokset eivät saa vaarantaa kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

1

2

3

561 Saarla, Saarlantie 51

Kruununtilan päärakennus ja pihapiiri, jonka useat perinteiset rakennukset ovat säilyneet. Maisemallisesti kauniilla paikalla ja itse pihapiiri on puistomaisesti ja arvokkaasti hoidettu. Tila on toiminut mm. nimismiesten asuinpaikkana.

Saarla, ent. Sarlund kuului alkujaan Kalettoman virkataloon josta se erotettiin omaksi kruununtilakseen. 1900-luvun alussa siinä oli yli 530 hehtaaria maata, joista hieman yli 20 hehtaaria oli viljeltyä. Tilalla asui mm. pitäjän nimismiehiä, kuten nimismies Ullner 1870-luvulla sekä tämän jälkeen nimismies Karl Gelandner, josta tuli eräs pitäjän vaikutusvaltaisimpia virkamiehiä. Hän oli perustamassa mm. Virtain säästöpankkia, Postia ja Herraskosken myllyä.

Kuusiaidan erottama pihapiiri muodostuu kolmesta piha-alueesta. Päärakennuksen (1) ja tien väliin jää puistomainen, jalopuita kasvava etupiha, päärakennuksen ja entisen väentuvan (2) väliin miespiha ja väentuvan ja karjasuojan (6) väliin talouspiha. Eteläpuolelta pihaa rajaa 27m pitkä luhtiaitta (3) miespihan kohdalla ulkorakennus (4) ja hirsinen sauna (5) talouspihan kohdalla. Puistomainen etupiha on valokuvan perusteella ollut hoidettu muotopuutarha.

Päärakennus on satulakattoinen ja siinä on poikkipääty. Rakennus on korkeahko siten, että ullakolla on sivuikkunarivistö pitkällä julkisivuilla. Rakennusta on peruskorjattu vuoden 1997 vesivahingon jälkeen ja vuonna 2007 se on maalattu. Ulkovuoraus ja kattomateriaali ovat uusia. Päärakennusta vastapäätä sijaitsee entinen väentupa (2). Rakennus on 1800-luvulta ja perinteinen. Se on hirsipinnalla, seiniä on tuettu följarein. Ikkunat ovat kuusiruutuiset, ristityyppiä. Vuorilaudat 1800-luvun loppupuolelle ominaiset Sisääntulokuisti on umpinainen ja perinteisenä säilynyt. Luhtiaitta (3) sekä ulkorakennus(4) ja sauna (5) ovat pääosin perinteisiä, mutta aitta (3) ja sauna (5) on kunnostettu asuinkäyttöön. Kokonaisuuteen kuuluu myös hieman etäämpänä sijaitseva vanha viljamakasiini (7) sekä rantasauna 1800-luvulta (8) omalla kiinteistöllään Herraskosken rannalla.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1880, 1800-1900-I
Arvio	Pihapiiri kaikkine rakennuksineen on niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan arvokas ja vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Virtain inventoinnit, kohteet

MML

1

2

2, 3

3, 4, 5

3

567 Syvälahti, Alasentie 39

Pääosin rakennusaikaisessa asussaan säilynyt maatalon hirsinen, perinteiseen tyyliin rakennettu päärakennus ja pihapiiri 1940-luvulta. Sijaitsee Syvälahden rannalla entisen sahan ja puutavaran lastauspaikan naapurissa.

Kosken varren rakennukset (2-4) sekä vanha aitta (8) ovat hahmoiltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia. Ne tulisi säilyttää. Päärakennus (1) ja karjasuoja (7) ovat hahmoltaan vaalittavia.

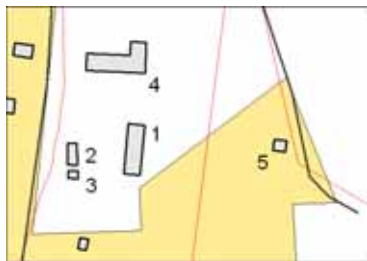
Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1945
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Julkisivujen muuttamista tulisi välttää korjaustöiden yhteydessä.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

571 Ala-Härkösen ulkorakennuksia

Ala-Härkösen hirsinen vilja-aitta (5) sekä kaksi uudempaa ulkorakennusta (6) etäämpänä pellonlaidalla. Aitta on arvokas ja kuuluu Ala-Härkösen pihapiirikokonaisuuteen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1827
Arvio	Aitta on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava ja tulisi säilyttää. Kaksi uudempaa ulkorakennusta ovat maisemallisilta merkityksiltään vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ikä,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

MML

5

5

6

6

571 Ala-Härkönen

Eräkauden aikainen uudistalo, joka on sijainnut samalla paikalla vuodesta 1582. Historialliseen pihapiiriin kuuluu detaljeiltaan osin uudistetun päärakennuksen lisäksi usea arvokas, vanha, säilynyt piharakennus. Merkityksellinen kohde.

Ensimmäinen uudisasukas, joka Härkösten kylään saapui, oli Erkki Härkönen 1570-luvulla. Hän sai haltuunsa yli 2000 hehtaarin käsittämän alueen uudistilaansa varten. Tilaan kuuluin Salon saari, nykyinen Härköskylän alue ja pitkälti myös Linnan tila Rantakulman alueelta. Alueen omistus oli aatelisilla eli Laukon kartanon Kurkisuvulla, jonka metsästys- ja eräalueita maat olivat olleet. Kustaa Vaasan erämaiden asutuspolitiikka kuitenkin mahdollisti uudistilojen perustamisen. Virrat kuului vuonna 1552 laadittuun asutettavien alueiden luetteloon. Härkösen tila oli aluksi rälssitila, joka myöhemmin palautettiin suuressa reduktiossa aatelilta kruunulle vuonna 1698. Perintötilaksi Härkönen lunastettiin 1760. Perintöluettelon mukaan tila on jaettu Ylä- ja Ala-Härköseksi vuonna 1636. Härkösen suvun taustaa on selvitetty aina 1300-luvulle Karjalan Kannaksen Räisälään, mistä nämä siirtyivät eränkävynnin myötä Juvalle ja sieltä Virtain Härkösiin. Suku on Ruoveden ja sittemmin Virtain historiassa esiintynyt useaan otteeseen. Esimerkiksi Kaapo Juhonpoika Härkönen (s. 1753, k. 1820) toimi Virtain kirkonisäntänä vuoteen 1809. Hänet myös valittiin ainoana Vanhan Ruoveden isäntänä Ruotsin vallan aikana Ylimääräisen Omaisuusverokomission jäseneksi.

Tilan ensimmäinen päärakenus sijaitsi suurin piirtein nykyisen paikalla, joka silloin oli rannan tuntumassa, sillä järven vesi oli kaksi metriä nykyistä korkeammalla. Pihapiirin rakennuskanta on vanhaa, osin mahdollisesti erittäin vanhaa. Päärakennuksen runko (1) on vuodelta 1820. Se on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pihanpuoleisen pitkän julkisivun keskellä on satulakattoinen, leveä, järeiden pyöröpilarien kannattelema sisääntulokuisti, joka muistuttaa Onni Tarjanteen suunnitteleman Virtain sairaalan poikkisiipien päätyjen jäsentelyä. Ikkunoiden vuorilautojen detaljointi on uusrenessanssia. Ikkunat on uusittu ja ne ovat modernit. Julkisivuvuoraus on vaakaponttia.

Päärakennusta vastapäätä sijaitsevat luhtiaitta (2) vuodelta 1735 ja ruumisaitta (3), jonka sanotaan olevan 1600-luvulta. Luhtiaitta on pitkä, kaksikerroksinen ja alakerroksen keskellä on kaariaukkoinen alikulku. Pohjoissivulta pihapiiriä rajaa puurakenteinen, L:n muotoinen karjasuoja. Rakennuksen itäpuolella, pellolla sijaitsee omalla kiinteistöllään korkea hirsinen vilja-aitta vuodelta 1827.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1820
Arvio	Kohde, päärakenus ja pihapiiri, on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava. Päärakennuksen ulkovuorauksen sekä ikkunoiden palauttamista perinteiseksi tulee korjaustöiden yhteydessä suosia. Pihapiirin ulkorakennuksia tulee yksityiskohdissaan vaalia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,ikä,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Virtain inventoinnit, kohteet

MML

1

1

2

3

4

572 Pajamäki, Ala-Härkösentie 135

Härkösen entisen sahan entinen työnjohtajan asuin- ja toimistorakennus Ala-Härkösen tilakeskusta vastapäätä, pellon toisella puolella. Säilynyt alkuperäisenä ja on rakennustyyppinsä ja aikakautensa hyvä edustaja. Nykyisin asumaton.

Härköskylän Saha- ja Myllylaitos Osakeyhtiö, myöhemmin Härksen Saha Oy, perustettiin vuonna 1920. Osakkaina oli 14 isäntää ja kyläläistä. Itse sahalaitos rakennettiin 1920 Ala-Härkösestä ostetulle tontille, joka sijaitsi tilan läheisyydessä Härkösselän rannalla, nykyisen uimarannan ja Raiskin kesämökin paikkeilla. Voimalaitoksena toimi 75 hevosvoiman höyrykone. Sahan yhteyteen perustettiin lautatapulitarha ja lastauslaituri, joiden välillä oli raiteet. Virtain sahateollisuus kärsi 1930-luvun lamasta ja tämän seurauksena juuri nykyaikaistettu sahalaitos meni konkurssiin ja huutokaupattiin koneineen päiviineen. Rakennuksia ei ole enää jäljellä. Sahan yhteydessä toimi mylly.

Rakennus on kapearunkoinen ja satulakattoinen. Pitkällä julkisivulla on sisääntulokuisti. Rakennuksen ulkovaoraus on peiterimaa. Ikkunat, ikkunoiden vuorilaudat sekä koristeellinen kuisti jugendaiheisia. Kattomateriaali vaihdettu mustaksi aaltopelliksi.

Arvotus 1

Arvioitu valmistumisaika

Arvio Rakennus on hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan, kuten materiaaleiltaan, ikkunoiltaan jne vaalittava. Kattomateriaali voisi olla perinteiseen rakennukseen paremmin sopiva.

Luettelointiperuste a,h,y

Perusteen tarkennus rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö

Suositus Säilytettävä kohde 1

575 Pajukanta, Ala-Härkösentie 207

Huvilamainen, jugendin (ikkunat) ja klassismin (rakennuksen muoto) sijoittuva rakennus Härköskylässä. Kalle J. Härkösen asuinpaikka. Sijaitsee Härkösselän rannalla ja pihapiiri on idyllinen.

Rakennus on kapearunkoinen, L:n muotoinen ja satulakattoinen. Hirsinurkkainen, salvos pitkänurkkainen ja koteloitu. Ulkokuoraus on peiterimaa alakerrassa, ullakkokerroksessa listan erottamana kapeaa pystypohtia. Ikkunat ovat jugend-tyyppiä. Kuitenkin ikkunat pieniruutuiset.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1920
Arvio	Perinteisenä säilynyt kohde on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava.
Luetteloitiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

580 Mäki-Härkönen, Päivärannantie 13

Lohkottu Keski-Härkösen tilasta. Pihapiiri sijaitsee mäellä, maisemallisesti näkyvällä paikalla rantaan viettävässä rinteessä.

Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen 1920-40-luvun tyyppiä päädyssä olevine vinoneliöisine sivuikkunoineen. Rakennusrunko on hirttä ja sitä tukevat följarit. Perustus betonia, ulkovuoraus vaakaponttia. Ikkunat puuta, T-mallia. Pihapiirissä osin punatiilinen, osin puinen karjasuoja, hirsiaitta sekä muita uudempiä rakennuksia. Rakennus on peruskorjattu 1975 ja pinnat uusittu 2000-luvulla.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1937
Arvio	Pihapiiri, päärakennuksen sekä karjasuojan hahmo sekä säilyneet yksityiskohdat ovat vaalittavia. Aitta on yksityiskohdissaan vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2, Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

582 Päivärannantie 31

Ala-Härkösestä erotettu tila, joka sijaitsee maisemallisesti kauniilla paikalla, korkealla Härkösenlahteen laskevassa avoimessa rinteessä. Päärakennus 1920-30-luvun tyyppiä ja hyvin säilynyt.

Päärakennus satulakattoinen, ulkovuoraus peiterimaa. Päädyssä pyöreät sivuikkunat sekä yläikkuna. Ikkunat T-tyyppiä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1929
Arvio	Päärakennus hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia. Pihapiiri vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa kokonaisuutta.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

583 Härkösen asema, Ala-Härkösentie 40

Pori-Hämeenlinna radan asemarakennus, joka on toteutettu Thure Hellströmin ison pysäkkirakennuksen tyyppiirustusten mukaan vuonna 1936.

Pori-Hämeenlinna radan vihkiäisiä vietettiin marraskuussa 1938. Härkösen asema oli tuolloin jo valmistunut. Härkösen pysäkki sijoitettiin Virroilta Kuruun johtavan maantien tuntumaan Härköskylässä. Paikalle suunniteltiin myös Mustalahden satamaan johtavaa raidetta, mutta tämä jäi toteuttamatta. Pysäkki muutettiin miehittämättömäksi seisakkeeksi vuonna 1964. Kun henkilöliikenne loppui koko liikennepaikka lakkautettiin. Sivuraiteet on purettu, mutta pääraide, asemarakennus sekä läheisyydessä, varsinaisen asemarakennuksen länsipuolella, sijaitseva Rata-Annalan asuinrakennus ovat säilyneet.

Laiturirakennus on pitkänomainen, satulakattoinen ja peiterimavuorattu. Ikkunat ovat kuusiruutuista ristityyppiä. Rakennusta on valmistumisensa jälkeen laajennettu ja peruskorjattu. Se on nykyisin yksityisomistuksessa. Aseman odotustilaa, toimistohuonetta ja tarvittaessa varastohuoneita on tarvittaessa vuokrattu kylätoimikunnan käyttöön. Pihapiiriin kuuluu säilyneitä varasto ym. Ulkorakennuksia, mutta osa niistä on huonossa kunnossa.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Korjaukset eivät saa vaarantaa kokonaisuutta, eivätkä yksityiskohtien muutokset vähentää rakennuksen arvoa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

584 Rata-Annala, Ala-Härkösentie 40

Valtion rautateille kuulunut rakennus Härkösen aseman yhteydessä. Osa aseman kokonaisuutta. Rakennus on perinteisenä säilynyt ja vaalien kunnostettu.

Pori-Hämeenlinna radan vihkiäisiä vietettiin marraskuussa 1938. Härkösen asema oli tuolloin jo valmistunut. Rata-Annalan asuinrakennus sijaitsee varsinaisen asemarakennuksen länsipuolella. Rakennus on pitkänomainen ja satulakattoinen. Sisäänkäynti on pihanpuoleiselta pitkältä julkisivulta. Rakennuksen ulkokuuoraus on peiterimaa. Ikkunat ovat kuusiruutuista ristimallia ja alkuperäiset. Pihapiiriin kuuluu lisäksi uudempia piharakennuksia.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1930-l
Arvio	Kohde, päärakennus ja pihapiiri, on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava. Kunnostustoimenpiteet nykyistä ylläpitäviä.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Säilytettävä kohde 1

586 Ittemäentie 13

Keski-Härköselälle kuulunut entinen Rännilän torppa. Päärakennus 1940-luvun lopulta. Pihapiiri perinteisellä tavalla ajalleen tyypillinen.

Päärakennus on satulakattoinen ja siinä on peiterimavuoraus. Ikkunat ovat ristityyppiä. Perustettu betonille. Kuisti lienee uudempaa perua, mutta sopii kokonaisuuteen. Pihapiirissä kaksi satulakattoista piharakennusta, jotka kuuluvat kokonaisuuteen.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1948
Arvio	Päärakennus on hahmoltaan vaalittava. Muutokset eivät saa vaarantaa yksityiskohtia tai kokonaisuutta. Myös piharakennukset vaalittavia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

587 Käpylä, Ittemäentie 9

Alkujaan Härköskylän nuorisoseurantaloksi rakennettu talo, sittemmin SOK:n kauppana toiminut ja nyt asuinrakennus. Mielenkiintoisen historian omaava rakennus on Ittemäen tiellä Ylä-Härkösen ja entisen kansakoulun läheisyydessä, osa kyläkokonaisuutta.

Härköskylän "Virtain ja Patalmminkylän nuorisoseura", perustettiin vuonna 1911. Nimenmuutos "Härköskylän nuorisoseuraksi" tapahtui 1917. Tällöin myös ajatus omista tiloista otettiin esille mutta meni aina vuoteen 1927 kun talo todella päätettiin rakentaa ja seura sai omat tilansa Härköskylässä. Rakentamista varten jouduttiin ottamaan velkaa, mikä rasitti seuran taloutta siinä määrin että talo jouduttiin talousvaikeuksien vuoksi myymään 1933.

Ensimmäinen varsinainen kauppa SOK avasi liikkeen Ylä-Härkösen virkataloon vuonna 1935. Vuonna 1942 SOK osti Käpylän entisen nuorisoseurantaloon myymälätiloiksi. Sali ja näyttämö purettiin ja puhvetti puoli kunnostettiin myymäläksi ja myymälänhoitajan asunnoksi. Kauppaa varten tienpuoleiselle julkisivulle puhkaistiin näyteikkuna. Kauppa toimi rakennuksessa aina vuoteen 1975, minkä jälkeen siitä kunnostettiin asuinrakennus.

Rakennus on hahmoltaan osuusliikkeen aikaisessa muodossa. Siinä on korkeampi, satulakattoinen entinen nuorisoseurantaloon päätyosa sekä matalampi kaupan varastoa varten rakennettu osa. Tiilikate on säilynyt. Näyteikkuna on poistettu ja suurennettua aukkoa pienennetty. Ikkunat ovat T-mallia, alumiiniset. Ulkokuori peiterimaa. Pihapiiriin kuuluu kaksi piharakennusta, joista toinen eri kiinteistöllä.

Arvotus	2
Arvioitu valmistusaika	1930
Arvio	Rakennus on niin hahmoltaan kuin säilyneiltä yksityiskohdiltaan vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	omaleimainen,paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 2,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

588 Ittemäki-Härköskylän kansakoulu Ittemäentie 20

Entinen torppa, joka laajennettiin 1950-luvun alussa koulurakennukseksi. Aikakauden hyvää arkkitehtisuunnittelua ilmentävä rakennus, joka on pääosin hyvin säilynyt.

Alue oli viljeltyä peltopalstana jo ennen kuin sille perustettiin mäkitupa tai torppa 1800-luvun puolivälissä. Torpan vanhat, 1700-luvulta peräisin olevat aitat siirrettiin perinnekylään 1970-luvulla. Itse torppaa siirsi talon silloinen isäntä, kylällä tunnettu metsätyönjohtaja "Ittemäen Onni" rautatien rakentamisen aikoihin ratalinjauksesta hieman etäämmäksi niin että aurinkoinen etelärinne jäi puutarhaksi. Hän istutti myös pihaan sembramäntyjä, lehtikuusia ja vaahteroita.

Härkösen ja Luoteen koulupiirin koulu oli toiminut vuodesta 1926 Ylä-Härkösen talossa ja sen jälkeen Keski-Härkösessä. Kun koululle päätettiin rakentaa oma rakennus Ittemäen tila valikoitui koulunpaikaksi 1940-luvun lopulla. Valmiina oli hirsirakennus opettajien asuntoa varten. Rakennus muutettiin L:n muotoiseksi, satulakattoiseksi ja ulkoasu uudistui suunnitellusti niin että lopputulos edustaa 1950-luvun ihanteita yksityiskohtineen. Rakennusta on muutettu jonkin verran tämänkin jälkeen, kun se on muutettu koulunpidon lakkaamisen jälkeen asunnoiksi 1966, mutta muutokset ovat sopeutuneet kokonaisuuteen. Tiilikatto sekä 1950-lukua edustava sisääntulokatos ja ulko-ovet säilyneet. Rakennus on vaakaponttivuorattu. Pihapiiriin kuuluu pitkänomainen satulakattoinen piharakennus.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1953
Arvio	Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittava. Korjaukset eivät saa vaarantaa kokonaisuutta, eivätkä yksityiskohtien muutokset vähentää rakennuksen arvoa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys,sosiaalihistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

589 Ylä-Härkönen, Ittemäentie 56

Kantatila. Sijaitsee maisemallisesti erittäin näkyvällä ja hallitsevalla paikalla Härkösenlahden pohjukassa aukeavalla peltoaukealla. Talolla on mielenkiintoinen historia ja sen päärakennus on sekä komea että säilynyt. Ala- ja Keski-Härkönen (nykyinen Ylä-Härkönen) eriytyivät omiksi taloikseen vuonna 1636. Vuonna 1827 Keski-Härkösestä erotettiin Ylä-Härkösen tila, jota olivat vuodesta 1636 asunut Härkösen suku. Viimeinen näistä isännistä oli Heikki Ylä-Härkönen, joka osallistui aktiivisesti pitäjän eri asioiden hoitoon. Tämän jälkeen tuolloin runsaan 1000 hehtaarin tila komeine rakennuksineen tuli 1890 Tampereen Kattohuopatehtaan omistukseen, joka piti tilalla kauppaa vuoteen 1906, jolloin Juho Koro osti tilan. Se on edelleen Korojen omistuksessa. Vuonna 1909 Ylä-Härkönen halottiin neljäksi taloksi, Ylä-Härköseksi (300 ha), Keski-Härköseksi (450 ha) Pirttiläksi (150 ha) sekä Korteniemeksi (250 ha). Ylä-Härkösestä on erotettu 1922 Lahdenperän torppa, 1923 Saarisen torppa, 1927 Hakalan asutusalue, 1931 Hieta-ahon torppa sekä Ittemäen torppa.

Päärakennus on rakennettu 1880-luvulla. Se on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pitkien julkisivujen keskellä on poikkipääty, pihan puolella lisäksi kaksi epäsymmetrisesti sijoitettua sisääntulokuistia. Rakennuksen ulkovuoraus jakautuu uusrenessanssille ominaiseen listoituksen jakamaan vaakapontti, pystypontti, vaakapontti kenttiin. Myös ikkunoiden vuorilaudat ovat aiheiltaan uusrenessanssia. Ikkunat ovat suuria ja T-mallia. Rakennuksessa on ollut pärekatto, joka 1950-luvulla vaihdettiin tiiliin. Peruskorjaus tehtiin 1982. Pihapiiriin kuuluu kolmisarjainen luhtiaitta, jonka päädyssä on vellikello. Kauempana hirsine paja sekä pihapiiristä siirretty, kesäasuntona käytetty aitta. Siihen kuului aina vuoteen 1956 omalla kiinteistöllään sijainnut "Punainen pytinki", joka rajasi pihaa toiselta sivulta. Tämä oli rakennettu vuonna 1860 virkataloksi ja siinä oli asunut mm. metsäherra Adolf Floor perheineen ja palkollisineen. Vuonna 1935 "Punaisessa pytingissä" avattiin SOK:n kauppa. Rakennus kuitenkin paloi.

Päärakennuksen runko (1) on vuodelta 1820. Se on pitkänomainen ja satulakattoinen. Pihanpuoleisen pitkän julkisivun keskellä on satulakattoinen sisääntulokuisti. Ikkunoiden vuorilautojen detaljointi on uusrenessanssia. Ikkunat on uusittu ja ne ovat modernit. Julkisivuvuoraus on peiterimaa.

Päärakennusta vastapäätä sijaitsevat luhtiaitta (2) vuodelta 1735 ja ruumisaitta (3), jonka sanotaan olevan 1600-luvulta. Pohjoissivulta pihapiiriä rajaa puurakenteinen, L:n muotoinen karjasuoja. Rakennuksen itäpuolella, pellolla sijaitsee omalla kiinteistöllään korkea hirsinen vilja-aitta vuodelta 1827.

Kohde, päärakennus ja pihapiiri, on kokonaisuudessaan arvokas ja vaalittava. Päärakennuksen ulkovuorauksen sekä ikkunoiden palauttamista printheiseksi tulee korjaustöiden yhteydessä suosia. Pihapiirin ulkorakennuksia tulee yksityiskohdissaan vaalia.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1880-l
Arvio	Päärakennus, aitat, paja ja pihapiiri ovat hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan vaalittavia. Korjaukset eivät saa vaarantaa kokonaisuutta, eivätkä yksityiskohtien muutokset vähentää rakennuksen arvoa.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,rakennushistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Virtain inventoinnit, kohteet

591 Höyrytie 80

Ylä-Härkösen päivätyömiehen Juho Lahdenperän sekä piian Helka Ahon avioitumisensa jälkeen 1920-luvulla rakentama koti. Rakennus on pihapiireineen säilynyt esimerkki perinteisestä pientilasta. Hakalan rajalla kivistä asuinpaikka.

Päärakennusta on mahdollisesti alkuperäisestä laajennettu, mutta se on perinteinen ja säilynyt. Se sijaitsee kauniilla paikalla, joka isojakartoissa oli peltoaluetta. Pihapiiri on idyllinen ja puutarhainen ja sillä kasvaa useita vanhahkoja koivuja. Päärakennus on satulakattoinen, peiterimavuorattu. Pihanpuoleinen sisääntulokuisti on korkea, poikkipäätymäinen. Ikkunat ovat kuusiruutuisia, kuistilla neliruutuisia. Kuistin vuorilaudat ja listat geometrisesti koristeltuja. Pihapiiriin kuuluu aittarakennus, joka inventointihetkellä oli pressulla suojattu sekä uudempi savusauna ja talousrakennus.

Arvotus	1
Arvioitu valmistusaika	1920-l
Arvio	Päärakennus ja aitta ovat niin hahmoltaan kuin yksityiskohdiltaan vaalittavia. Julksivut tulee säilyttää. Pihapiiri vaalittava.
Luettelointiperuste	a,h,y
Perusteen tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja ,rakennustyyppinsä hyvä edustaja,paikallishistoriallinen merkitys,asutushistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,lähiympäristö
Suositus	Säilytettävä kohde 1,Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

800 Rautatie, rautatiesillat ja -alikulut

Porin-Haapamäen rata oli osa koko Suomen poikki kulkeaa ratayhteyttä, joka kulki itä-länsisuunnassa. Rataa ryhdyttiin rakentamaan 1930-luvulla ja se saatiin valmiiksi vuonna 1938. Rataan liittyy neljä alikulku- ja siltarakennetta.

Radalla oli suuri merkitys Virroille, sillä sitä pitkin kuljetettiin puutavaraa. Kunnallisvaltuusto oli hankkeen takana ja päätti jo vuonna 1918 luovuttaa valtiolle tarvittavat maat rataa varten. Päätös uusittin 1921 siten, että lahjakirjat olisivat voimassa heti kun hankkeeseen ryhdyttäisiin. Radan rakentamista koskeva päätös tehtiin eduskunnassa 1925. Töihin päästiin kuitenkin vasta vuoden 1929 tienoilla. Virroille radan rakentaminen toi töitä ja helpotusta siten pulakauden talousvaikeuksiin. Työvoima oli suurelta osin työttömiä, joko paikkakuntalaisia tai muualata tulleita, jotka majoitettiin lähitaloihin. Rata vihittiin juhlallisoin menoin käyttöön vuonna 1938.

Inventointialueella sijaitsee kaksi entistä asemaa: Virtain asema sekä Härkösen pysäkki. Molempien asemarakennukset ovat säilyneet samoin kuin pääosa asemaan muutoin liittyneistä rakennuksista. Asemat on inventoitu omilla korteillaan. Sotien jälkeen radan merkitys jäi vähäiseksi ja se suljettiin 1980-luvun alussa, Virroilla henkilöliikenne lakkasi 1981 ja muu liikenne 1985. Asemilta on purettu sivuraiteet sekä muita asemaan liittyviä ratarakenteita. Itse pääraide on jäljellä maastossa.

Rataan liittyy myös useita alikulkuja(1, 3, 4), puroa varten rakennettu tunneli (2) sekä Keiturin salmen ylittävä silta (5). Alikulut ovat ratatyömaan aikaisia ja niiden tukimuurit on toteutettu kivipaasista.

1. Idästä lähdeettäessä ensimmäinen alikulku sijaitsee Siekkiskylässä kohdassa, jossa Alatie ylittää radan, joka kulkee syvässä kuilussa. Tukimuurit paasista, sillan kansi puuta, rakenteet I-palkkia.
2. Toinen kivipaasinen rakenne on tunneli, joka on rakennettu Siekkiskylään Siekkisjärveen laskevaa Vanhalta Patojärveltä tulevaa puroa varten.
3. Kolmas rautatiesilta sijaitsee sekin Siekkiskylässä, kohdassa, jossa Sikkisentie alittaa rautatien. Tukimuurit paasista, palkkirakenteet korkeasta I-palkista.
4. Kolmas silta on keskustassa Tapiolan ja Sampolan alueiden välissä, kohdassa jossa Pohjanmaaniten ratatöiden jälkeinen uusi linjaus, nykyinen Pirkantie, alittaa rautatien. Tukimuurit kivipaasista, palkki betoninen.
5. Neljäs inventointialueen silloista on Keiturin silta, joka valmistuessaan 1937 oli Suomen korkeimmalla kulkeva rautatiesilta. Nykyisin ulkoilureitti kulkee siltaa pitkin. Silta on ristikkopalkkirakenteinen.

Rataan saattaa liittyä muitakin vaalittavia pienempiä kivirakenteita.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Rautatiealikulujen ja -siltöjen tyyllitään yhteneväiset kivirakenteet ovat vaalittavia. Keiturin terässilta on vaalittava.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	rakennushistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalhistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	Säilytettävä kohde 1

MML

1

Virtain inventoinnit, kohteet

3

4

5

900 Vanhat tiet ja sillat

Teillä on suuri merkitys niin asutuksen kuin maiseman muotoutumiselle. Maaston muotojen mukaan mutkittelevat, kapeat ajoväylät istuvat hyvin maaseudun kulttuurimaisemaan, ja niillä on historiallista arvoa.

Virtainen ensimmäinen yhteys oli vesitie, jonka välityksellä eräkaudella saavutettiin erämaat ja vietiin saaliit emäpitäjiin. Myös ensimmäinen asutus eräkauden päättyessä syntyi vesiteiden ääreen. Vesitiet muodostivat helpoimmin kuljettavan valtavyylän pitkälle 1800-luvulle ja tavarankuljetuksessa sen jälkeenkin. Vesiteiden jälkeen alueella kulki jo 1600-luvun lopulla läpikulku tie Ylä-Satakunnasta Pohjanmaalle eli ns. Suuri Pohjantie. Sen linjaus on monin paikoin säilynyt. Se kulkee Jäähdystienä Jäähdyshojan läpi, Heikkilän mäen sivuitse kohden Lakarinharjua. Lakarinharjun kohdalla tien nykyinen linjaus on uusi, mutta vanhan pohjantien linjaus kulkee leirintäalueella harjun yli, jonka jälkeen vanha linjaus yhtyy uuteen. Uuden hautausmaan ja kappelin jälkeen Kontitontie ja Kitusentie ovat Pohjantien tiepohjalla. Niiden jälkeen uusi kaupunkirakenne ja rautatie katkaisevat tien. Marttisen saarelle johtava Heinäahontie on jälleen osa vanhaa pohjantietä, samoin Herrasantie, joskin Herraskosken ylityspaikka oli alkujaan nykyistä pohjoisempaa. Myös tielinjaus Marttisen saaren puolella tuolla kohtaa kulki hieman pohjoisempaa. Suomen sodan aikana käytiin Herraskoskella 1808 suomalaisten etenemisvaiheen eteläisin taistelu. Pohjantien silta samoin kuin tuolloin jo kahdeksi tilaksi jakautuneen Herrasen rakennuskanta poltettiin. Silta ja talot paloivat uudestaan 1865. Herrasten nykyinen rakennuskanta on peräisin vuodelta 1866. Palon jälkeen silta siirrettiin nykyiselle paikalleen. Marttisen kohdalla tielinjausta muutettiin kun Marttisen uusi, arkkitehti Onni Tarjanteen suunnittelema pappila pihapiireineen rakennettiin keskelle tietä v. 1892.

Liikennettä helpottava oikaisu Pohjantiehen tehtiin 1840-luvun alussa Jäähdyshojan ja kirkonkylän välisellä osuudella. Talvitie oli jo vanhastaan oikaissut kirkolle Torisevan länsipuolitse. Maantien rakentamista tätä ns. Torisevan taivalta pitkin puolustettiin Lakarinharjun kautta kulkeneen tien pituudella ja mäkisytydellä. Suuren Pohjantien lisäksi inventointialueella ei ennen 1800-lukua kulkenut maanteitä. Pienempiä kyläteitä näkyy kyllä kartoissa (Jäähdyshojassa Majalahdentien osia, Hietalantie jne). 1800-luvulla rakennettiin Ähtäriinmaantie samoin kuin Kurjenkylään kulkeva, Siekkiskylän ohittava tie. Kurjenkyläntie ristei Pohjantiestä kappelin ja hautausmaan kohdalla. Vanhan Ähtärintien säilynyt osuus on nykyinen Torppakyläntie. Tien linjaus näkyy jo isojakokartoissa, mutta joka rakennettiin loppuun vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen 1875.

Vahoihin teihin liittyy myös säilyneitä siltoja. Näistä merkittävimmät ovat

- 1.Herraskosken silta Marttisensaaren ja Herrasen välillä
- 2.Kääntösilta Herrasen kanavan kohdalla.

Pienempiä siltoja löytyy lisäksi:

- 3.Jäähdyshojantien silta
- 4.Myllösilta Majaniementiellä
- 5.Särkiojantien silta Siekkisissä sekä sen läheiset muut rakenteet

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	
Arvio	Vanhat tielinjaukset vaalittavia. Teiden mittasuhteet ja korkeusasemat vaalittavia. Teihin liittyvät rakenteet vaalittavia. Sillat vaalittavia.
Luettelointiperuste	h,y
Perusteen tarkennus	rakennushistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys,sosiaalishistoriallinen merkitys,ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä,maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys

Suositus

Virtain inventoinnit, kohteet

1

2

3

5

1

Jäähdyspohjantie

LIITE 3

Virtain inventoinnit,

Kohteiden arvotuksen mukainen luettelo

Virtain inventoinnit, kohteet

2	Maantie-Paavola, Jäähdysohjantie 108	Arvotus: 1
5	Jukola, Jäähdysohjantie 58	Arvotus: 1
7	Rientola, Jäähdysohjantie 45	Arvotus: 1
9	Ylämylly, Majalahdentie	Arvotus: 1
10	Alamyly, Joenvarsi, Majalahdentie 222	Arvotus: 1
12	Jäähdysohjan koulu, Euraniementie 34	Arvotus: 1
13	Heikki Uotila, Majalahdentie 188	Arvotus: 1
14	Uotila, Majalahdentie 189	Arvotus: 1
25	Heikkilänmaa, Lakarintie 611	Arvotus: 1
26	Vanhainkodin paikka ja ulkorakennukset, Torisevajärvientie 833	Arvotus: 1
27	Kangas-Heikkilä, Lakarintie 580	Arvotus: 1
33	Torisevan kahvimaja, Torisevajärvientie 493	Arvotus: 1
51	Paavolantie 68	Arvotus: 1
62	Ellilä, Siekinen	Arvotus: 1
66	Siekkisen kansakoulu, Siekkisenpolku 18	Arvotus: 1
67	Siekkisen kansakoulun ulkorakennus	Arvotus: 1
89	Rajaniemi	Arvotus: 1
91	Tanhuanpää, Lakarintie 173	Arvotus: 1
95	Hautausmaa ja kappeli, Lakarintie 21	Arvotus: 1
223	Meijeri, Meijeritie 12	Arvotus: 1
238	Rantatien koulu, Rantatie 4	Arvotus: 1

Virtain inventoinnit, kohteet

252	Nuorisoseura, Virtaintie 15	Arvotus: 1
253	Haapala, Virtaintie 17	Arvotus: 1
255	Kansakoulu, Virtaintie 19	Arvotus: 1
256	Helppola, Virtaintie 20	Arvotus: 1
258	Palanne, Virtaintie 20	Arvotus: 1
260	Toivola, Virtaintie 24a	Arvotus: 1
263	Elannon talo, Virtaintie 25	Arvotus: 1
264	Tuulensuu, Virtaintie 30	Arvotus: 1
268	Päivölä, Virtaintie 34	Arvotus: 1
269,1	Kalliomäki	Arvotus: 1
271	KOP:n talo, Virtaintie 33	Arvotus: 1
272	Virtain Hovi, Virtaintie 35	Arvotus: 1
275	Virtaintie 37	Arvotus: 1
282	Vihriälä, Mäkitie 24	Arvotus: 1
284	Työväentalo (Tasanko) Virtaintie 39	Arvotus: 1
311	Kallio, Kalliotie	Arvotus: 1
323	Virtain kirkko ja hautausmaa	Arvotus: 1
324	Kirkkovenesuoja Virtain kirkon vieressä	Arvotus: 1
326	Seurakuntatalo, Rantatie 9	Arvotus: 1
329	Kuurila, Opintie 7	Arvotus: 1
330	Virtain Yläaste, Koulutie 12	Arvotus: 1
331	Opettajien asuntola, Koulutie 12	Arvotus: 1
337	Kalettoman navetta, Rantatie 8	Arvotus: 1

Virtain inventoinnit, kohteet

347	Vanha sairaala, Sairaalandie 1	Arvotus: 1
362	Rantanen, Rantatie 23	Arvotus: 1
363	Pappila, Rantatie 16	Arvotus: 1
364	Aaronpalsta, Rantatie 27	Arvotus: 1
365	Törmälä, Rantatie 18	Arvotus: 1
370	Venekoppelit Laivarannassa	Arvotus: 1
405	Virtain asema, Asematie 104	Arvotus: 1
408	Aseman asuinrakennuksia 1-4, Asematie 130	Arvotus: 1
409	Aseman asuinrakennuksia 5-6, Asematie 130	Arvotus: 1
415	Myllytie 10	Arvotus: 1
415	Virtain vehnämylly, Myllytie 10	Arvotus: 1
421	Louhilinna, Pajakuja 4	Arvotus: 1
456	Puukkonieni, Torppakyläntie 16	Arvotus: 1
487	Kallio, Kalliontie 41	Arvotus: 1
488	Rinne-Murtolahti, Murtolahdenkuja 6	Arvotus: 1
494	Ala-Ilomäki, Kotimäentie 3	Arvotus: 1
507	Valkama, Valkamantie 36	Arvotus: 1
511	Heinäahontie 128	Arvotus: 1
512	Marttinen, Herrasentie 16	Arvotus: 1
513	Marttisen väentupa, Herrasentie 16	Arvotus: 1
514	Marttisen riihi, Herrasentie 16	Arvotus: 1
521	Koivuniemi, Herrasentie 14	Arvotus: 1
522	Herraskosken kanavanvartijan asuinrakennus	Arvotus: 1

Virtain inventoinnit, kohteet

522	Herraskosken kanava	Arvotus: 1
550	Kotimäki, Herrasentie 58	Arvotus: 1
553	Ylä-Herranen, Herrasentie 69	Arvotus: 1
556	Tuppari (Herrasen koulu), Tupparintie 27	Arvotus: 1
561	Saarla, Saarlantie 51	Arvotus: 1
571	Ala-Härkönen	Arvotus: 1
572	Pajamäki, Ala-Härkösentie 135	Arvotus: 1
575	Pajukanta, Ala-Härkösentie 207	Arvotus: 1
583	Härkösen asema, Ala-Härkösentie 40	Arvotus: 1
584	Rata-Annala, Ala-Härkösentie 40	Arvotus: 1
588	Ittemäki-Härköskylän kansakoulu Ittemäentie 20	Arvotus: 1
589	Ylä-Härkönen, Ittemäentie 56	Arvotus: 1
591	Höyrytie 80	Arvotus: 1
900	Vanhat tiet ja sillat	Arvotus: 1
996	Vähämäki, Virtaintie 10	Arvotus: 1
11	Euranniementie, ulkorakennuksia	Arvotus: 2
16	Rantalan aitta, Makasiinitie 19	Arvotus: 2
21	Majalahden aitat, Majalahdentie 129	Arvotus: 2
23	Suvela, Majalahdentie 110	Arvotus: 2
28	Raitanen, Kolistontie 85	Arvotus: 2
35	Männistö, Mäntyharjuntie 30	Arvotus: 2

Virtain inventoinnit, kohteet

37	Sivula, Paavolantie 451	Arvotus: 2
40	Kangas-Paavolan aitat ja pihapiiri, Paavolantie 419	Arvotus: 2
42	Vanha-Hakala, Paavolantie	Arvotus: 2
43	Keski-Paavola, Paavolantie	Arvotus: 2
45	Myllyoja, Paavolantie 321	Arvotus: 2
48	Vanhat aitat, Kytöniementie 25	Arvotus: 2
68	Töyrylä, Siekkisenpolku 21	Arvotus: 2
70	Siekkiniementie 11	Arvotus: 2
77	Yrjölä, Siekkisentie 230	Arvotus: 2
78	Yrjölän riihi ja ranta	Arvotus: 2
90	Rajaniementie 31	Arvotus: 2
92	Rajaniemi	Arvotus: 2
99	Ojala, Nallentie 88	Arvotus: 2
140	Virto-Vaate, Kontiontie 8	Arvotus: 2
141	Eräkuja 5	Arvotus: 2
166	Sintola, Mäntykuja 7	Arvotus: 2
180	Harjutie 8	Arvotus: 2
199	Mäntymäki, Kitusentie 2	Arvotus: 2
202	Purula, Purulantie 2	Arvotus: 2
203	Puistola - entinen Päivölä, Purulantie 8	Arvotus: 2
204	Entinen linja-autoasema, Keskustie 7	Arvotus: 2
208	Vuorela, Torisevantie 3	Arvotus: 2
216	Varpustie 4	Arvotus: 2

Virtain inventoinnit, kohteet

220	Leivontie 6	Arvotus: 2
224	Pääskyntie 11	Arvotus: 2
237	Kanervisto, Nallentie 9	Arvotus: 2
240	Raittinen, Peltopolku 4	Arvotus: 2
257	Pirtti, Virtaintie 20, ulkorakennus	Arvotus: 2
259	Virtaintie 21	Arvotus: 2
261	Paloasema, Virtaintie 24b	Arvotus: 2
265	Tasanko, Virtaintie 32a	Arvotus: 2
266	Pamppula, Virtaintie 32b	Arvotus: 2
267	Jussila, Virtaintie 29b	Arvotus: 2
269	Virtaintie 31	Arvotus: 2
270	Keskustie 2	Arvotus: 2
273	Nuppila, Virtaintie 38	Arvotus: 2
274	Tikkala, Virtaintie 40	Arvotus: 2
277	Virtaintie 41	Arvotus: 2
278	Männistö, Virtaintie 44	Arvotus: 2
281	Terveystalo, Mäkitie 22	Arvotus: 2
289	As Oy Virtotupa, Puutteentie 14	Arvotus: 2
290	Puutteentie 12	Arvotus: 2
291	Puutteentie 8	Arvotus: 2
298	Rinne, Laaksotie 7	Arvotus: 2
299	Kotikulma (Ojarinne), Laaksotie 5	Arvotus: 2
300	Ainala-talo, Lastenkuja 3	Arvotus: 2

Virtain inventoinnit, kohteet

305	Vuorimäki, Käpykuja 10	Arvotus: 2
316	Hauenkuja 5	Arvotus: 2
318	As Oy Kitusenkierros, Puutteentie 15	Arvotus: 2
321	As. Oy Virtain Rantatie, Puutteentie 17	Arvotus: 2
322	Aittakallio, Rantatie 7	Arvotus: 2
339	Vähä- Kaleton, Sipiläntie	Arvotus: 2
340	Kaleton, Rantatie 13	Arvotus: 2
347	Kulmakallio, Sairaalantie 16	Arvotus: 2
350	Sairaalantie 3	Arvotus: 2
351	Lääkärien asuintalo, Rantatie 14	Arvotus: 2
366	Ala-Törmälä, Rantatie 29	Arvotus: 2
368	Rantatie 31	Arvotus: 2
371	Rantatie 35	Arvotus: 2
373	Rantatie 39b	Arvotus: 2
376	Rasinmäki, Rantatie 28	Arvotus: 2
378	Rantapappila, Rantapappilankuja 3	Arvotus: 2
385	Toltaantie 251	Arvotus: 2
387	Lepolahdentie 86	Arvotus: 2
403	Heiskala, Virtaintie 53	Arvotus: 2
406	Aseman asuinrakennuksia 9-10, Asematie 130	Arvotus: 2
407	Virtain aseman makasiinirakennus	Arvotus: 2
410	Aseman asuinrakennuksia 7-8, Asematie 130	Arvotus: 2
413	Myllylä, Myllytie 8	Arvotus: 2

Virtain inventoinnit, kohteet

420	Metsätalo, Pajakuja 2	Arvotus: 2
422	Mäntykallio, Pajakuja 6	Arvotus: 2
423	Iltarusko, Pajakuja 1	Arvotus: 2
459	Hiekkarannan lava, Torppakyläntie 65	Arvotus: 2
460	Hietalan piharakennukset, Hietalantie 75	Arvotus: 2
466	Koivikko, Näkintie 8	Arvotus: 2
474	Puronpolventie 2	Arvotus: 2
475	Pasanen, Puronpolventie 20	Arvotus: 2
483	Torppakyläntie 346	Arvotus: 2
489	Murtolahti, Murtolahdenkuja 4	Arvotus: 2
490	Rinne-Murtolahden karjasuoja, Murtolahdenkuja 8	Arvotus: 2
492	Ylä-Ilomäki, Ilomäentie 30	Arvotus: 2
493	Ala-Ilomäen piharakennukset, Kotimäentie 3	Arvotus: 2
497	Ilomäentie 92	Arvotus: 2
500	Heinäaho, Heinäahontie 55	Arvotus: 2
501	Heinäahontie 91	Arvotus: 2
504	Lepistö, Heinäahontie 113	Arvotus: 2
514	Marttisen varasto ja kappeli, Herrasentie 16	Arvotus: 2
518	Maunontalo	Arvotus: 2
520	Marttisen perinnekylä	Arvotus: 2
552	Herranen	Arvotus: 2
554	Ala-Herranen, Herrasentie 69	Arvotus: 2
558	Autiolammintie 11	Arvotus: 2

Virtain inventoinnit, kohteet

567	Syvälähti, Alasentie 39	Arvotus: 2
571	Ala-Härkösen ulkorakennuksia	Arvotus: 2
580	Mäki-Härkönen, Päivärannantie 13	Arvotus: 2
582	Päivärannantie 31	Arvotus: 2
586	Ittemäentie 13	Arvotus: 2
587	Käpylä, Ittemäentie 9	Arvotus: 2
800	Rautatie, rautatiesillat ja - alikulut	Arvotus: 2